

RAPPORT FINANCIËLE STABILITEIT

OKTOBER 2025

CENTRALE BANK
VAN SURINAME

Rapport Financiële Stabiliteit

Oktober | 2025

DIRECTORAAT TOEZICHT

© 2025 Centrale Bank van Suriname

Waterkant 20, Paramaribo,
P.O. Box 1801 Suriname

Tel: +597 473 741
Fax: +597 476 444

Website: www.cbvs.sr

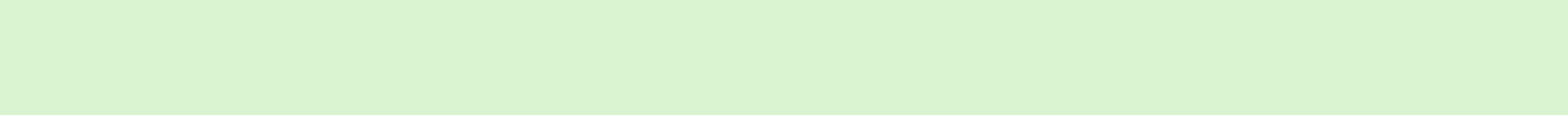
Opmerking: Gebruikers van de inhoud van deze publicatie zijn verplicht de bron te vermelden, met gebruikmaking van de volgende aanbevolen bronvermelding: Centrale Bank van Suriname (2025). Rapport Financiële Stabiliteit, oktober 2025. Paramaribo: CBvS.

Eventuele correcties zullen in de elektronische versie worden aangebracht.

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	v
LIJST VAN AFKORTINGEN	vi
VOORWOORD	.ix
MANAGEMENTSAMENVATTING	.xi
I. BELANGRIJKSTE RISICO'S VOOR FINANCIËLE STABILITEIT	1
II. ANALYSE VAN HET FINANCIËLE SYSTEEM	11
2.1 Toezicht op het financiële systeem	11
2.2 Structuur van het financiële systeem	11
2.3 Depositonemende instellingen	13
2.3.1 Verloop activa	13
2.3.2 Leningen	13
2.3.3 Beleggingen	19
2.3.4 Netto open positie	20
2.3.5 Interest	21
2.3.6 Liquiditeit	21
2.3.7 Winstgevendheid	22
2.3.8 Kapitaaltoereikendheid	23
2.4 Verzekeringssector	25
2.4.1 Schadeverzekeringssector	25
2.4.2 Levensverzekeringssector	26
2.5 Pensioensector	28
2.6 Kapitaalmarkt	29
III. RISICOBEOORDELING VAN DE FINANCIËLE SECTOR	31
3.1 Banken stresstestresultaten	31
3.1.1 Algemeen	31
3.1.2 Solvabiliteitstesten	31
3.1.3 Liquiditeitsstresstesten	35
3.1.4 Conclusie	38

3.1.5 Mitigerende maatregelen	38
3.2. Verzekering stressresultaten	38
3.2.1 Algemeen	38
3.2.2 Methodologie	39
3.2.3 Liquiditeitsstresstesten	39
3.2.4 Conclusie	39
3.2.5 Mitigerende maatregelen	39
3.3 Pensioenfondsen stressresultaten.	40
3.3.1 Algemeen	40
3.3.2 Methodologie	41
3.3.3 Stressresultaten.	41
3.3.4 Conclusie	42
3.3.5 Mitigerende maatregelen	42
IV FINANCIËLE VERVLECHTING	31
4.1 Algemeen	43
4.2 Data-analyse	43
V. OPKOMENDE RISICO'S	46
5.1 Cyberrisico	46
5.2 Klimaatrisico	46
5.3 De-risking van de bankensector.	48
5.4 Kredietbeoordeling van Suriname	48
VI. SPECIALE ONDERWERPEN	49
6.1 Ontwikkelingen in het betalingssysteem.	49
6.2 Ontwikkeling van de Residential Property Price Indices voor Suriname	51
6.3 Financiële inclusie	54
EXECUTIVE SUMMARY	55
BIJLAGEN	57
Bijlage A: Financiële Stabiliteits Indicatoren	57
Bijlage B: Indicatoren van Financiële Ontwikkeling	60
Bijlage C: Financiële Soliditeitsindicatoren	61
Bijlage D: Vragenlijst Klimaatveranderingen voor Banken en Verzekeraars.	63
Bijlage E: Wet- en Regelgevend kader	66
Bijlage F: Versterking toezicht- en regelgevend kader financiële sector.	74
Bijlage G: Figuren en tabellen	79

Woord vooraf

De Centrale Bank van Suriname (CBvS) is de monetaire autoriteit van Suriname die fungeert als toezichthouder van de financiële sector, bankier van de commerciële banken en kassier, bankier en financieel adviseur van de Staat. De CBvS werd opgericht op 1 april 1957 en speelt een cruciale rol in de financiële en economische ontwikkeling van Suriname. De Bank houdt toezicht op commerciële banken, financierings- en beleggingsmaatschappijen, spaarinstellingen, verzekeringsmaatschappijen, pensioenfondsen, een voorzieningsfonds, wisselkantoren, geldovermakingskantoren en de effectenbeurs.

Financiële stabiliteit wordt over het algemeen beschouwd als een belangrijke voorwaarde voor duurzame economische groei. De CBvS definieert 'financiële stabiliteit' als het geheel van omstandigheden waarin het financiële systeem, inclusief het nationale betalingssysteem, in staat is schokken en onverwachte ontwikkelingen te weerstaan, zonder grote verstoring teweeg te brengen in het financieel intermediatieproces. Hierdoor wordt voorkomen dat de bedrijvigheid in de reële economie ongunstig wordt beïnvloed.

Om financiële stabiliteit te bereiken, maken centrale banken wereldwijd gebruik van macroprudentiële beleidsinstrumenten teneinde systeemrisico's, zowel tussen de financiële instellingen onderling als tussen het financiële systeem en de reële economie, te mitigeren. Centrale banken spelen een cruciale rol in het waarborgen van financiële stabiliteit via diverse beleidsinstrumenten, regelgeving en toezichtpraktijken. In dat kader stelt de Centrale Bankwet 2022¹ financiële stabiliteit expliciet vast als een doelstelling van de CBvS met als hierbij behorende taak het uitoefenen van macroprudentieel toezicht ter ontwikkeling van een gezond financieel systeem in Suriname.

Het hoofddoel van het Rapport Financiële Stabiliteit (RFS) is om alle relevante partijen toegang te geven tot informatie over de prestaties en de veerkracht van de financiële sector in Suriname. Deze editie van het rapport is tot stand gekomen door bijdragen van de volgende afdelingen: Financiële Stabiliteit; Toezicht Banken, Toezicht Geldtransactiekantoren en Toezicht Kapitaalmarkt; Toezicht Verzekeringen; Toezicht Pensioenfondsen; Toezicht Spaarinstellingen; Research; Financiële Markten; Openmarktoperaties; International Relations & Financial Inclusion; en Binnenland.

Het RFS dient als een instrument om de toezichthouder van de financiële sector verantwoordelijk te houden voor het toezicht, het risicobeheer en het goed functioneren van het financiële systeem. Het rapport analyseert de trends in de indicatoren voor soliditeit van financiële instellingen, evenals hun balansen en resultatenrekeningen.

¹ De Bankwet 2022 werd in juni 2022 goedgekeurd door De Nationale Assemblée (DNA) en in april 2023 afgekondigd in het Staatsblad van de Republiek Suriname (no. 65).

Lijst van afkortingen

ABS	Algemeen Bureau voor de Statistiek
ACH	Automated Clearing House
AFSI	Aggregated Financial Stability Index (Geaggregeerde Financiële Stabiliteitsindex)
AML/CFT	Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism
AQR	Asset Quality Review
ATM	Automated Teller Machine
ATS	Automated Transfer System
bbp	bruto binnenlands product
BCBS	Bazels Comité voor Banktoezicht
BNETS	Banking Network Suriname
BSI	Banken Stabiliteitsindex
BTW	Bruto Toegevoegde Waarde
CAR	Capital Adequacy Ratio (Solvabiliteitsratio)
CARTAC	Caribbean Regional Technical Assistance Centre
CBC	Centrale Bank Certificaat
CBCR	Centrale Bank Certificaat onder het Retail-segment
CBCW	Centrale Bank Certificaat onder het Wholesale segment
CBvS	Centrale Bank van Suriname
CCyB	Countercyclical Capital Buffer
CDB	Caribische Ontwikkelingsbank
CDD	Customer Due Diligence (klantintegriteitsonderzoek)
CDF	CARICOM Ontwikkelingsfonds
CFATF	Caribbean Financial Action Task Force
CGBS	Caribbean Group of Banking Supervisors
D-SIBs	Domestic Systemically Important Banks (Systeemrelevante banken)
DTIs	Depositnemende instellingen
EBS	NV Energiebedrijven Suriname
EFF	Extended Fund Facility
ESG	Environmental, Social and Governance
ESMS	Environmental & Social Management System
EUR	Euro
EWI	Early Warning Indicators
FATF	Financial Action Task Force
FDI	Financial Development Index (Financiële ontwikkelingsindex)

FED	Federal Reserve
FinTech	Financiële Technologie
FSI	Financial Soundness Index (Financiële soliditeitsindex)
FVI	Financial Vulnerability Index (Financiële kwetsbaarheidsindex)
HHI	Herfindahl-Hirschman Index
IAS 29	International Accounting Standard 29
IDB	Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank
IFI	Internationale Financiële Instellingen
IFRS	International Financial Reporting Standards
IMF	Internationaal Monetair Fonds
IOPS	International Organization of Pension Supervisors
IOSCO	International Organization of Securities Commissions
IR	Internationale Reserves
ISO	International Organization for Standardization
KPI's	Kritieke Prestatie-indicatoren
LCR	Liquidity Coverage Ratio
MEAs	Multilateral Environmental Agreements
MI-GLIS	Management Instituut voor Grondregistratie en Land Informatiesysteem
NFIES	Nationale Financiële Inclusie- en Educatiestrategie
NOP	Netto Open Positie
NPLs	Niet-presterende Leningen
NRA	Nationale Risico-analyse
OMO's	Openmarktoperaties
POS	Point-of-Sale
RC	Rekening-courant
RFS	Rapport Financiële Stabiliteit
RTGS	Real Time Gross Settlement
ROA	Return on Assets (Rendement op Activa)
ROE	Return on Equity (Rendement op Eigen vermogen)
ROI	Return on Investment (Rendement op Beleggingen)
RWA	Risicogewogen Activa
S&P	Standard & Poor's
SBV	Surinaamse Bankiersvereniging
SD	Selective Default
SDMO	Bureau voor de Staatsschuld
SNEPS	Suriname National Electronic Payment System
SRA	Sectorale Risico-analyse
SRD	Surinaamse dollar
TD's	Termijndeposito's
UNDP	United Nations Development Programme
USD	Amerikaanse dollar
VRI	Value Recovery Instrument

VS	Verenigde Staten van Amerika
VV	Vreemde Valuta
WECI	World Economic Climate Index (Wereldwijde Economisch klimaat Index)
Wet HAK	Wet Herstel en Afwikkeling Kredietinstellingen
WMTF	Wet ter voorkoming en bestrijding van Money laundering en Terrorismedinanciëring
WTK	Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen

Voorwoord

In een wereld die gekenmerkt wordt door toenemende geopolitieke spanningen, onvoorspelbare inflatiedynamiek en een voortdurend veranderend financieel landschap, is het belang van tijdige en gerichte analyse van systeemrisico's groter dan ooit. Het Rapport Financiële Stabiliteit (RFS) levert in dat opzicht een belangrijke bijdrage aan onze missie: het versterken van de stabiliteit van het financieel systeem in Suriname.

Het RFS ondersteunt de beleidsvorming en geeft invulling aan de toezichthoudende rol van de CBvS door diepgaand inzicht te bieden in financiële systeemrisico's. Het rapport speelt tevens een belangrijke rol in de totstandkoming van het macroprudentieel toezichtkader dat momenteel door de CBvS wordt ontwikkeld en in de toekomst verder zal worden uitgewerkt. Het levert input voor het selecteren en definiëren van de belangrijkste beleidsprioriteiten, indicatoren en instrumenten binnen dit raamwerk en geeft richting aan de ontwikkeling van toezichtstrategieën en beleidsmaatregelen. Daarnaast versterkt het de beoordelingscapaciteit van de CBvS om systeemrisico's tijdig en effectief te signaleren, te analyseren en te mitigeren.

Suriname bevindt zich, net als vele andere landen, op een pad van economische consolidatie en structurele hervorming. Dat pad biedt zowel kansen als kwetsbaarheden.

Duurzame economische groei en het versterken van de weerbaarheid van onze financiële sector vereisen een helder inzicht in de onderlinge verwechting tussen de financiële sector en de reële economie, alsook in de externe invloeden die ons financieel systeem kunnen raken.

In dit verband vervult het onderhavige rapport een ankerfunctie. Het biedt beleidsmakers, financiële instellingen en andere belanghebbenden waardevolle inzichten om risico's tijdig te onderkennen en effectief beleid te formuleren. Ondanks de economische uitdagingen waarmee Suriname en de rest van de wereld worden geconfronteerd, bevestigt het rapport de relatieve stabiliteit van ons financieel systeem. Tegen deze achtergrond heeft de CBvS haar rol als hoeder van financiële stabiliteit verder versterkt.

Het jaar 2024 stond in het teken van macro-economische stabilisatie in een uitdagende internationale context. Terwijl mondiale rentevoeten op een historisch hoog niveau bleven door aanhoudende inflatiedruk, werd Suriname geconfronteerd met wisselkoersvolatiliteit, kosteninflatie en uitdagingen met betrekking tot externe financiering.

Met dit rapport presenteren wij een actueel overzicht van systeemrisico's die het financieel systeem en daarmee ook de reële economie kunnen beïnvloeden. Het rapport weerspiegelt onze versterkte inzet op het gebied van risicobeoordeling, informatievoorziening en beleidsontwikkeling en onderstreept ons blijvend streven naar een robuust en veerkrachtig financieel systeem.

De risico's voor financiële stabiliteit in 2024 zijn veelzijdig en onderling verbonden. De doorwerking van internationale schokken op het binnenlands financieel systeem en de dreiging van klimaatverandering vormen samen de kern van onze analyse. Elk van deze risico's vereist een proactieve benadering, met inzet van zowel traditionele macroprudentiële instrumenten alsook de ontwikkeling van nieuwe analysekaders en beleids-opties.

Het financieel systeem heeft in 2024 blijk gegeven van veerkracht, mede dankzij een sterkere kapitaalbuffer, een afname van het volume van NPLs en versterkt toezicht. Toch blijven structurele kwetsbaarheden bestaan, waaronder concentratierisico's, blootstellingen in vreemde valuta en verschillen in weerbaarheid tussen individuele financiële instellingen. Voortdurende waakzaamheid blijft dan ook essentieel.

Dit rapport is het resultaat van interdisciplinaire samenwerking binnen de Bank. Het vormt een belangrijk instrument voor transparantie en beleidsdialoog en ondersteunt besluitvorming gericht op het versterken van de stabiliteit en het vertrouwen in ons financieel systeem. De Bank blijft, indachtig haar wettelijk mandaat, middels prudentieel toezicht vastberaden streven naar een veerkrachtig financieel systeem. Onze toewijding aan deze principes is onwankelbaar. Wij blijven ons inzetten voor de langetermijnstabiliteit en substantiële kracht van de financiële infrastructuur van ons land, als fundament voor vertrouwen, ontwikkeling en toekomstbestendigheid.

Tot slot wil ik mijn waardering uitspreken voor alle contribuanten en medewerkers die met grote inzet en deskundigheid hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit rapport. Hun toewijding weerspiegelt onze gezamenlijke missie om de financiële sector van Suriname weerbaar, stabiel en toekomstgericht te houden.

Maurice L. Roemer
Governor

Managementsamenvatting

Het financiële systeem in Suriname is grotendeels veerkrachtig, met aandachtspunt voor inflatie- en wisselkoersrisico's. De financiële sector toont veerkracht, maar blijft gevoelig voor inflatie en wisselkoersrisico. De bankensector kon door haar solide kapitaalpositie waardeschommelingen in risicogewogen activa door zowel depreciatie als appreciatie van de SRD goed opvangen. Schadeverzekeraars werden deels getroffen door inflatie, maar verliezen werden gecompenseerd via beleggingen in vreemde valuta en koerswinsten. Levensverzekeraars presteerden stabiel vanwege hun lange beleggingshorizon. Pensioenfondsen en spaarinstellingen blijven kwetsbaar voor inflatie en wisselkoersrisico.

Geopolitieke spanningen vormen een aanzienlijke neerwaartse risico voor de mondiale groei en de stabiliteit van internationale markten. Geopolitieke spanningen, zoals conflicten in het Midden-Oosten of Oekraïne, en onzekerheid rond het handelsbeleid van de Verenigde Staten van Amerika (VS), verhogen neerwaartse risico's voor mondiale groei en inflatie. Voor 2025 zijn de wereldwijde groei- en inflatieprojecties tweemaal neerwaarts bijgesteld, terwijl inflatieprojecties opwaarts zijn bijgesteld. De risico's kunnen resulteren in hogere internationale grondstoffenprijzen, een vertraging van de mondiale groei en een stijging van de mondiale inflatie, met mogelijke herwaarderingen van financiële activa als gevolg.

De economische groei van Suriname blijft gematigd en kwetsbaar voor risico's. De economie groeide in 2024 met 1,7 procent, gedragen door de niet-mijnbouwsector en hogere overheidsbestedingen, terwijl lagere goudproductie de economische groei beperkte. Dalende inflatie stimuleerde de private consumptie en de financiële sector bleef stabiel

door hogere kapitaalpositie, toenemende kredietverlening en verbeterde winstgevendheid. Voor 2025 wordt een lagere groei verwacht, voornamelijk door de terugval in goudproductie; een verdere depreciatie van de SRD vormt een extra neerwaarts risico. Het laatste vormt echter een aanzienlijk neerwaarts risico, aangezien dit de economische groei kan beperken en met name de bedrijvigheid in de niet-mijnbouwsector negatief kan beïnvloeden.

De overheidsfinanciën blijven kwetsbaar. De overheidsfinanciën bleven uitdagend, met sterke afhankelijkheid van belastingontvangsten en hogere uitgaven door salarissen, subsidies en herkapitalisaties, waarbij een kapitaalinjectie in de CBvS. Het begrotings- en schuldbeeld verslechterde door stijgende staatsschuld en buitenlandse verplichtingen, ondanks succesvolle schuldherstructureringen met commerciële en bilaterale crediteuren. Deze herstructureringen verlaagden de schuldenlast en versterkten de macro-economische positie. De kredietwaardigheid van Suriname verbeterde volgens internationale ratingbureaus, maar verdere vooruitgang vereist hervormingen, schuldbeheer en fiscale discipline.

Monetair beleid blijft proactief gericht op prijsstabilisatie en beheersing van rentekosten. De CBvS handhaaft verkrappend monetair beleid via openmarktoperaties om de groei van de basisgeldhoeveelheid te beheersen en inflatie te beteugelen. Schommelingen in CBvS-termijndepositorentes beïnvloeden zowel de winstgevendheid van de banken als de kosten van CBvS. Om de hoge rentekosten van de CBvS te beperken en de rentes op een beheersbaar marktniveau te houden, heeft de CBvS per 18 juni 2025 maximumrentes ingevoerd voor haar reguliere TD-instrumenten.

De financiële sector bleef in 2024 stabiel. Banken boekten winsten en de kwaliteit van hun activa verbeterde. De geaggregeerde liquiditeitsratio bleef echter onder de interne norm, en correspondentrelaties stonden onder druk. Spaarinstellingen zagen hun winstgevendheid en solvabiliteit afnemen, hoewel de liquiditeit voldoende bleef. In de schadeverzekeringssector namen de activa toe door waardestijging van aandelen en beleggingen, terwijl de aanhoudende inflatie het technisch resultaat beïnvloedde. De levensverzekeringssector vertoonde positieve groei, in termen van winstgevendheid. Pensioenfondsen behaalden solide rendementen en hielden hun dekkinggraad stabiel.

De stresstestresultaten tonen aan dat het financiële systeem grotendeels veerkrachtig is, maar liquiditeits- en concentratierisico vragen continue aandacht. De bankenstresstesten bevestigden dat het systeem weerbaar blijft tegen solvabiliteitschokken, maar kwetsbaar is voor liquiditeits- en concentratierisico. Voor de schadeverzekeringsstresstesten tonen aan dat er een liquiditeitsrisico ontstaat bij een toename van schade-uitkeringen. De stresstestresultaten van de pensioenfondsen tonen aan dat zij in staat zijn schokken op te vangen zonder significante dekkinggraadproblemen.

De toegenomen financiële vervlechting vergroot het concentratierisico en verhoogt de kans op een besmettingseffect binnen het financiële systeem. Financiële vervlechting wordt actief gemonitord vanuit het toezicht. In het eerste kwartaal van 2025 is de vervlechting tussen financiële instellingen verder toegenomen. Er is een sterke concentratie van beleggingen in termijndeposito's en aandelen tussen banken en verzekeraars. De vervlechting van pensioenfondsen met banken is toegenomen, terwijl die tussen spaarinstellingen en banken juist is afgenomen. Dit verhoogt de kans op systeemrisico. De groei van onderlinge vorderingen en aandelenbelangen verhoogt het concentratierisico binnen het financieel systeem.

Cyber- en klimaatrisico's nemen toe en vereisen gerichte monitoring en mitigatie. Suriname heeft slechts te maken gehad met kleinschalige cyberaanvallen, waaronder de aanval op de site van de Surinaamse overheid in mei 2024, als ook fraude en phishing incidenten bij commerciële banken. Banken blijven samen met justitiële autoriteiten de criminaliteit bestrijden. Klimaatdreigingen, zoals extreme regenval, overstromingen en zeespiegelstijging, vormen een reëel risico voor de financiële stabiliteit. Vooralsnog blijft Suriname bespaard van orkanen. De CBvS zal een coördinerende en faciliterende rol vervullen bij de integratie van klimaatrisico's in het toezicht en de ontwikkeling van een klimaatstresstestmodel voor de financiële sector.

Betalingsinfrastructuur ondersteunt financiële stabiliteit en marktvertrouwen. Door een soepele en veilige afwikkeling van transacties, het beperken van tegenpartij- en systeemrisico's en het versterken van het vertrouwen in de markt, blijft het betalingsstelsel een pijler van financiële stabiliteit. Zowel het Real Time Gross Settlement- als het Automated Clearing House-systeem kenden een duidelijke toename in activiteit.

Betere data en analyses versterken inzicht in de vastgoedmarkt en risico's voor de financiële sector. Waar bij de vorige workshop enkel data uit webscraping van de drie grote vastgoedbedrijven werd gebruikt, werkten de CBvS en haar partners tijdens de tweede Residential Property Price Index (RPPI)-workshop met een uitgebreidere dataset over de periode 2019-2022, aangeleverd door het Management Instituut voor Grondregistratie en Land Informatiesysteem (MI-GLIS). Diverse analysemethoden en modellen werden toegepast met als doel een robuuste en representatieve huizenprijsindex te creëren.

I. BELANGRIJKSTE RISICO'S VOOR FINANCIËLE STABILITEIT

Mondiale en binnenlandse macro-economische ontwikkelingen¹

Een belangrijk aandachtspunt voor de binnenlandse financiële stabiliteit vormt het risico op ongunstige mondiale economische ontwikkelingen. Met name een daling van internationale grondstoffenprijzen van Suriname's belangrijke exportproducten, olie en goud, zal behalve op de mijnbouwsector en op de macro-economie, ook zijn weerslag hebben op financiële stabiliteit. Historisch gezien hebben negatieve prijsschokken doorgewerkt naar de financiële sector, met name via afgenomen exportopbrengsten en overheidsinkomsten². Een prijsdaling vertaalt zich namelijk rechtstreeks in lagere winsten voor de mijnbouwbedrijven, die vervolgens minder afdragen aan de Overheid. Gezien de sterke afhankelijkheid van de Overheid van deze inkomsten, hebben de significant lagere ontvangsten uit deze sector voor onevenwichtigheden in de overheidsfinanciën gezorgd. Het gevoerde beleid heeft deze effecten in het verleden vaak versterkt. In plaats van uitgaven te beperken bij prijsdalingen, werd het expansief overheidsbeleid gecontinueerd. Hierdoor ontstond een groot tekort dat in het verleden monetair werd gefinancierd, en wat leidde tot een verstoring van het macro-economisch evenwicht. De recente ervaring leert dat zelfs zonder directe monetaire financiering excessieve overheidsbestedingen in korte tijd economische verhoudingen ernstig kunnen ontwrichten.

Voor financiële stabiliteit ontstaan risico's wanneer de Overheid haar verplichtingen niet tijdig kan nakomen door gebrek aan inkomsten. Bedrijven die afhankelijk zijn van overheidsopdrachten blijven

daardoor onbetaald, wat leidt tot liquiditeitsproblemen, uitgestelde investeringen en een daling van de kredietwaardigheid. Deze problemen werken door in de balansen van banken en tasten de diepte, efficiëntie, toegang en stabiliteit van het financiële systeem aan.

In 2024 groeide de wereldeconomie met 3,3 procent, een lichte vertraging ten opzichte van 2023 (3,5%) (Figuur I.1). De groei vertraagde als gevolg van een afgenomen productiegroei bij de opkomende economieën en ontwikkelingslanden, waaronder grote economieën zoals China en India. China had te kampen met een sneller dan verwachte afname van de consumptie te midden van een zwakke vastgoedmarkt en laag consumentenvertrouwen en India met een sterker dan verwachte afname van de industriële activiteit.

De internationale olie- en goudprijzen vertoonden in 2024 en in de eerste helft van 2025 uiteenlopende ontwikkelingen. De gemiddelde ruwe olieprijs daalde in 2024 ten opzichte van 2023 met 1,8 procent tot USD 79,2 per vat door een ruime wereldwijde olievoorraad in combinatie met een afgenomen wereldwijde consumptie van olie. Daarentegen steeg de gemiddelde goudprijs met 22,9 procent tot USD 2.387,2 per troy ounce, vergeleken met USD 1.943,1 in 2023. De prijsstijging weerspiegelt een sterke particuliere en officiële vraag die werd gedreven door onder andere geopolitieke onzekerheid en verwachtingen van renteverlagingen door de Federal Reserve (FED). Deze prijsontwikkelingen hebben zich in de eerste helft van 2025 voortgezet, waarbij de gemiddelde ruwe olieprijs verder is

1 De analyse van de internationale ontwikkelingen is gehaald uit de 'World Economic Outlook' (januari 2025) van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), de 'Global Economic Prospects' (januari 2025) van de Wereldbank en de 'Gold Market Commentary: Riding a wave of uncertainty' (maart 2025) van de World Gold Council. Indien anders, zal de bron worden vermeld in een voetnoot.

2 Jennilee Brunings; Xanegay Huur; Peggy Tjon Kie Sim-Balker (2018). Financial Resource Curse: The Role of Commodity Price Shocks in Suriname.

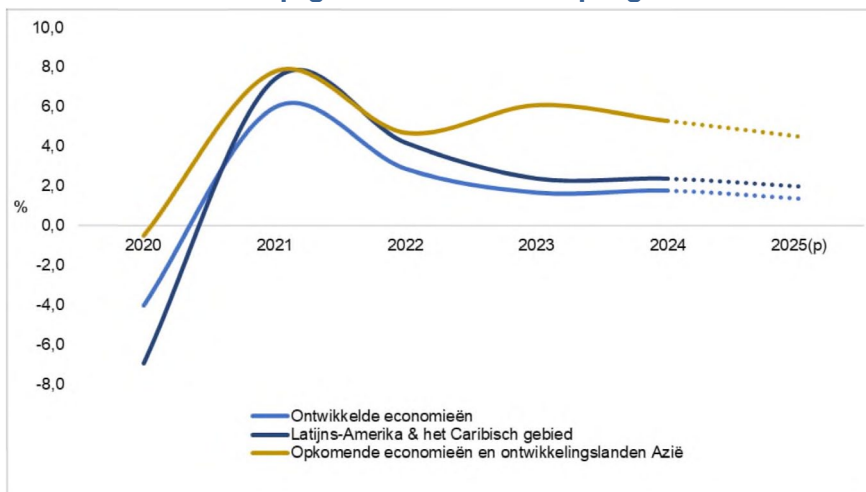
gedaald tot gemiddeld USD 70,4 per vat en de goudprijs een verdere stijging tot gemiddeld USD 3.075,0 per troy ounce heeft bereikt (Figuur I.2). De prijsdaling van de gemiddelde ruwe olieprijs is een resultante van een sterk aanbod³ van olie dat de zwakke groei van de vraag⁴ naar olie overtrof. Daarentegen is de goudprijs gestegen door een sterke vraag naar goud als veilige haven van zowel particuliere als officiële vragers te midden van verhoogde geopolitieke risico's en beleidsonzekerheid.

Geopolitieke spanningen vergroten de neerwaartse risico's voor de mondiale groei en stabiliteit van de internationale markten. Een escalatie van geopolitieke spanningen in het Midden-Oosten en Oekraïne, evenals de impact van het handelsbeleid dat door de Verenigde Staten van Amerika (VSA) wordt gevoerd, vormen risico's voor de mondiale economische vooruitzichten in 2025. Als gevolg van deze risico's zijn de prognoses voor de mondiale groei en inflatie in de eerste helft van 2025 reeds tweemaal bijgesteld. De grootste dreiging hierbij is de toegenomen onzekerheid rond het handelsbeleid, gecombineerd met nieuwe aanbodschokken

als gevolg de geopolitieke spanningen Deze risico's kunnen leiden tot prijsstijgingen op de internationale grondstoffenmarkt, de verwachte mondiale groei van 3,0 procent in 2025 afremmen door een afname in de economische activiteit, de verwachte mondiale inflatie van 4,2 procent opwaarts drijven en leiden tot herwaarderingen van financiële activa.

Grondstoffenprijzen blijven in 2025 kwetsbaar voor geopolitieke risico's. Het vooruitzicht voor grondstoffenprijzen op de internationale grondstoffenmarkt is sterk afhankelijk van geopolitieke risico's. Een escalatie van de geopolitieke spanningen in het Midden-Oosten en Oekraïne kan door verstoringen in scheepvaartroutes en toeleveringsketens leiden tot nieuwe aanbodschokken en de prijzen op de internationale grondstoffenmarkt opdrijven. Dit heeft met name ook invloed op de prijzen van twee belangrijke grondstoffen, ruwe olie en goud. Hierbij kan de verwachte daling van de gemiddelde prijs van ruwe olie in 2025 eventueel omslaan in een stijging, terwijl de gemiddelde goudprijs verder opgedreven kan worden, vanwege de rol van goud als veilige haven bij geopolitieke onzekerheid.

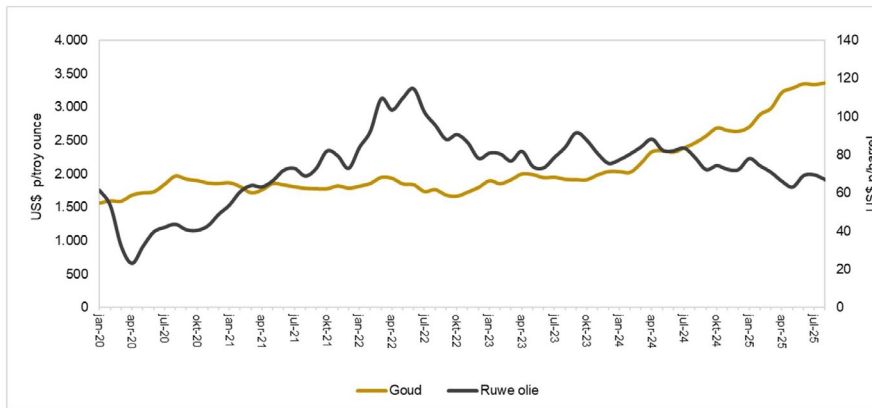
Figuur I.1
Mondiale bbb-groei 2020-2024 en prognose 2025

Bron: World Economic Outlook, april 2025, Internationaal Monetair Fonds.

- 3 Het aanbod nam toe vanwege hogere productie door zowel binnen alsook buiten (de VSA, Guyana, Canada en Brazilië) de Organisatie van olie-exporterende landen, inclusief Rusland en andere niet-OPEC-olie-exporteurs (OPEC+) en de versnelde afbouw van de vrijwillige productieverlagingen van OPEC+. Bron: U.S. Energy Information Administration, de 'Short-Term Energy Outlook van juni 2025'.
- 4 De zwakke groei van de vraag naar olie is het gevolg van een afnemende olieconsumptie in China en de ontwikkelde economieën.

Figuur I.2
Internationale prijsontwikkeling ruwe olie en goud

Bron: Primary Commodity Price System (PCPS), Internationaal Monetair Fonds.

De Surinaamse economie groeide in 2024 matig, gedreven door de niet-mijnbouwsector en de Overheid. De groei werd echter afgeremd door een lagere goudproductie (in zowel de grootschalige als de kleinschalige goudsector), terwijl de dalende inflatie private bestedingen heeft gestimuleerd. De financiële sector bleef stabiel, wat blijkt uit de toename van de kredietverlening aan de private sector (voornamelijk in de woningbouwsector, nijverheid, dienstverlenende sectoren en de agrarische sector), een daling van het aantal niet-presterende leningen (NPL's), de toenemende winstgevendheid en de verbeterde solvabiliteit van banken.

Voor 2025 wordt verwacht dat de Surinaamse economie met 1,4 procent zal groeien. De overheidsbestedingen en particuliere bestedingen zullen de drijvers zijn van deze groei, met als katalysator de verkiezingen in mei 2025 die de overheidsconsumptie en -investeringen verder opwaarts zullen stuwten. Daarnaast zullen private investeringen aantrekken, anticiperend op de exploitatie van offshore olie en gas. De temporisering van de groei van de economie in 2025 ten opzichte van het vorig jaar (economische groei 2024: 1,7%), houdt verband met een sterke terugval in de productie en export van goud. Voorts zal de dalende inflatie positief bijdragen aan de economische groei. Echter kan een verdere depreciatie van de Surinaamse dollar (SRD) de economische groei en met name de bedrijvigheid van de niet-mijnbouw sector ongunstig beïnvloeden.

In 2024 en in de eerste helft van 2025 verslechterden de overheidsfinanciën aanzienlijk. De doelstellingen voor zowel het totale als het primaire saldo onder het IMF Extended Fund Facility (EFF)-programma werden in 2024 niet gehaald. Het totale tekort liep op van SRD 2,3 miljard in 2023 naar SRD 3,9 miljard (-2,6% van het bbp), terwijl het primaire saldo terugviel van SRD 1,8 miljard naar slechts SRD 0,5 miljard (0,3% van het bbp). In de eerste helft van 2025 bleef de druk op de overheidsfinanciën groot. Na het aflopen van het door het IMF ondersteund stabilisatie- en herstelprogramma in maart, moest de overheid het doen zonder externe steun, terwijl de reguliere uitgaven, versterkt door electorale uitgaven, toenamen. Tot en met juni 2025 bedroegen de inkomsten SRD 23,5 miljard tegenover uitgaven van SRD 37,3 miljard, wat resulteerde in een primair tekort van SRD 10,8 miljard (-6,6% van het bbp) en een totaal tekort van SRD 13,8 miljard (-8,4% van het bbp). Het begrotingsbeeld bleef daarmee uiterst kwetsbaar, met slechts beperkte ruimte voor aanvullende uitgaven.

De overheidsinkomsten bleven in 2024 en de eerste helft van 2025 sterk afhankelijk van belastingontvangsten, waarbij vooral de indirecte belastingen de grootste bijdrage leverden. Als gevolg van de verhoging van de belastingvrije grens namen de loonbelastingopbrengsten met 12,5 procent af. Desondanks stegen de totale

directe belastingen met 9,3 procent, vooral door een toename van de inkomstenbelasting met 8,0 procent. In de eerste helft van 2025 beliepen de totale overheidsinkomsten SRD 23,6 miljard. Het merendeel hiervan bestond uit belastingontvangsten (SRD 16,8 miljard), waarvan SRD 7,5 miljard aan directe belastingen en SRD 9,2 miljard aan indirecte belastingen. Daarnaast droegen de niet-belastingontvangsten SRD 6,6 miljard bij, terwijl de ontvangen schenkingen SRD 222 miljoen bedroegen. Deze cijfers onderstrepen de sterke afhankelijkheid van de inkomstenbasis van belastingontvangsten, met een dominante bijdrage van de indirecte belastingen.

Hoewel de niet-belastinginkomsten achterbleven bij de verwachtingen, bleef de mijnbouwsector in 2025 de belangrijkste bron, voornamelijk door dividenuitkeringen en royalty-afdrachten. Deze afname hing samen met wisselkoersontwikkelingen en het uitblijven van optimale overmaking van meeropbrengsten uit de verhoogde elektriciteitsstarieven door NV Energiebedrijven Suriname (NV EBS). Ook bleven de verwachte inkomsten uit navigatiekosten, grondhuur en grondconversie achter, ondanks versoepeling van de logistieke procedures voor de laatste twee via het MI-GLIS-systeem. In de eerste helft van 2025 bleef de mijnbouwsector de belangrijkste bron van niet-belastinginkomsten, met een aandeel van 39,5 procent in de totale ontvangsten. Binnen deze categorie waren dividenuitkeringen toonaangevend, met een totaal van SRD 1,9 miljard, waarvan SRD 1,6 miljard uit de oliesector. De royalty-inkomsten bedroegen eveneens SRD 1,9 miljard, waarvan SRD 1,8 miljard werd gegenereerd door de overige mijnbouwsector, met in begrip van de goudsector.

In 2024 namen de overheidsuitgaven met 15,6 procent toe ten opzichte van 2023. Deze stijging werd voornamelijk veroorzaakt door de verhoging van de koopkrachtversterking en een salarisaanpassing voor ambtenaren, die vanaf oktober werd uitbetaald met terugwerkende kracht tot juli 2024. Daarentegen daalde de subsidie aan de NV EBS met 27,6 procent door de doorvoering van hogere elektriciteitsstarieven. De post subsidies en bijdragen steeg echter met 14,0 procent, omdat de verho-

gingen van salarissen en koopkrachtversterking aan ambtenaren doorwerkten in de verstrekte subsidies aan overheidsinstellingen. Andere uitgaven die bijdroegen aan de toename, waren de overdrachten voor de voortzetting van sociale programma's, de aflossing van achterstallige interestbetalingen aan voornamelijk binnenlandse crediteuren en het inlopen van betalingsachterstanden aan leveranciers en aannemers van infrastructurele werken.

In de eerste helft van 2025 bedroegen de overheidsuitgaven SRD 37,3 miljard. Deze werden vooral gedreven door hogere personeelsuitgaven, subsidies en omvangrijke transfers in het kader van het herkapitalisatietraject van de CBvS. De tijdelijke inflatiecompensatie voor ambtenaren en gepensioneerden drukte zwaar op de loonkosten, terwijl subsidies en bijdragen hoog bleven door grote toewijzingen aan EBS, SZF en sociale programma's. Een belangrijke factor was de herkapitalisatie van de CBvS, die onder de post subsidie en transfers werd verantwoord. In dit kader werd in totaal SRD 9,4 miljard aan de CBvS verstrekt op basis van de resultaten over de boekjaren 2020 en 2021. Hiervan werd SRD 1,0 miljard als kapitaalinjectie in contanten uitgekeerd, terwijl het resterende bedrag werd uitgegeven in de vorm van staatsobligaties. Daarnaast namen de verkiezingsgerelateerde uitgaven voor goederen en diensten toe en bleven de kapitaaluitgaven op een hoog niveau, met de nadruk op infrastructuur, gezondheidszorg en digitalisering.

De staatsschuld nam zowel eind 2024 als in de eerste helft van 2025 toe, gedreven door buitenlandse leningen, leveranciersschulden, herkapitalisaties en valutadepreciatie, wat leidde tot een toename van de schuldquote. Per eind 2024 bedroeg de effectieve staatsschuld SRD 122,4 miljard (USD 3,5 miljard), een lichte stijging van 0,5 procent ten opzichte van 2023. De totale staatsschuld ratio (nationale definitie) voor 2024 nam af van 95,8 procent naar 83,5 procent ten opzichte van 2023. De buitenlandse schuld steeg met 3,9 procent, doordat er meer werd geleend dan afgelost, terwijl de binnenlandse schuld met 12,7 procent afnam, voornamelijk door aflossingen aan de crediteuren. Hierdoor kwam de buitenlandse schuldquote uit op 68,7 procent van het bbp en de binnenlandse schuldquote op 14,8 pro-

cent van het bbp. In de eerste helft van 2025 nam de staatsschuld verder toe tot SRD 140,6 miljard, een stijging van ruim 15,0 procent. Deze toename vond plaats, ondanks dat de aflossingen hoger waren dan nieuwe opnames. Belangrijke oorzaken waren de verdere opbouw van leveranciersschulden, het herkapitalisatietraject van de CBvS en de depreciatie van de SRD ten opzichte van de USD. Hierdoor steeg de totale staatsschuldratio in 2025 naar 95,9 procent van het bbp.

De externe schuldpositie van Suriname steeg per eind 2024 met 10,6 procent ten opzichte van 2023 tot USD 4,5 miljard (108,4% van het bbp⁵). Deze toename werd vooral gedreven door trekkingen uit het IMF-programma en aanvullende leningen bij andere internationale financiële instellingen (IFI's), die voornamelijk zichtbaar waren bij de overheid en de CBvS. Daartegenover daalde de schuldpositie van het overige publiek, bedrijven en particulieren. De buitenlandse overheidsschuld bedroeg USD 3,0 miljard, waarvan 53,5 procent werd aangehouden bij multilaterale instellingen, 28,5 procent bij commerciële crediteuren en 18,1 procent bij bilaterale crediteuren. Het multilaterale aandeel nam toe door ontvangen tranches van het IMF en extra leningen bij de IDB, Wereldbank Groep, Caribbean Development Bank en het CARICOM Ontwikkelingsfonds.

De buitenlandse trekkingen daalden licht, van USD 368,9 miljoen in 2023 naar USD 357,0 miljoen in 2024, terwijl de aflossingen juist sterk opliepen van USD 116,5 miljoen naar USD 193,4 miljoen. Deze stijging met 66,0 procent hing samen met herstructureringsafspraken en het aflopen van aflossingsvrije periodes. Per eind juni 2025 liep de externe schuld verder op met 3,9 procent tot USD 4,7 miljard (102,7%⁶ van het bbp). Deze toename kwam

voornamelijk door netto-opnames door de Overheid en de CBvS bij IFI's, waaronder het IMF. Daarnaast droegen zowel de depreciatie van de US-dollar ten opzichte van de euro en de SRD, als de stijgende marktwaarde van de euro-obligaties van Oppenheimer, bij aan de hogere schuldpositie.

In 2024 zette Suriname verdere stappen in het proces van de afronding van de schuldherschikking binnen het EFF-programma van het IMF. Zo werd in maart 2024 een akkoord bereikt met ABN AMRO Bank, waarbij een haircut⁷ van 25,0 procent werd toegepast en de schuld op commerciële basis werd herschikt, zonder gebruik te maken van een Value Recovery Instrument (VRI)⁸. In oktober werd vervolgens de tweede fase van de herschikking met de Club van Parijs ondertekend, waarmee bilaterale en commerciële schulden met staatsgaranties werden geherstructureerd. In november ondertekenden Suriname en de Volksrepubliek China een Supplementaire Finance Agreement, waarmee de eerste fase van de herschikking van leningen bij de Export-Import Bank of China werd afgerond. Dit betrof zowel de achterstallige betalingen tot eind 2021 als de geplande betalingen voor 2022 - 2024, die over een langere termijn werden uitgespreid. Tot slot werd in december een akkoord bereikt met Israël Discount Bank, waar bij een haircut van 29,0 procent werd toegepast en de schuld op gelijke wijze als bij de

obligatiehouders werd herschikt, eveneens zonder VRI-instrument.

In het eerste halfjaar van 2025 is de schuldherschikking en herstructurering van de staatsschuld gecontinueerd. In de eerste helft van 2025 werden bilaterale schuldakkoorden gesloten met Frankrijk en Nederland, met gespreide

5 Er kunnen conceptuele verschillen zijn in de compilatiemethode van de statistieken van de externe sector en van het Bureau voor de Staatsschuld (SDMO). Ook kan er verschil zijn in de gehanteerde berekening en het bbp.

6 De verbetering van de ratio is grotendeels te verklaren door de toename van het nominale bbp.

7 Een haircut verwijst in de financiële wereld naar een waardevermindering van een actief of vordering. Bij schuldherschikkingen duidt een haircut op de bereidheid van schuldeisers om een deel van hun vordering af te schrijven, waardoor zij minder terugontvangen dan de oorspronkelijke (nominale) waarde van de schuld. Dit instrument wordt vaak ingezet om de schuldenlast van de debiteur te verlichten en de financiële houdbaarheid te herstellen.

8 Een Value Recovery Instrument (VRI) is een schuldinstrument dat wordt gekoppeld aan economische prestatie-indicatoren. Het wordt doorgaans ingezet in het kader van de herstructurering van Overheidsschulden. Een VRI biedt schuldeisers het recht op aanvullende terugbetalingen indien de economische situatie van het land na de herstructurering verbetert.

aflossings- en renteverplichtingen op langere termijn. Daarnaast werd de commerciële schuld aan UBS AG (voorheen Credit Suisse) overgenomen door de Hakrinbank N.V. en omgezet in een binnenlandse schuld, waarbij de voorwaarden werden herzien. De herschikking van ongeveer USD 1,5 miljard resulteerde in een aanzienlijke verlaging van de schuldenlast en droeg bij aan een stabielere macro-economische positie van het land.

De kredietwaardigheid van Suriname is in 2023 en 2024 verbeterd volgens internationale ratingbureaus, mede dankzij hervormingen en positieve vooruitzichten voor de olieproductie.

Moody's⁹ verhoogde op 22 oktober 2024 de rating van Suriname van Caa3 naar Caa1, gedreven door fiscale hervormingen, IMF-steun en de verwachte opbrengsten van het offshore olieproject Gran Morgu (Blok 58). Standard & Poor's (S&P)¹⁰ verhoogde in december 2023 de landenrating van SD naar CCC+/C en handhaafde deze in 2024. Verdere verbetering hangt af van schuldbeheer, hervormingen en het nakomen van afspraken met schuldeisers. De kredietwaardigheid beïnvloedt rechtstreeks de risico-inschatting van correspondentbanken, waardoor internationale bankrelaties onder druk blijven staan.

Het netto externe vermogen van Suriname bleef in 2024 en eerste helft van 2025 kwetsbaar.

De afname in 2024 was vooral toe te schrijven aan netto-aflossingen van langetermijnleningen ter waarde van USD 85,9 miljoen door grote mijnbouwbedrijven, met name Staatsolie NV. Het netto externe vermogen van Suriname sloot 2024 af met een negatief saldo van USD 2,7 miljard (64,9% van het bbp), wat een verbetering van USD 91,6 miljoen betekende ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze verbetering werd vooral gedragen door een toename van de activa met USD 518,8 miljoen (18,5%). De internationale reserves (inclusief

herwaarderingsverschillen) stegen met USD 286,3 miljoen, grotendeels door overheidstrekkingsbij IFI's en hogere mijnbouwinkomsten. Daarnaast namen de posten portfolio-investeringen en overige investeringen toe met respectievelijk USD 125,3 miljoen en USD 118,3 miljoen. Binnen deze categorieën vergrootte het bankwezen zijn beleggingen en verhoogden de mijnbouwbedrijven hun vorderingen. De passiva posten namen in 2024 toe met USD 427,3 miljoen (7,6%). Dit was vooral het gevolg van een stijging onder overige investeringen (USD 282,1 miljoen) en portfolio-investeringen (USD 183,1 miljoen). Binnen overige investeringen vergrootte de overheid haar schuldpositie door trekkingen bij het IMF en andere IFI's, terwijl de centrale bank extra betalingsbalanssteun ontving onder het IMF-programma. In de eerste helft van 2025 zette de daling van de private schuld zich voort, met een afname van USD 50,9 miljoen (14,1%), opnieuw vooral door netto-aflossingen van langetermijnleningen door grote mijnbouwbedrijven zoals Staatsolie NV. Het netto externe vermogen van Suriname verslechterde daarentegen tot een negatief saldo van USD 3,0 miljard (65,6% van het bbp). Deze verslechtering werd veroorzaakt door een afname van de bruto internationale reserves en vorderingen van het bankwezen op het buitenland, gecombineerd met een verdere toename van de externe verplichtingen.

In 2024 hebben de verhoogde overheidsuitgaven en de economische groei geresulteerd in een toename van SRD-M0, SRD-M2 en de totale SRD-kredietverlening. SRD-M0 is toegenomen met SRD 3,3 miljard (20,5%) tot een bedrag van SRD 19,9 miljard. Deze vermeerdering werd onder andere gedreven door omzetting van vreemde valutategoeden door de Overheid bij de CBvS ter financiering van bestedingen en door een toename van de post overige. SRD-M2 bedroeg SRD 29,1 miljard, gelijk aan een toename van 21,0 procent op jaarbasis.

9 Moody's rating gebruikt een schaal van 21 punten van Aaa tot C, om de kredietwaardigheid van leners en hun schuldverplichtingen te beoordelen. Caa (Caa1, Caa2, Caa3): zeer hoog kredietrisico, vaak in of nabij wanbetaling.

10 S&P beoordeelt kredietnemers op een schaal van AAA tot D. Tussenliggende ratings worden aangeboden op elk niveau tussen AA en CCC. SD: is selectief in gebreke gebleven met betrekking tot bepaalde verplichtingen. CCC is momenteel kwetsbaar en is afhankelijk van gunstige, zakelijke, financiële en economische omstandigheden om aan financiële verplichtingen te voldoen.

De monetaire SRD-aggregaten zullen naar verwachting een gematigde groei vertonen in 2025.

De toename in de monetaire SRD-aggregaten zal gedreven worden door een toename van bestedingen in zowel de private sector als de overheidssector. Ook wordt voorzien dat de SRD-kredietverlening zal toenemen als gevolg van de hogere economische activiteit in de private sector. Per juni 2025 namen zowel de SRD-M0 als de SRD-M2 toe en bedroegen respectievelijk SRD 24,9 miljard en SRD 33,0 miljard. De totale SRD-kredietverlening bedroeg SRD 14,4 miljard, waarvan SRD 14,2 miljard afkomstig was van private kredietverlening aan voornamelijk de sectoren handel, nijverheid en dienstverlening. De kredietverlening aan de overheid bleef beperkt tot SRD 177,0 miljoen. Het verkrappend monetair beleid van de Bank blijft noodzakelijk om de basisgeldhoeveelheid (M0) te beheersen.

In dit kader zal het verkrappend beleid van de CBvS worden voortgezet via openmarktoperaties (OMO's), om de groei van de basisgeldhoeveelheid te beheersen en daarmee de inflatie te beteugelen, wat bijdraagt aan prijsstabiliteit.

Gedurende de periode 1 januari 2024 tot en met 27 augustus 2025 heeft de CBvS in totaal 100 openmarktoperaties (OMO's) uitgevoerd. De netto OMO-voorraad verdubbelde in 2024 en daalde per eind augustus 2025 met 76,1 procent. In 2024 zijn 61 reguliere openmarktoperaties uitgevoerd, onderverdeeld in 56 termijndepositoveilingen (TD's), drie Centrale Bank Certificaten (CBC) veilingen onder het Wholesale-segment en twee CBC-uitgiften onder het Retail-segment. Naast de reguliere CBC-uitgiften onder het Retail-segment heeft de CBvS twee speciale uitgiften gedaan in de maand november 2024. Het totaal geprolongerd volume bedroeg SRD 1,0 miljard. Gedurende 2024 heeft de CBvS, voor TD- en CBC-operaties, een totaal OMO-volume van SRD 61,9 miljard aangekondigd. De algemene banken hebben SRD 75,8 miljard aan biedingen geplaatst, maar de CBvS heeft 22,5 procent hiervan (SRD 59,9 miljard) als belegging aangenomen. Ultimo december 2024 nam de netto OMO-voorraad met 112,4 procent toe naar bijkans SRD 3,4 miljard. De bruto OMO-voorraad is in de periode onder beschouwing met 73,5 procent toegenomen naar SRD 10,1 miljard. Per augustus 2025 is de netto

OMO-voorraad met 76,1 procent afgenomen naar SRD 823,8 miljoen, terwijl de bruto OMO-voorraad met 2,3 procent toenam naar SRD 9,5 miljard. In de periode januari 2025 tot en met 27 augustus 2025 heeft de Bank in totaal 39 openmarktoperaties uitgevoerd, waarvan 35 TD-veilingen en 4 vier CBC-uitgiften onder het Retail-segment. Het totaal aangekondigde volume voor deze operaties bedroeg respectievelijk SRD 47,9 miljard en SRD 3,9 miljard. De algemene banken hebben tijdens de TD-veilingen totaal SRD 72,2 miljard aangeboden waarvan 73,5 procent (SRD 53,1 miljard) werd toegewezen. Bij de CBC Retail-uitgiften bedroeg het inschrijvingsvolume totaal SRD 4,8 miljard, waarvan 92,2 procent (SRD 4,4 miljard) is toegewezen.

Ondanks haar verkrappend beleid, haalde de CBvS de nagestreefde basisgeldhoeveelheid doelstelling niet.

Per december 2024 zijn de overtollige liquiditeiten in het bankensysteem afgenomen met SRD 569,6 miljoen ten opzichte van ultimo december 2023 naar SRD 870,5 miljoen. Deze daling is toe te schrijven aan de toename van de bankbiljetten in omloop met SRD 2,5 miljard, een toename van de verplichte kasreserve en de 5 procent SNEPS-verplichtingen voor totaal SRD 1,7 miljard en een toename van de netto OMO-voorraad met SRD 1,4 miljard. Gemiddeld daalde de omvang van de overtollige liquiditeiten met 25,4 procent in de periode januari 2024 tot december 2024. Als gevolg hiervan heeft de CBvS de basisgeldhoeveelheid ultimo december 2024 niet gerealiseerd, de "underperformance" per die datum bedroeg SRD 1,6 miljard. Gemiddeld bedroeg de "underperformance" over geheel 2024 SRD 548,4 miljoen (Figuur 1.3).

De renteontwikkeling van termijndepositoinstrumenten en de daarmee samenhangende monetaire operaties van de CBvS hebben in 2024 een merkbare impact gehad op zowel de rente-inkomsten van de algemene banken als de kostenpositie van de CBvS.

In 2024 daalde de gemiddelde TD-rente tot het derde kwartaal om vervolgens te stijgen in het laatste kwartaal, wat een positieve invloed had op de winstgevendheid van de commerciële banken. De rente-inkomsten uit hoofde van OMO-beleggingen was vergeleken met 2023, 42,4 procent minder in 2024. De competitieve

biedingen vanuit de algemene banken en toegewezen volumes vanuit de CBvS hebben de rentevoeten positief beïnvloed.

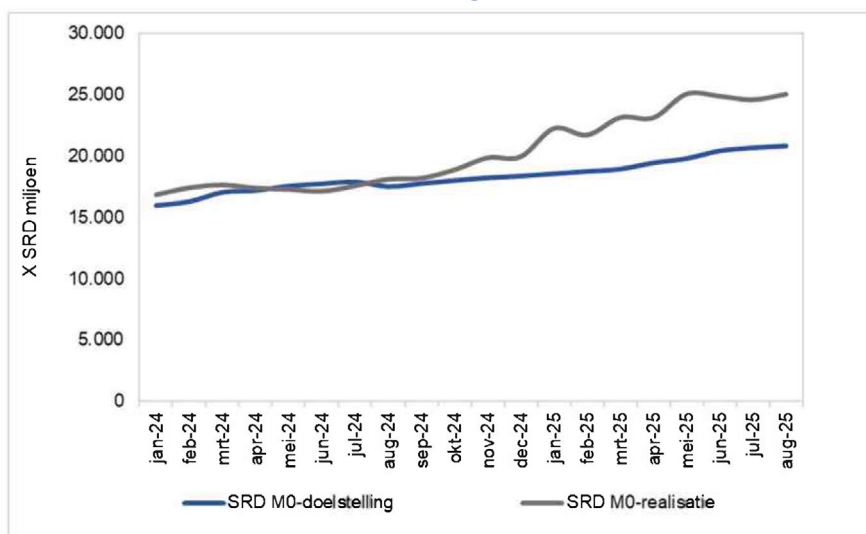
Om de rentekosten te verlagen en deze op een beheersbaar niveau te houden, heeft de CBvS per 18 juni 2025 maatregelen getroffen bij haar monetaire operaties. Om dit te bewerkstelligen heeft de Bank maximumrentes geïntroduceerd voor haar reguliere TD-instrumenten. De gehanteerde maximumrentes vanaf de veiling van 18 juni tot en met 20 augustus, bedragen voor de drie TD-instrumenten 6,0 procent, 8,0 procent en 10,0 procent voor respectievelijk het 1-weeks, het 1-maands en 3-maands TD-instrument. Gelet op de terughoudendheid van de algemene banken bij de 1-maands- en 3-maands TD-instrumenten tijdens de gehouden TD-veilingen, zijn de vastgestelde maximumrentes voor deze instrumenten aangepast. Vanaf de veiling van 27 augustus 2025 bedragen de maximumrentes voor de 1-maands- en 3-maands TD-instrumenten respectievelijk 9,0 procent en 12,0 procent. De toegewezen volumes vanuit de CBvS hebben geleid tot competitieve biedingen vanuit de algemene banken, met als gevolg het neerwaarts beïnvloeden van de rentevoeten. De gewogen gemiddelde CBC-rente daalde eind 2024 ten opzichte van eind 2023, met

14,9 procentpunt tot 35,6 procent. Dit gewogen gemiddelde rentepercentage is gehanteerd voor de Retail-uitgifte in februari 2025. Vanwege gewijzigd beleid van de Bank, heeft er in 2025 geen CBC wholesale uitgifte plaatsgevonden en zijn de Retail-uitgiften vanaf mei 2025 gehouden op basis van een vastgesteld rentepercentage per jaar. Per augustus was dit percentage door de CBvS gelijkgesteld aan 22,5 procent.

De totale kosten voor de OMO-operaties stegen ultimo 2024 met 30,8 procent en bedroegen SRD 3,1 miljard. In de periode januari tot en met augustus 2025 bedroegen deze kosten SRD 1,3 miljard. Vergelijken met dezelfde periode in 2024, waarbij de kosten SRD 2,0 miljard bedroegen, zijn deze gedaald met 35,6 procent. Met de introductie van de vaste rentevoeten bij de OMO-operaties is het beoogde doel, afname van de rentekosten, enigszins gerealiseerd.

Vanwege de verwachte verdere toename van de monetaire aggregaten en kredietverlening als gevolg van de economische groei, zal de CBvS het verkrappend beleid blijven voortzetten. Het doel blijft het beheersen van de basisgeldhoeveelheid om prijsstabilisatie te bewerkstelligen. Indien nodig zul-

Figuur I.3
SRD M0-doelstelling vs. -realisatie

Bron: Centrale Bank van Suriname.

len, naast de wekelijkse termijndepositoveilingen en de reguliere CBC ook andere instrumenten ingezet worden. Bij de uitvoering van de monetaire operaties zal de CBVS rekening houden met mogelijke verliezen als gevolg van de hoge rentekosten die hiermee gepaard gaan.

Opvallend is dat de ontwikkelingen in de OMO-rente zich niet hebben vertaald naar de debet- en creditrentevoeten die door de banken worden gehanteerd. De gemiddelde OMO-rente, daalde van 16,4 procent begin januari 2024 naar 15,0 procent in december 2024. De OMO-rente dient als basisreferentierente voor interbancaire leningen op korte termijn en uiteindelijk voor de bancaire debet- en creditrente. Echter dient opgemerkt te worden dat er geen coherentie is tussen deze rentevoeten. Na een stijgend verloop in de periode januari tot en met mei 2024, fluctueerde de OMO-rente vanaf juni en daalde ultimo december 2024 tot 15,0 procent. De debetrente daarentegen vertoont over het gehele jaar 2024 een constant verloop met rentevoeten variërend tussen 15,1 procent en 14,7 procent. De creditrente daalde gestaag in dit jaar van 11,6 procent naar 7,5 procent. De OMO-rente bedroeg per 31 juli 2025, 6,0 procent en de debet- en creditrente respectievelijk 14,5 procent en 6,5 procent¹¹. Gezien de ontwikkeling van de debet- en de creditrente ten opzichte van de OMO-rente is het rente transmissiemechanisme nog niet volledig in werking.

De inflatieontwikkeling in 2024 werd beïnvloed door zowel internationale prijsontwikkelingen als binnenlandse kostenfactoren. Daarnaast hebben de lage internationale voedselprijzen (in de eerste helft van het jaar) en de daling van de internationale olieprijs (in de tweede helft van het jaar) bijgedragen aan de daling van de inflatie. Daarentegen hebben prijsaanpassingen van nutsvoorzieningen (water, elektriciteit en gas), stijgende wisselkoersen (in de tweede helft van het jaar) en hogere brandstofprijzen (in de tweede helft van het jaar) een sterkere daling van de inflatie in 2024 beknod.

De financiële sector toonde in 2024 veerkracht, waarbij banken sterke kapitaalposities hadden, terwijl verzekeraars, pensioenfondsen en spaarinstellingen kwetsbaar bleven. De sterke kapitaalposities van de bankensector stelden de sector in staat om zowel waardeinstijgingen (appreciaties van de SRD) als waardedalingen (depreciaties van de SRD) van de risicogewogen activa (RWA) goed te absorberen. In de schadeverzekeringssector bleef inflatie een risico, hoewel beleggingen in vreemde valuta en koerswinsten de verliezen deels compenseerden; levensverzekeraars presteerden stabiel dankzij hun lange beleggingshorizon. Pensioenfondsen en spaarinstellingen blijven kwetsbaar voor inflatie, wisselkoers- en kredietrisico.

De inflatieontwikkeling in het eerste halfjaar van 2025 werd in belangrijke mate bepaald door binnenlandse factoren. In het eerste kwartaal droegen dalende lokale voedselprijzen en een lichte appreciatie van de SRD bij aan een beperking van de inflatie. Tegelijkertijd zorgden tariefaanpassingen voor water en kookgas, evenals hogere brandstofprijzen, voor een opwaartse druk. In het tweede kwartaal kreeg de inflatie een extra impuls door de depreciatie van de SRD ten opzichte van de US-dollar en de euro.

Voor 2025 wordt de inflatie in Suriname geprojecteerd op een niveau onder de 12 procent (2024: 10,1%). De prijsontwikkeling wordt in belangrijke mate beïnvloed door de depreciatie van de SRD ten opzichte van de US-dollar en de euro. Deze depreciatie hield verband met verhoogde overheidsbestedingen in de aanloop naar de verkiezingen. Hoewel de verkiezingen inmiddels achter de rug zijn, blijven de effecten hiervan nog doorwerken en zet de stijging van de wisselkoers zich voort, hetgeen de inflatoire druk versterkt. De inflatie kan echter hoger komen te liggen bij een stijging van de internationale voedselprijzen die mogelijk kan optreden, vanwege escalerende geopolitieke spanningen en wereldwijde handelsconflicten. Ook kan een sterkere depreciatie van de SRD ten opzichte

11 De OMO-rente is verder gedaald tot 5,0 procent per 27 augustus. De debet- en creditrente waren op moment nog niet bekend.

van de US-dollar en de euro dan is verondersteld, de inflatie verder opwaarts drijven.

In 2024 apprecieerde de SRD in de eerste acht maanden, maar depreciëerde vanaf september door hogere overheidsbestedingen en lagere vreemde valuta afdrachten. Gedurende de eerste acht maanden van het jaar 2024 was er sprake van een gestage appreciatie van de SRD, ondersteund door een combinatie van stringent monetair beleid van de CBvS en prudent fiscaal beleid van de Overheid. Aan de aanbodzijde van de valutamarkt bleek dat commerciële banken over voldoende vreemde valuta beschikten om ruim te kunnen voldoen aan de vraag van importeurs en andere gebruikers van vreemde valuta. Vanaf september veranderde dit beeld: de SRD begon te depreciëren. Deze ommekeer werd vooral gedreven door een stijging van de overheidsbestedingen en een afname van de vreemde valuta afdrachten in het kader van de retentieregeling¹². De commerciële banken konden niet in voldoende mate voldoen aan de aanhoudende vraag naar vreemde valuta vanuit importeurs en andere partijen. Hierdoor ontstond er een druk op de wisselkoers. Tegen het einde van het jaar stabiliseerde de situatie zich. Verdere depreciatie van de SRD kon worden voorkomen door verscherpte monitoring van de Overheid op de naleving van de retentieregeling en aanvullende maatregelen van de CBvS, zoals intensiever overleg met commerciële banken en wisselkantoren en strengere controle op

de omvang van netto open posities van banken. Het jaar werd afgesloten met een gemiddelde verkoopkoers voor bankpapier van SRD 33,06 per USD, wat 10,1 procent lager was dan 2023.

Het jaar 2025 begon met relatief stabiele wisselkoersen. Vanaf medio februari zette echter een kentering in: de US-dollar begon versneld in waarde te stijgen. In december 2024 was nog sprake van een verbetering in de naleving van de retentieregeling door exporteurs, wat leidde tot vreemde valuta afdrachten. Vanaf februari 2025 tekende zich echter een ander beeld af. De vraag naar US-dollar bleef sterk, gedreven door diverse marktpartijen, waardoor de wisselkoers verder opliep. In de daaropvolgende maanden bleef de wisselkoers onder druk staan. In aanloop naar de verkiezingen en ook daarna speelde politieke onzekerheid een aanvullende rol, die bijdroeg aan een verminderde valutabeschikbaarheid en verhoogde wisselkoersvolatiliteit. De CBvS trachtte de rust te herstellen met een breed pakket aan maatregelen, waaronder de voortzetting van openmarktoperaties, intensief overleg met banken en wisselkantoren, het uitvaardigen van richtlijnen en instructies en vanaf april 2025 ook het organiseren van vreemde valutaveilingen. Ondanks deze inspanningen bleef de druk op de wisselkoers bestaan. Per ultimo augustus 2025 was de verkoopkoers voor bankpapier gestegen naar SRD 37,44 per USD.

12 Onder de retentieregeling zijn exporteurs verplicht 35 procent van hun exportopbrengsten te verkopen aan het bankwezen.

II. ANALYSE VAN HET FINANCIËLE SYSTEEM

2.1 Toezicht op het financiële systeem

In het kader van haar toezichthoudende taak heeft de CBvS per eind 2024 toezicht uitgeoefend op de volgende instellingen:

- 10 primaire banken¹;
- 2 secundaire banken;
- 4 financierings- en beleggingsmaatschappijen;
- 10 spaarinstellingen;
- 12 verzekeringsmaatschappijen (4 levensverzekeringsmaatschappijen, 6 schade-verzekeringsmaatschappijen en 2 uitvaartverzekeraars);
- 31 pensioenfondsen²;
- 1 voorzieningsfonds;
- 17 wisselkantoren;
- 6 geldovermakingskantoren;
- 1 effectenbeurs.

Het toezicht van de CBvS richt zich op een breed scala aan financiële instellingen die samen het Surinaamse financiële systeem vormen. Een goed inzicht in de structuur en samenstelling van dit systeem is essentieel. Het stelt de toezichthouder immers in staat om systeemrisico's tijdig te identificeren, toezichtmiddelen doelgericht in te zetten en effectieve macroprudentiële maatregelen te formuleren.

2.2 Structuur van het financiële systeem

De totale activa van het financiële systeem is toegenomen, maar de verdeling van de activa bleef onveranderd (Bijlage G: Grafieken en Tabellen, Tabel 1). Eind 2024 groeiden de totale activa met 11,2 procent en bereikten zij 94,2 procent van het bbp. De commerciële banken bleven, met een aandeel

van 70,2 procent van het bbp, de dominante houder van activa binnen de financiële sector (Figuur II.1 en II.2). De Herfindahl-Hirschman-index (HHI) voor het hele banksysteem bedraagt 2.321, wat boven de norm van 1.800 ligt. Dit betekent dat de bankensector in Suriname sterk geconcentreerd is. Dit vergroot de risico's voor zowel consumenten als financiële stabiliteit, doordat een klein aantal grote spelers een dominante marktpositie inneemt. Binnen het bankensysteem opereren vier grote spelers. Deze worden de systeemrelevante banken oftewel Domestic Systemically Important Banks (D-SIB's) genoemd.

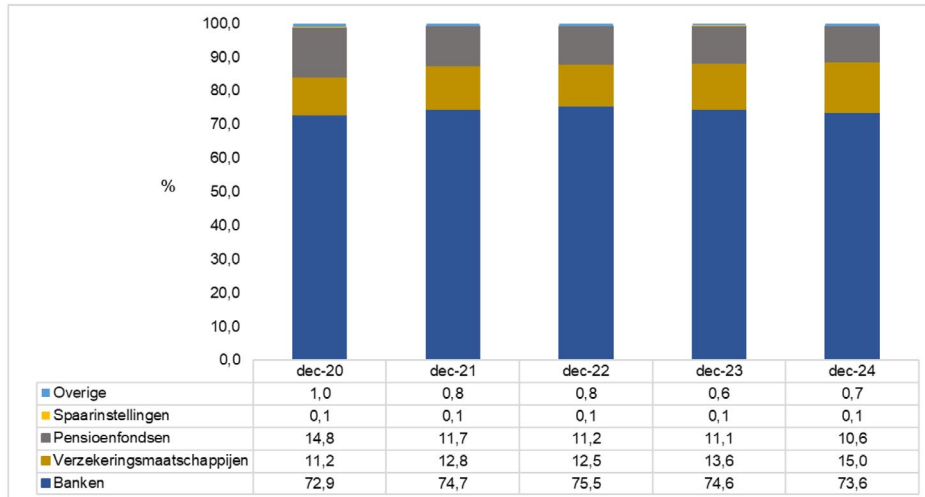
Per mei 2025 blijven vier banken gecategoriseerd als D-SIB's. De geaggregeerde score van de D-SIB's is toegenomen tot 4,45 (dec. 2024: 4,41), voornamelijk als gevolg van een toename in langetermijnkredieten aan de Overheid, bedrijven en gezinnen. De D-SIB's vertegenwoordigen 86,2 procent van de totale activa van het banksysteem (dec. 2024: 86,3%). De meest systeemrelevante bank heeft een D-SIB-score van 1,26 en een marktaandeel van 31,8 procent in de totale activa van het banksysteem. Op de tweede plaats staat een bank met een D-SIB-score van 1,26. Sinds februari 2025, staat deze bank ook op de tweede plaats qua activa, met een marktaandeel van 20,0 procent (Figuur II.3). De stijging in de geaggregeerde score van de D-SIB's is voornamelijk toe te schrijven aan de toename van de langlopende VV-leningen van de sectoren Overheid, Mijnbouw en Transport, Opslag & Communicatie, evenals de SRD- en VV-leningen aan gezinnen die zijn toegenomen.

¹ Een niet-systeemrelevante bank is niet meer operationeel, maar nog steeds een juridische entiteit.

² Er zijn drie typen pensioenregelingen in Suriname:

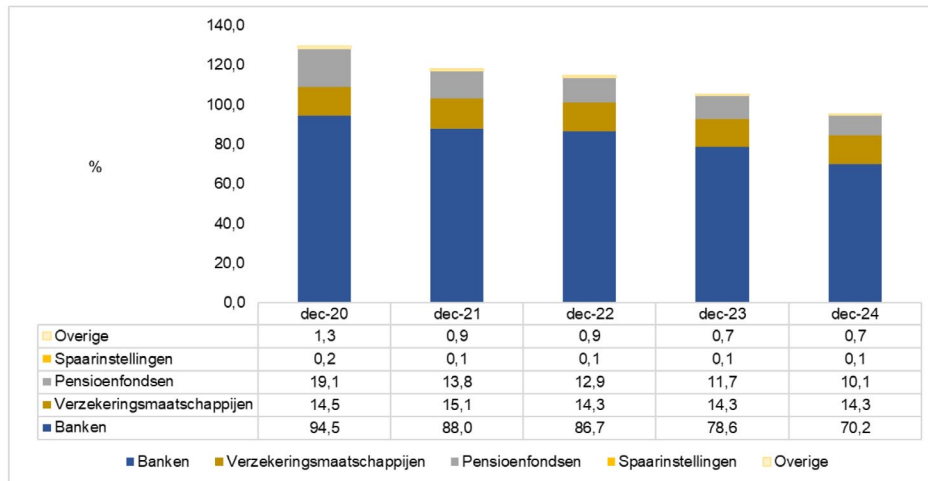
- Collectieve premieovereenkomst: het niveau van de bijdragen staat vast, terwijl de toekomstige uitkeringen afhangen van de beleggingsresultaten en het opgebouwde kapitaal.
- Toegezegde premieovereenkomst: tijdens de pensioenopbouw staat de premie vast, maar de latere uitkering is onzeker omdat deze gebaseerd is op de beleggingsopbrengsten.
- Toegezegde uitkeringsovereenkomst: de hoogte van de latere uitkering staat vast, maar de premie kan variëren afhankelijk van actuariële herberekeningen om het pensioenfonds financieel gezond te houden.

Figuur II.1
Verdeling activa financiële sector
 (in procenten van totale activa)

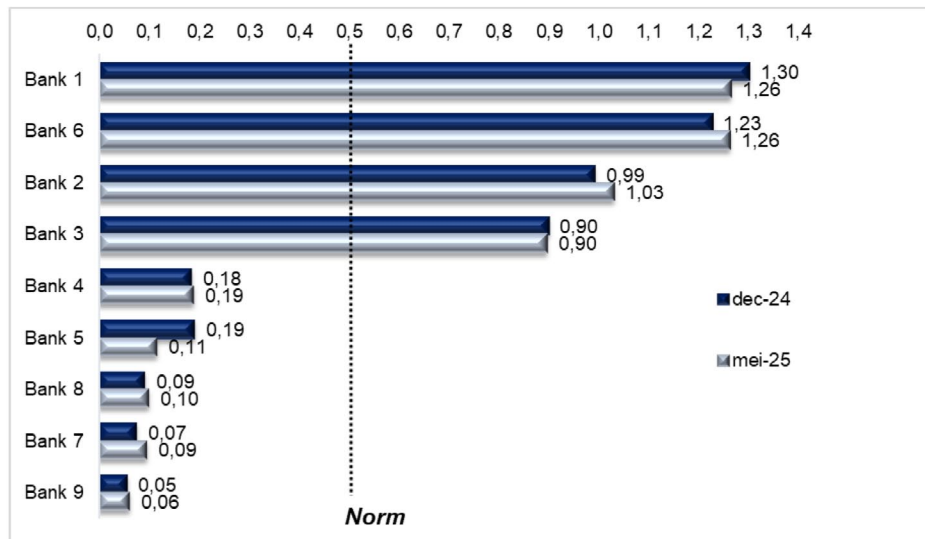
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.2
Verdeling activa financiële sector
 (in procenten van het bbp)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.3
D-SIB's scores* commerciële banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

* De D-SIB's-categorieën geven weer:

- grootte (size): grote banken hebben een grotere impact bij falen op het financiële systeem en de economie.
- vervlechting (interconnectedness): sterk verbonden financiële instellingen verhogen het risico op financiële besmetting.
- vervangbaarheid (non-substitutability): banken met unieke diensten zijn moeilijk te vervangen en worden daardoor als systemisch belangrijk beschouwd.
- complexiteit (complexity): complexe banken zijn risicovoller en moeilijker te herstructureren.

2.3 Depositonemende instellingen³

2.3.1 Verloop activa

De activa van commerciële banken en spaarinstellingen zijn in 2024 toegenomen. De activa van de bankensector groeiden in een gematigder tempo dan in 2023, ondersteund door een toename in kredietverlening en beleggingen (Figuur II.4 en Figuur II.5). De beleggingen vormen nog steeds het grootste aandeel (34,7%) in de activaportefeuille, echter is dit aandeel afgenomen ten opzichte van het vorig jaar (35,6%). Tegelijkertijd is de kredietverlening lichtelijk toegenomen. Kredieten blijven een belangrijke blootstelling aan risico voor de commerciële banken.

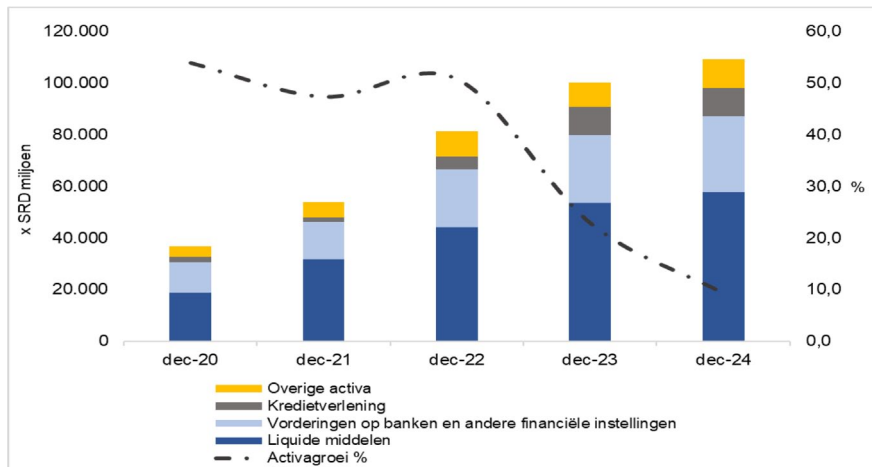
Hoewel het aandeel van de leningen verstrekt door spaarinstellingen relatief klein is, zijn deze instellingen ook blootgesteld aan kredietrisico.

2.3.2 Leningen

De kredietgroei is in 2024 toegenomen. De totale SRD-kredietverlening steeg met SRD 1,9 miljard (17,1%) tot een bedrag van SRD 13 miljard. De toename van de SRD-kredietverlening wordt voornamelijk toegeschreven aan de private sector die met SRD 2,0 miljard (19,1%) steeg tot SRD 12,9 miljard (Figuur II.6). Deze toename in de private kredietverlening is toe te schrijven aan landbouw (44,6%),

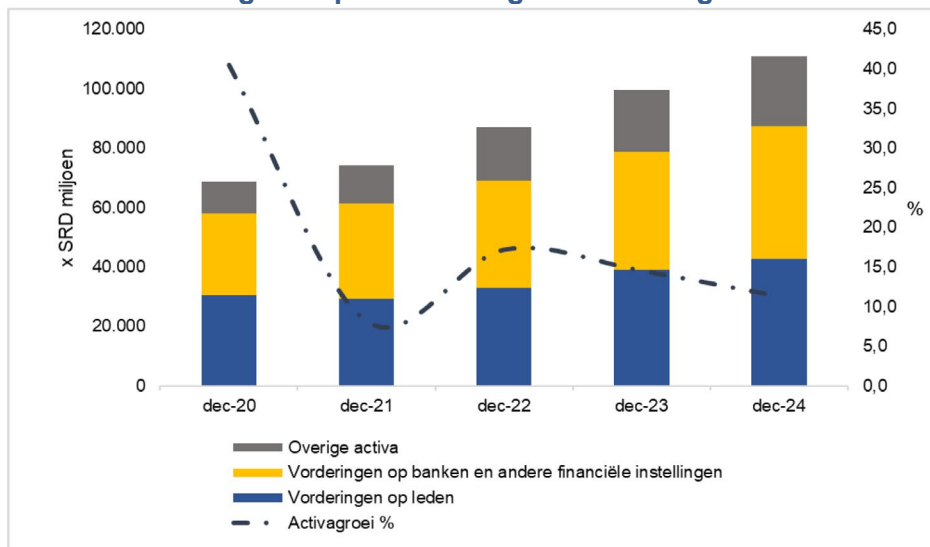
³ Depositonemende instellingen, met uitzondering van de Centrale Bank, hebben de financiële intermediaatiefunctie als hun voornaamste activiteit. Zij verkrijgen daartoe middelen door het aantrekken van deposito's of andere financiële instrumenten. Daarnaast kunnen zij ook schuldbewijzen, obligaties en andere financiële instrumenten uitgeven.

Figuur II.4
Activagroei commerciële banken naar categorieën

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.5
Activagroei spaarinstellingen naar categorieën

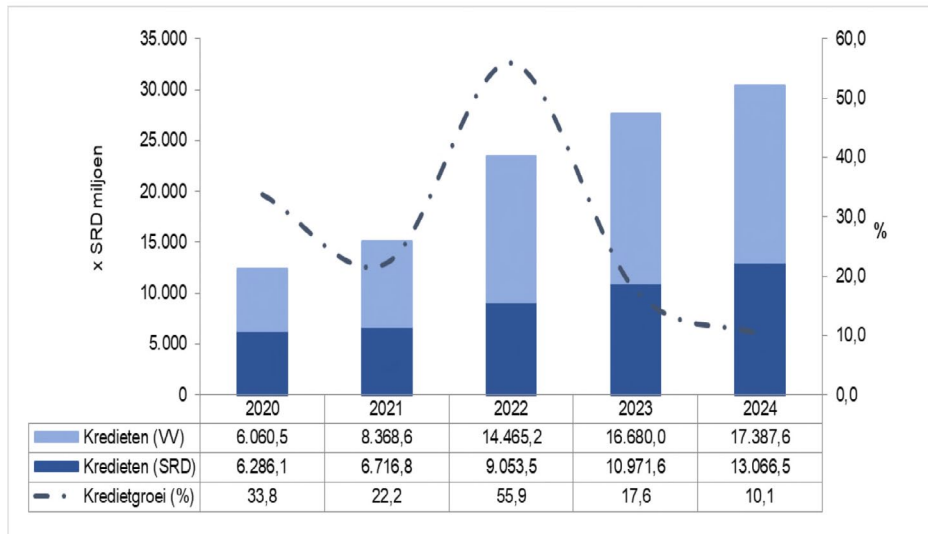
Bron: Centrale Bank van Suriname.

diensten (9,8%) en overige diensten (41,9%). Daarentegen nam de vreemde valuta (VV)-kredietverlening met SRD 245,3 miljoen af tot SRD 17,4 miljard. Deze afname in de VV-kredietverlening wordt toegeschreven aan de sectoren bosbouw (30,0%) en mijnbouw (9,0%) (Figuur II.7).

In december 2024 wordt een aanzienlijke daling

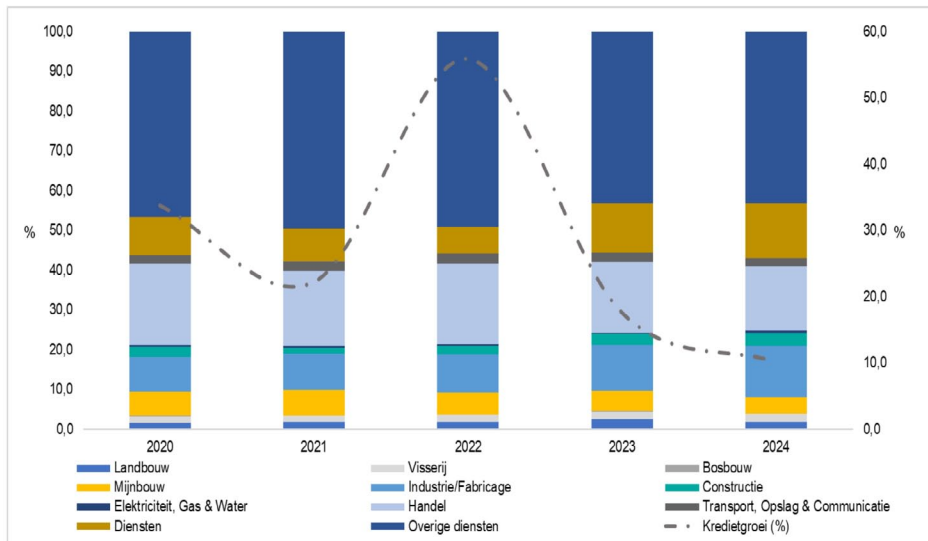
waargenomen in de totale omvang van de leningen verstrekt aan de Overheid, waarbij het percentage afneemt van 50,8 procent naar 27,1 procent. De commerciële banken moesten zich, mede vanwege het IMF-programma, strikt houden aan het overeengekomen aflossingsschema van de overheids-schulden. Dit heeft geleid tot de aanzienlijke afname

Figuur II.6
Kredietgroei commerciële banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.7
Sectorale verdeling kredietverlening commerciële banken

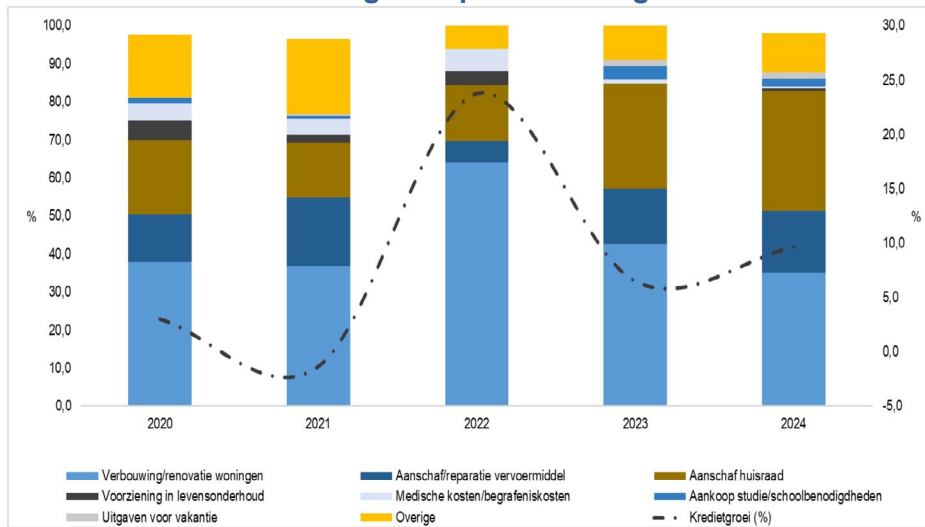
Bron: Centrale Bank van Suriname.

van onder meer de overheidsleningen in 2024. De spaarinstellingen hebben in 2024 voornamelijk SRD-kredieten verstrekt voor de verbouwing en/of renovatie van woningen (32,0%) en de aanschaf voor huisraad (31,0%) (Figuur II.8 en II.9).

Aangezien leningen het overgrote deel van de

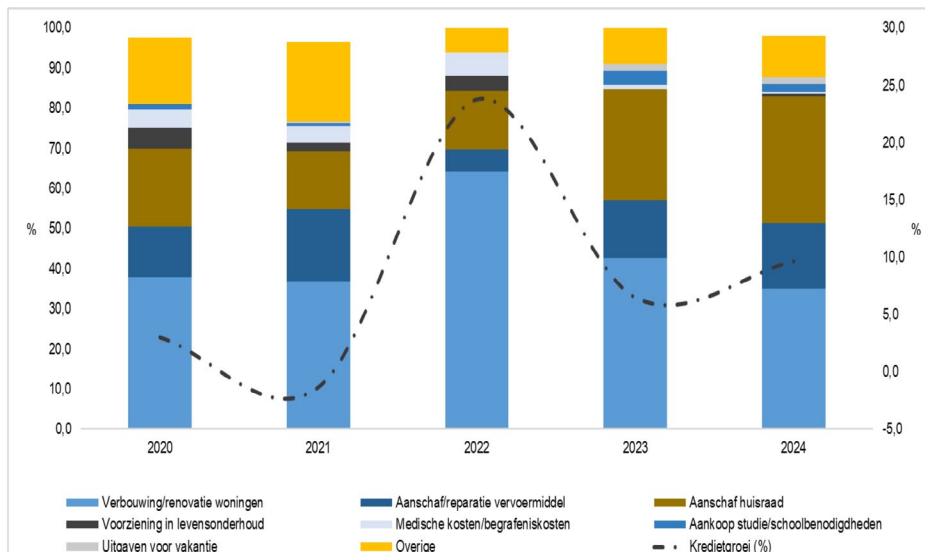
activa van de bankensector uitmaken, vormt kredietrisico één van de belangrijkste risicobronnen voor het financiële systeem. In 2024 vertoont de NPL-portefeuille een significante verbetering ten opzichte van het voorgaande jaar, vanwege de afwikkeling van enkele grote oninbare kredieten. De verbetering is mede veroorzaakt door de afname van

Figuur II.8
Kredietgroei spaarinstellingen

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.9
Bestemming kredietverlening spaarinstellingen

Bron: Centrale Bank van Suriname.

kredieten, met name binnen de classificatie oninbaar, die met ongeveer 61 procent is gedaald. De NPL's bevinden zich voornamelijk binnen de overheidssector, de dienstverleningssector, de handelssector en sector "Overige" (Figuur II.10). In 2024 nam de gecombineerde NPL-ratio af met 7,7 procentpunt tot 5,3 procent (Figuur II.11). De NPL-ratio bedroeg res-

pectievelijk 7,5 procent in de SRD-sfeer, 2,8 procent in de USD-sfeer en 8,6 procent in de EUR-sfeer.

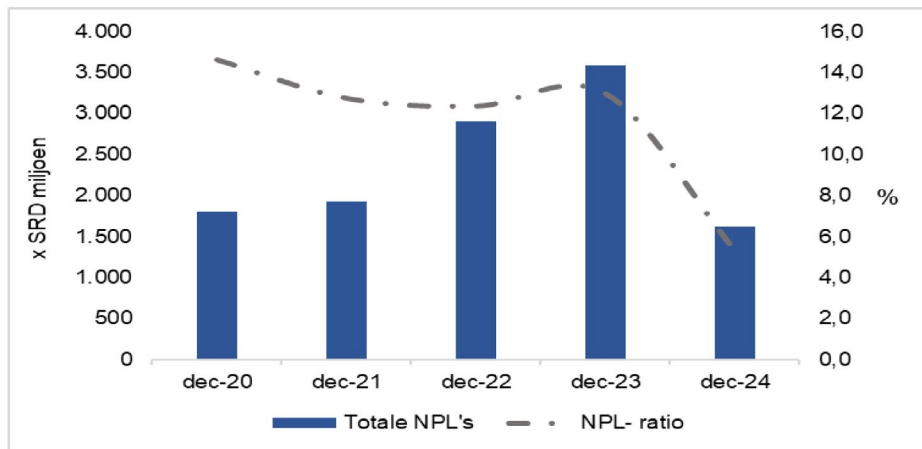
Commerciële banken houden adequate voorzieningen aan ten opzichte van NPL's. Het volume van de nodige voorzieningen is in 2024 afgenomen, in lijn met de daling van het volume van de totale

Figuur II.10
NPL's productieve en niet-productieve sectoren (SRD en VV)

Sectoren (xSRD 1000)	2020	2021	2022	2023	2024	Trend (2020-2024)
Landbouw	16.226,0	5.457,9	2.009,8	2.311,2	16.412,3	
Veeteelt	120,0	409,0	105,1	-	-	
Visserij	1.048,0	1.154,9	-	148,9	17.060,6	
Bosbouw	4.463,0	3.354,3	-	-	-	
Mijnbouw	44.589,0	45.742,4	16.758,6	3.813,2	3.708,5	
Industrie	95.620,0	28.981,2	103.937,0	58.532,8	81.457,3	
Constructie en Installatie	28.293,0	20.881,2	36.028,4	14.622,3	14.210,2	
Electriciteit, gas en water	-	-	-	-	-	
Direct-productieve sectoren	190.359,0	105.980,8	158.838,9	79.428,5	132.848,8	
Handel	163.145,0	146.579,9	191.401,5	228.116,0	199.514,8	
Transport, opslag en communicatie	11.765,0	5.917,2	4.624,0	4.068,1	3.540,0	
Dienstverlening	180.905,0	203.515,7	256.354,9	208.310,9	183.580,7	
Woningbouw	365.391,0	207.039,9	149.045,1	143.335,9	76.884,2	
Overheid	771.048,0	832.005,0	1.067.304,0	1.825.139,3	739.212,7	
Overige	121.924,0	423.104,1	1.082.477,2	1.101.854,5	277.953,7	
Niet-productieve sectoren	1.614.178,0	1.818.162,0	2.751.206,7	3.510.824,7	1.480.686,1	
Totaal	1.804.537,0	1.924.142,8	2.910.045,6	3.590.253,2	1.613.534,9	

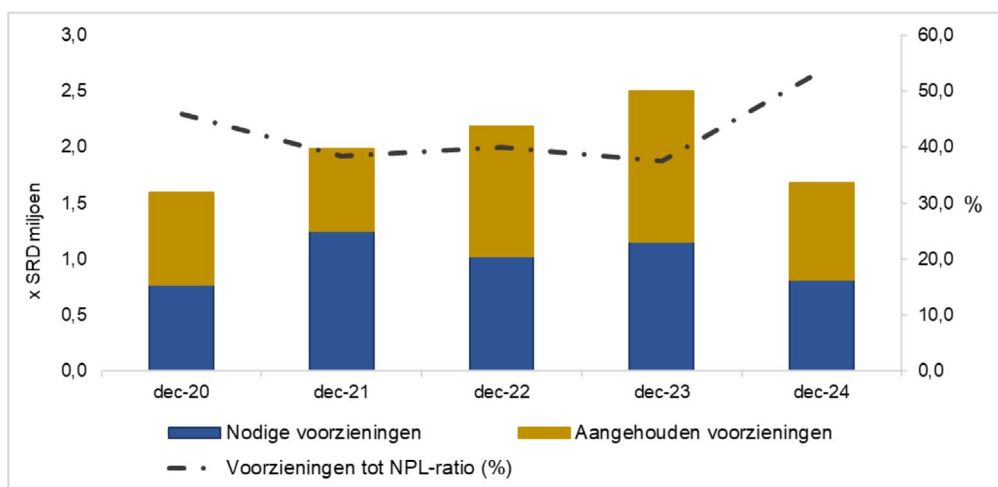
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.11
Totale NPL's en NPL-ratio commerciële banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.12
Voorzieningen t.o.v. NPL's commerciële banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

NPL's (Figuur II.12). De stresstestresultaten tonen aan dat commerciële banken, ondanks een lagere initiële voorzieningsgraad, in staat zijn om een onverwachte schok te weerstaan.

De spaarinstellingen bevinden zich nog in het proces om een richtlijn voor kredietclassificatie en voorzieningen op te stellen. Door inflatie bestaat het risico dat de kredieten niet of niet op regelmatige basis worden afgelost. Ter beheersing van deze risico's is in 2023 een richtlijn inzake kredietclassificatie en voorzieningen voor spaarinstellingen geïmplementeerd, conform de vereisten van International Financial Reporting Standards (IFRS) 9. In 2024 is deze richtlijn geëvalueerd om de effectiviteit ervan in de praktijk te beoordelen.

In 2024 nam de SRD-schuldenlast bij bedrijven en gezinnen toe. Dit kwam vooral door hogere kredietverlening aan landbouw, woningbouw en consumptieve leningen, terwijl de VV-schuldenlast sectorale verschillen vertoonde met stijgingen in de nijverheidssector en de dienstverleningssector en dalingen in de landbouw- en de mijnbouwsector. In 2024 nam de SRD-schuldenlast bij bedrijven toe ten opzichte van 2023, met name bij de sectoren landbouw (65,0%), woningbouw (31,0%) en nijverheid (10,9%). Bij de VV-schuldenlast van bedrijven is er eveneens een stijging bij de nijverheidssector

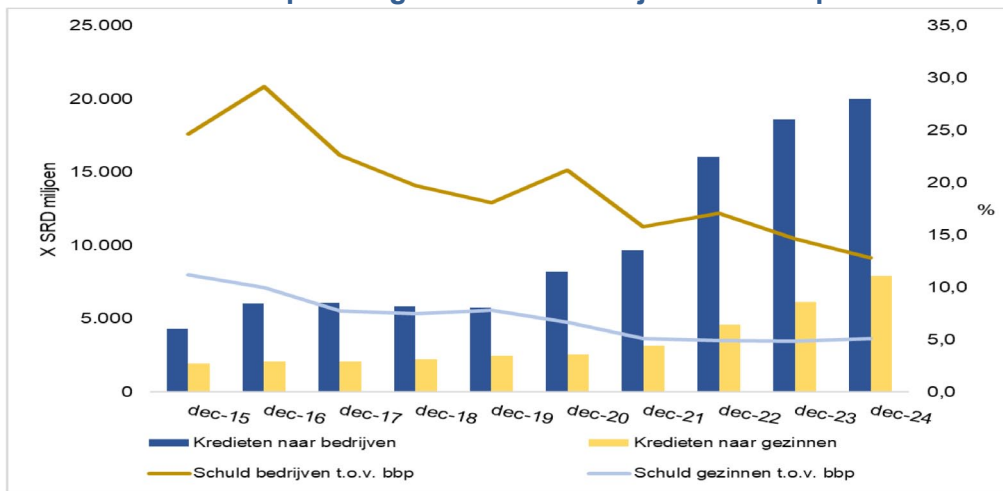
(18,2%) en dienstverleningssector (17,0%), terwijl er een daling te merken is bij de sectoren landbouw (49,2%) en mijnbouw (12,0%).

De stijging van de totale schuldenlast bij gezinnen is vooral toe te schrijven aan een toename van voornamelijk SRD-kredieten voor woningbouw (31%), persoonlijke leningen (36,2%), afbetalingskredieten (98,4%) en autofinanciering (72,6%). Hypothecaire leningen (SRD 751 mln.; 21,5%) en persoonlijke leningen (SRD 731 mln.; 36,2%) hebben het meest bijgedragen aan een toename van de SRD-kredieten. In de VV-sfeer is eveneens een stijging in het volume van deze twee vormen van kredieten te bespeuren (Figuur II.13).

2.3.3 Beleggingen

De blootstelling van de bankensector aan marktrisico is relatief beperkt in vergelijking met die aan kredietrisico. Beleggingen vormen 34,7 procent van de activa van de bankensector, waarvan 99,7 procent in vreemde valuta. De beleggingsportefeuille van de bankensector blijft geconcentreerd (96,0%) in internationale financiële instellingen. Deze beleggingen betreffen voornamelijk kortetermijnde deposito's belegd bij buitenlandse banken, met name instellingen in de VS en Europa die beschikken over een A-rating dan wel een B-rating (Figuur II.14). Deze vorm van belegging vormt een belangrijk onderdeel

Figuur II.13
Schuldpositie gezinnen en bedrijven t.o.v. bbp

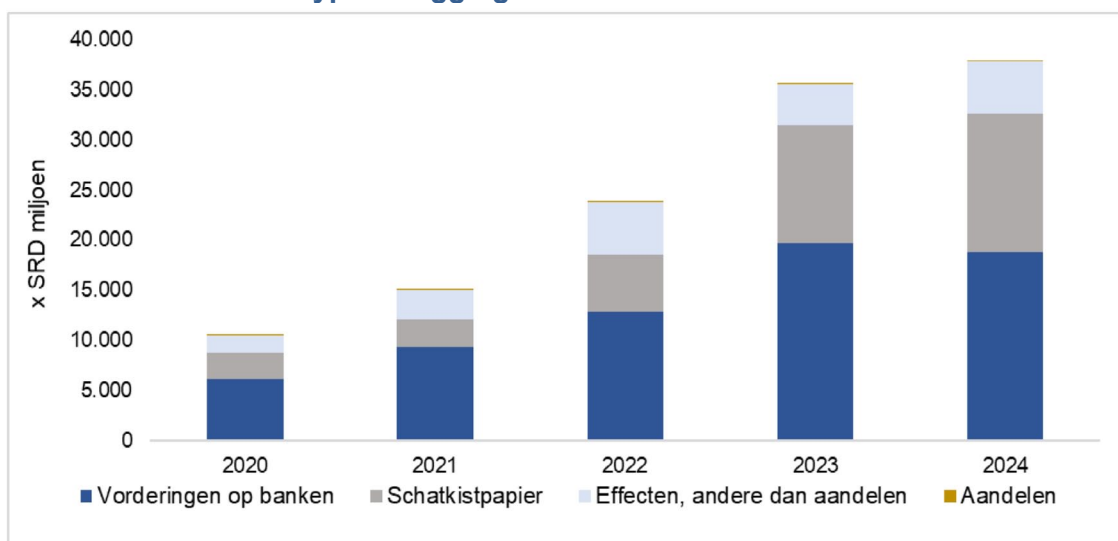
Bron: Centrale Bank van Suriname.

van de activa van commerciële banken. Opvallend is dat de blootstelling van de commerciële banken aan buitenlands schatkistpapier in het laatste kwartaal van 2024 is toegenomen, terwijl hun blootstelling aan schatkistpapier van de lokale Overheid (Bijlage G, Figuur 1), vanwege de verlaging van de schuldpositie van de Staat in het kader van het IMF-programma, is afgenomen.

De commerciële banken hebben een deel van de vrijgekomen middelen herbelegd in buitenlands schatkistpapier. Bij spaarinstellingen vormen effecten ander dan aandelen het grootste deel (98,8%) van de beleggingsportefeuille (Figuur II.15).

De bankensector vertoont een geringe kwetsbaarheid voor binnenlandse fiscale risico's, aan-

Figuur II.14
Type beleggingen commerciële banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

gezien de impact via hun beleggingsportefeuille beperkt is.

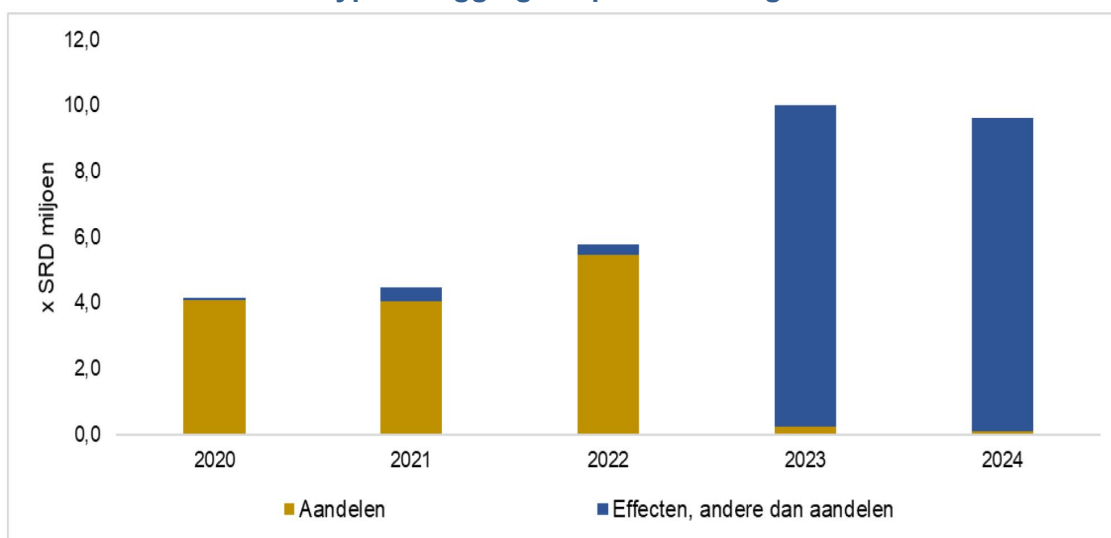
Op 22 oktober 2024 heeft Moody's de kredietwaardigheid van Suriname verhoogd van Caa3 naar Caa1. De upgrade werd ingegeven door de verwachte economische en fiscale voordelen van het offshore olieproject Gran Morgu in Blok 58, dat naar verwachting in 2028 van start zal gaan met productie, en door fiscale hervormingen en bezuinigingsmaatregelen die met steun van het IMF zijn doorgevoerd. In december 2023 verhoogde Standard & Poor's (S&P) de beoordeling van de buitenlandse en lokale valuta van SD (selectieve default) naar CCC+/C. Deze beoordeling werd in 2024 gehandhaafd. S&P kan de kredietbeoordeling binnen zes tot twaalf maanden verlagen als de beleids- of administratieve factoren verslechteren, zoals begrotingstekorten, verhoogde overheidsuitgaven of schuldenlast, of als de Overheid geen tijdige schuldaflossingen doet dan wel de verwachte financiering van multilaterale kredietinstellingen uitblijft. Anderzijds kan S&P de kredietbeoordeling verhogen als de Overheid een bewezen staat van dienst vertoont in versterkt schuldbeheer, voortgang boekt bij de afronding van de herschikkingsovereenkomsten met schuldeisers en vordert met haar hervormingsprogramma, terwijl zij blijft voldoen aan de eisen van de multilaterale kredietinstellingen waarmee zij overeenkomsten heeft gesloten.

Bovendien zou een proactief economisch beleid van de Overheid, gericht op het verkleinen van de kans op een nieuwe wanbetaling van schulden, kunnen bijdragen aan een verbetering van de beoordeling.

2.3.4 Netto open positie

De blootstelling aan wisselkoersrisico nam af in 2024. Bij de commerciële banken is het relatieve aandeel van activa en passiva in vreemde valuta gedaald ten opzichte van hun totale balansposten (Bijlage G, Figuur 2 en 3). De neerwaartse trend van de wisselkoers, met name in de EUR-sfeer in het jaar 2024 heeft de VV-componenten in SRD verminderd. De netto open positie (NOP) van de banken op totaal niveau (Bijlage G, Figuur 4), met name in de USD-sfeer, is ultimo 2024 ten opzichte van ultimo 2023 afgenomen van 15,4 procent naar 6,3 procent. Deze afname geeft aan dat de banken erin zijn geslaagd een substantieel deel van hun USD-posities af te bouwen, hetgeen wijst op een verbeterde beheersing van wisselkoersrisico's binnen de sector. De totale NOP bedraagt ultimo 2024 12,7 procent van het Tier 1-kapitaal en ligt beneden de voorgeschreven norm van 20 procent. De NOP in USD bij drie banken is hoger dan het maximum van 10 procent van het Tier 1-kapitaal en in EUR voldoet één systeemrelevante bank niet aan dit maximum.

Figuur II.15
Type beleggingen spaarinstellingen

Bron: Centrale Bank van Suriname.

2.3.5 Interest

De rente-ontwikkelingen binnen de bankensector bleven in 2024 grotendeels stabiel, met uitzondering van een toename in de SRD-rentemarge.

De gemiddelde SRD-debetrente en de gemiddelde VV-debetrente van de bankensector bleven onveranderd. De VV-rentemarge van de commerciële banken bleef vergelijkbaar met die van 2023 en vertoont weinig tekenen van verandering. De SRD-rentemarge daarentegen nam toe ten opzichte van 2023, als gevolg van de afname van de creditrente. Door de daling van de OMO-rentes, hebben banken hun rentetarieven op korte SRD-termijndeposito's, met name 1- en 3-maandse termijndeposito's, verlaagd in 2024 (Bijlage G, Figuur 5, 6 en 7). Zowel het VV-gewogen gemiddelde van de debetrente als de creditrente bleven nagenoeg onveranderd ten opzichte van 2023, waardoor de USD- en EUR-rentemarge respectievelijk op gemiddeld 6,6 procent en 7,1 procent bleven. De gemiddelde OMO-rente daalde van 16,4 procent in januari 2024 naar 15,0 procent in december 2024. Deze SRD-rente fungeert als basisreferentie voor kortlopende interbancaire leningen en uiteindelijk ook voor de debet- en creditrentevoeten. Echter is er geen coherentie tussen deze SRD-rentevoeten.

2.3.6 Liquiditeit

De groei van deposito's vertraagde in 2024 aanzienlijk tot 7,9 procent, tegenover 20,9 procent in het voorgaande jaar (Bijlage G, Figuur 8 en 9). Deze groeivertraging kan grotendeels worden toegeschreven aan de nominale toename van de VV-deposito's bij banken, uitgedrukt in SRD, als gevolg van de depreciatie van de SRD (Bijlage G, Figuur 10 en 11).

De lagere groeipercentages deden zich voor bij zowel SRD- als VV-deposito's. SRD-deposito's bij de deponerende instellingen daalden gedurende het jaar tot 16,9 procent. De direct opeisbare deposito's, die een belangrijk deel uitmaken van de SRD-deposito's, daalden tot 13,4 procent, terwijl andere langetermijndeposito's toenamen tot 27,8 procent in 2024. Dit weerspiegelt de voorkeur van klanten voor meer liquide tegoeden, mede door de afname van de rente. VV-deposito's kenden een toename tot 3,5 procent en maakten 75,5 procent uit van de totale deposito's, tegenover 77,5 procent in 2023. Dit weer-

spiegelt nog steeds een zeer hoge deposito dollarisatiegraad (Bijlage G, Figuur 12 en 13).

Ondanks een lichte stijging blijft de kredietverlening ten opzichte van de deposito's in 2024 relatief laag, terwijl er sprake is van een aanzienlijke valutamismatch aan de passivazijde van de bankbalansen. De totale leningen-tot-deposito-ratio van de commerciële banken is in 2024 licht gestegen met 1,1 procentpunt ten opzichte van 2023, maar is met een ratio van 34,8 procent nagenoeg stabiel gebleven. Dit duidt op een aanzienlijke valutamismatch aan de passivazijde, wat deels verklaard wordt door de hoge VV-kasreserveverplichting die banken aanhouden bij de CBvS.

De liquiditeitspositie van de commerciële banken voldeed in 2024 niet aan de interne norm van de CBvS, in tegenstelling tot die van spaarinstellingen, die een relatief sterke liquiditeitsratio lieten zien. De totale liquiditeitsratio van de commerciële banken ultimo 2024 is afgenomen met 5,3 procentpunt tot 97,3 procent, mede als gevolg van de significante toename van de kortlopende schulden ten opzichte van de toename van de liquide middelen (Bijlage G, Figuur 14) met respectievelijk SRD 7 miljoen (13,4%) en SRD 4 miljoen (7,6%). Deze stijging van de kortlopende schulden is voornamelijk toe te schrijven aan een toename van de SRD- en VV-rekening-couranttegoeden (RC-tegoed) van niet-financiële ondernemingen (21,0%) en overige ingezetenen (21,5%) en de toename van de VV-kortetermijndeposito's van niet-financiële ondernemingen (93,0%) en overige ingezetenen (17,5%). Deze ontwikkelingen gezamenlijk hebben geleid tot een aanzienlijke toename van de kortlopende verplichtingen, wat een negatieve impact heeft gehad op de liquiditeitsratio. Bij vier banken lag de liquiditeitsratio eind 2024 onder de interne norm van 100 procent, terwijl de overige banken deze norm overschreden. Voor de beoordeling van de liquiditeitsratio worden beleggingen in schatkistpapier, kasreserveverplichtingen en OMO's vooralsnog volledig (100%) als liquide middelen meegenomen. Per december 2024 was circa 67,4 procent van de totale liquide middelen van de commerciële banken afkomstig uit VV-middelen.

De liquiditeitsdekkingsratio (LCR) vertoonde in alle drie valuta's een overschot. In SRD 177,7 procent, in EUR 180,3 procent en in USD 100,3 procent. Desondanks zijn deze ratio's ten opzichte van 2023 afgenomen, met de grootste daling in de EUR-sfeer (28 procentpunt), als gevolg van een afname in liquide middelen, met name binnen de sub-post "beleggingen in buitenlands schatkistpapier". Ter bevordering van de continuïteit en naleving van internationale best practices (Bazel-standaarden), is de CBvS momenteel in de herzieningsfase van Richtlijn 11 inzake liquiditeitsrisico's. De liquiditeitsratio van de spaarinstellingen ligt driemaal boven de vastgestelde norm. Deze uitzonderlijk hoge ratio is voornamelijk het gevolg van een stijging van de spaartegoeden van leden met 15,0 procent (SRD 11 miljoen) en het vervallen van langetermijndeposito's ten bedrage van SRD 5 miljoen.

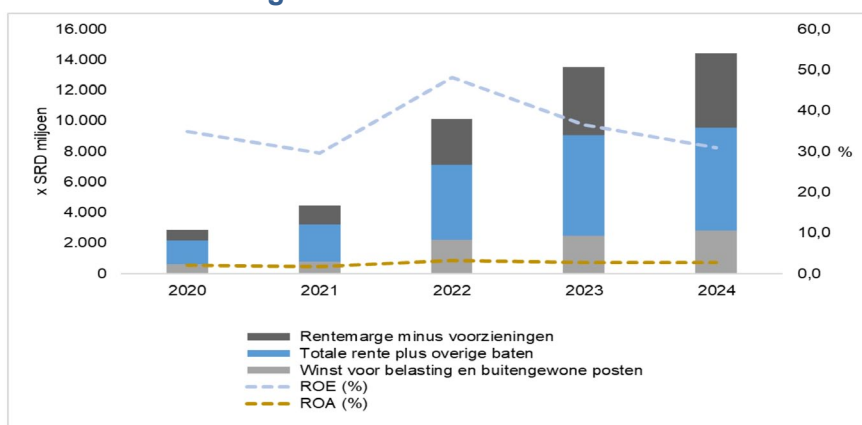
2.3.7 Winstgevendheid

In 2024 is de winstgevendheid van de bankensector toegenomen, terwijl die van de spaarinstellingen juist is afgenomen. In de tweede helft van 2024 namen de ongerealiseerde winsten uit buitenlandse valutaposities geleidelijk af. De systeemrelevante banken hebben aanzienlijk bijgedragen aan de rentebaten uit OMO-beleggingen, met als gevolg een sterke groei van de bruto-inkomsten. Door de substantiële

le stijging van de totale rentebaten, mede veroorzaakt door de OMO's, ten opzichte van de minder sterke stijging van de rentelasten, is de netto rentemarge in 2024 met 8,9 procent gestegen ten opzichte van 2023. In het vierde kwartaal van 2024 was er sprake van een toename van rente-inkomsten van de banken uit de kernactiviteiten en de OMO's alsook door de ongerealiseerde winsten uit buitenlandse valutaposities als gevolg van de SRD-depreciatie. Opmerkelijk is dat de rente-inkomsten uit hoofde van OMO-beleggingen 42,4 procent minder waren in 2024. Hoewel de nettowinstmarge is gestegen, is het Rendement op Activa (ROA) gedaald door de toename van het balanstotaal, terwijl het Rendement op Eigen vermogen (ROE) nagenoeg stabiel bleef (Figuur II.16).

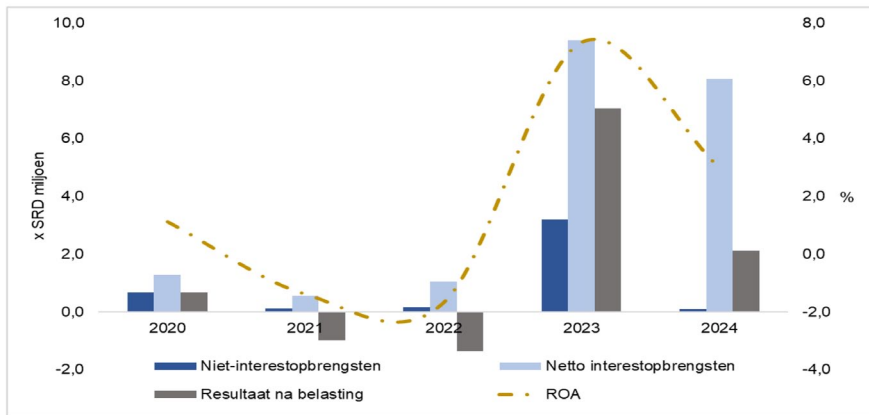
De daling in de winstgevendheid van spaarinstellingen in 2024 is voornamelijk toe te schrijven aan een afname van de rente-inkomsten. Daarnaast zijn de operationele kosten gestegen, met name de personeelskosten en uitgaven voor nutsvoorzieningen, wat het resultaat verder onder druk heeft gezet. Bovendien heeft de depreciatie van de SRD een negatieve invloed gehad op het resultaat, aangezien de daarmee samenhangende koersverschillen als verlies zijn geboekt (Figuur II.17).

Figuur II.16
Winstgevendheid commerciële banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.17
Winstgevendheid spaarinstellingen

Bron: Centrale Bank van Suriname.

2.3.8 Kapitaaltoereikendheid

De solvabiliteitsratio oftewel **Capital Adequacy Ratio (CAR)** is een belangrijke financiële indicator voor het beoordelen van de financiële gezondheid van de depositonemende instellingen. In het licht van het belangrijkste geïdentificeerde financiële stabiliteitsrisico is deze ratio essentieel om het vermogen van deze instellingen te beoordelen teneinde verliezen op hun balansen op te vangen en aan hun financiële verplichtingen te voldoen.

Het kapitaalniveau van de commerciële banken is gedurende 2024 toegenomen, terwijl dat van de spaarinstellingen afnam. In 2024 is het kapitaal van de commerciële banken ten opzichte van 2023 gestegen met 37,0 procent (SRD 3 miljard) tot SRD 10,6 miljard. Dit heeft geleid tot een verdere verbetering van hun solvabiliteitsratio met 3,1 procentpunt tot 23,4 procent (Figuur II.18). De verbetering van de kapitaalpositie van banken is voornamelijk toe te schrijven aan de relatief sterkere toename van het toetsingsvermogen ten opzichte van de toename van de RWA. Bij enkele banken heeft de inflatiecorrectie van het eigen vermogen als gevolg van International Accounting Standards (IAS) 29 eveneens geleid tot een (nominale) kapitaalverhoging. In 2024 voldeed nagenoeg het hele bankensysteem aan de toezichtnorm van 10 procent, met slechts één bank onder het vereiste minimum. Bij spaarinstellingen nam de

eigenvermogen-tot-balanstotaal-ratio in 2024 af. Deze ontwikkeling hangt samen met de sterke afname in winstgevendheid met 70,1 procent in 2024, waardoor de ratio ten opzichte van het voorgaande jaar is gedaald (Figuur II.19).

2.4 Verzekeringssector

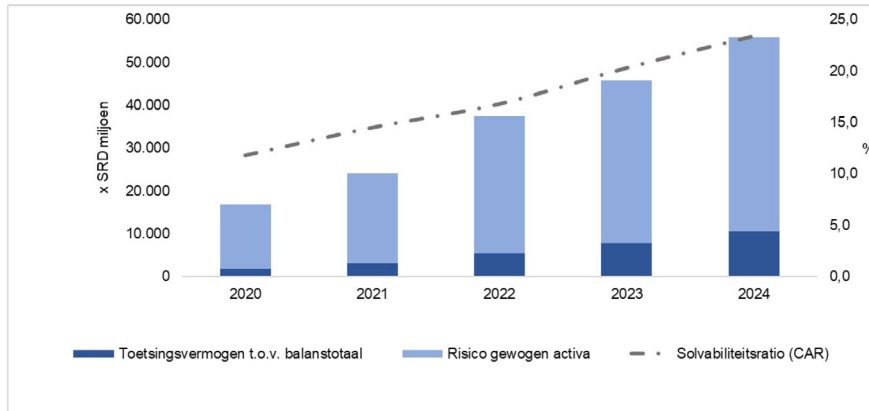
2.4.1 Schadeverzekeringssector

De activa van de schadeverzekeringssector namen toe, consistent met de voorgaande jaren.

Door de waardeinstijging van lokale aandelen steeg het beleggingsinkomen van de schadeverzekeringssector van SRD 521 miljoen in 2023 naar SRD 2 miljard in 2024. Mede door deze stijging én de toename van de overige baten, van SRD 54 miljoen naar SRD 1 miljard in dezelfde periode, nam het nettoresultaat met 871,4 procent toe. Dit resultaat werd toegevoegd aan het eigen vermogen van de sector. In de beleggingsportefeuilles van de verzekeraars is het aandeel van de lokale aandelen (deelnemingen) significant toegenomen van 13,3 procent in 2023 naar 48,5 procent in 2024. (Figuur II.20). De penetratiegraad⁴ van de sector bedroeg 22,8 procent, een lichte stijging van 0,1 procentpunt ten opzichte van 2023. De premie-inkomsten stegen met 19,0 procent, doordat veel verzekeraars hun premietarieven gedurende 2024 verhoogden. De verzekeringsactiviteit in

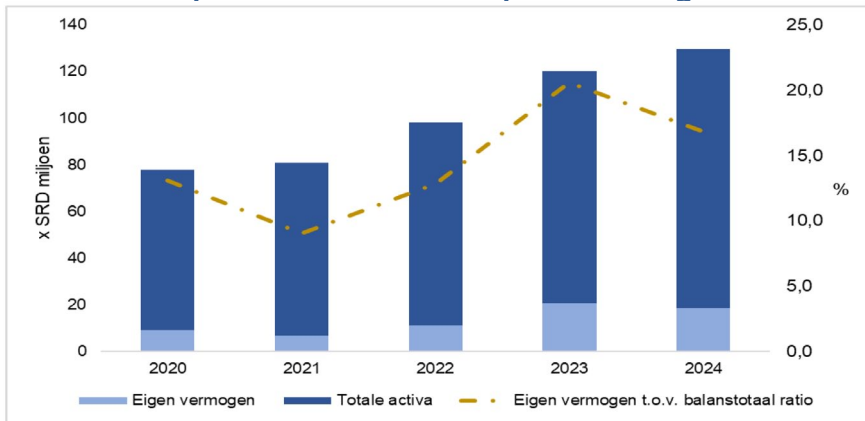
⁴ De penetratiegraad wordt gemeten als de verhouding tussen de in een bepaald jaar verdiende verzekeringspremies en het bruto binnenlands product (bbp) van dat jaar.

Figuur II.18
Kapitaaltoereikendheid commerciële banken

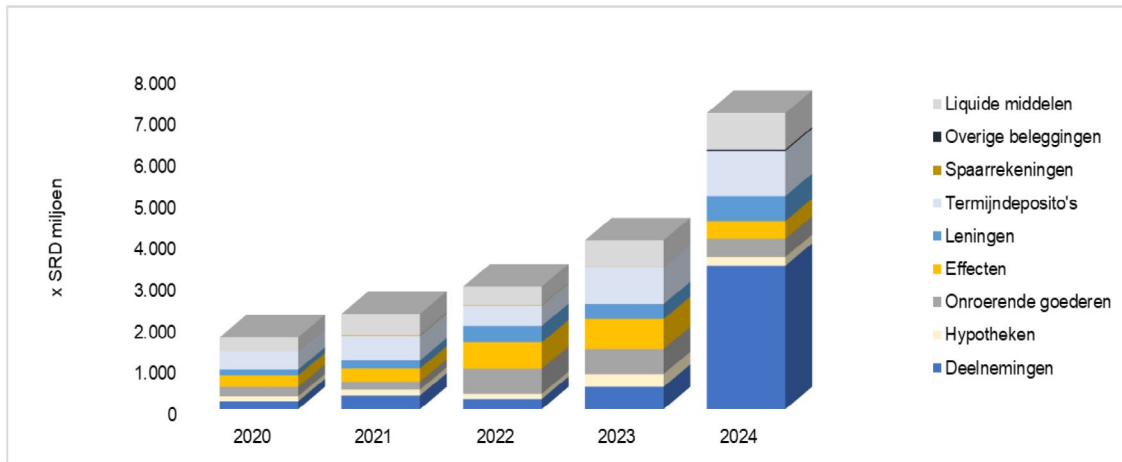
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.19
Kapitaaltoereikendheid spaarinstellingen

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.20
Beleggingsportefeuille schadeverzekeringssector

Bron: Centrale Bank van Suriname.

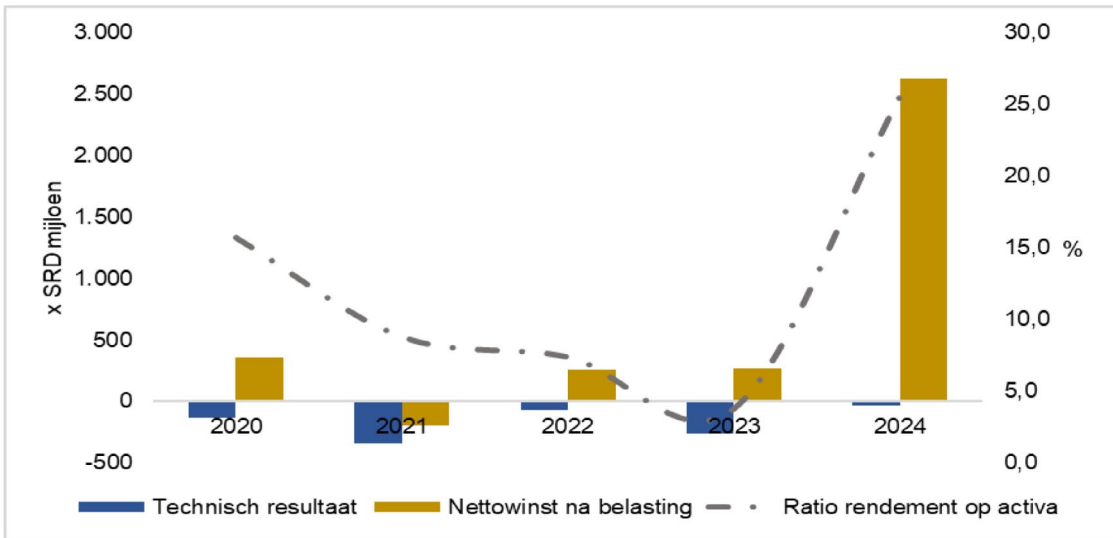
verhouding tot de economische activiteit bleef echter grotendeels onveranderd, met een gemiddelde penetratiegraad van 21,6 procent over de afgelopen vijf jaar. Eind 2024 noteerde de sector een rendement op activa (ROA) van 25,5 procent, vergeleken met 3,8 procent in 2023 (Figuur II.21), voornamelijk als gevolg van positieve resultaten uit beleggen in VV en koerswinsten.

De aanhoudende inflatie heeft effect gehad op het technisch resultaat van de sector. De aanhoudende inflatie heeft geleid tot forse stijging van de

schade- en operationele kosten, terwijl premieverhogingen niet altijd gelijke tred hielden. Als gevolg hiervan heeft de sector aanzienlijke technische verliezen geleden. Daarnaast hebben de stijgende kosten van materiële schade, arbeidsloon en medische uitgaven de technische verliezen verder doen toenemen.

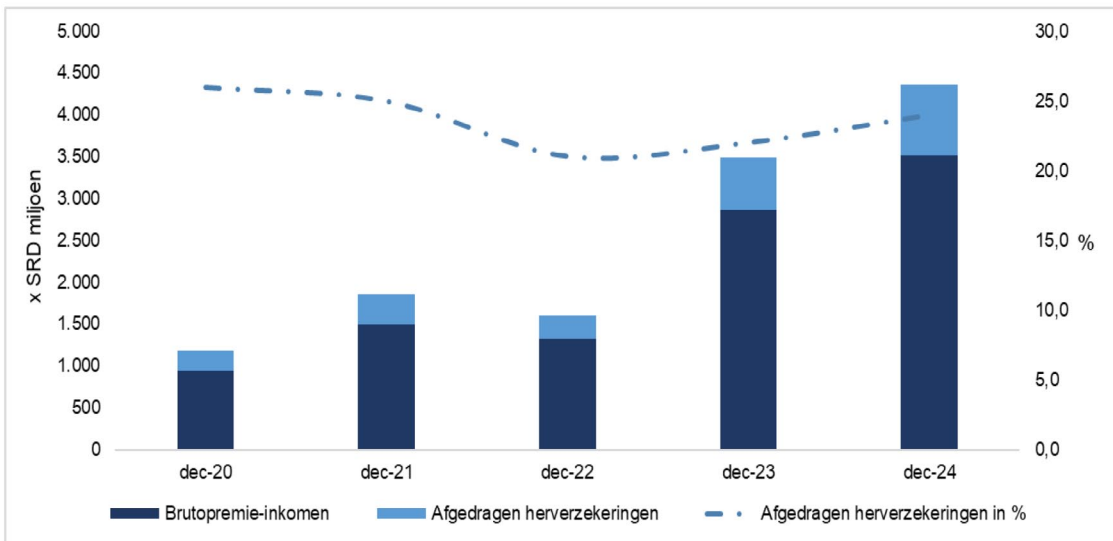
Eenruimeraandeel van de premies werd herverzekerd. In 2024 werd 24,0 procent van de ontvangen premies overgedragen aan de herverzekeraars (2023: 21,9%) (Figuur II.22). Het grootste risico lag bij de brandverzekeringen met een aandeel van 49,8 procent.

Figuur II.21
ROA schadeverzekeringssector

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.22
Brutopremie versus afgedragen herverzekeringen

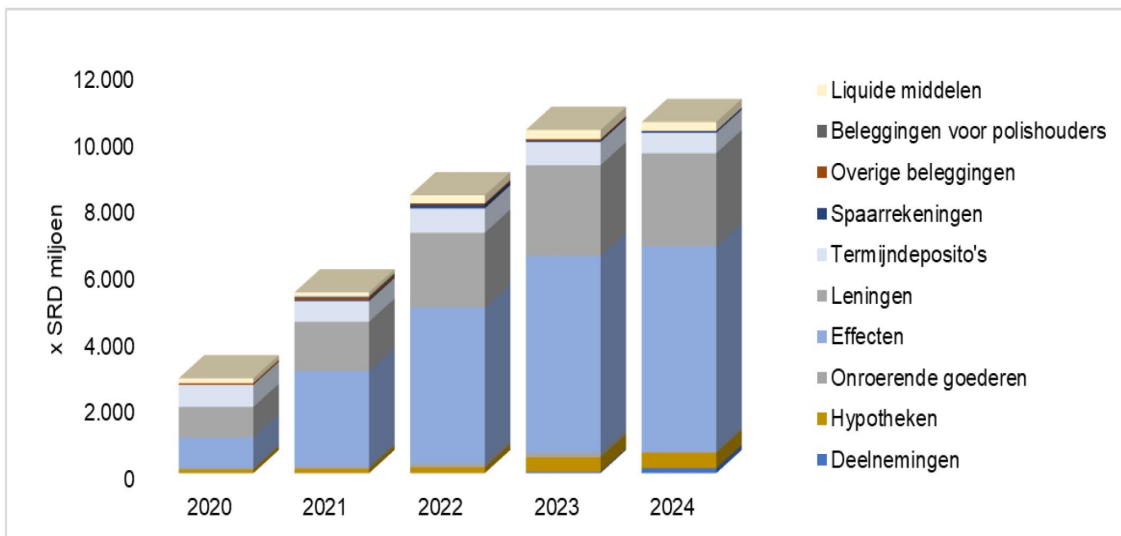
Bron: Centrale Bank van Suriname.

2.4.2 Levensverzekeringssector

De levensverzekeringssector bleef in 2024 positieve groei vertonen. De omvang van de sector in verhouding tot de economische activiteit bedroeg dat jaar evenwel 3,8 procent, vergeleken met 4,3 procent in het voorgaande jaar. De activa van de sec-

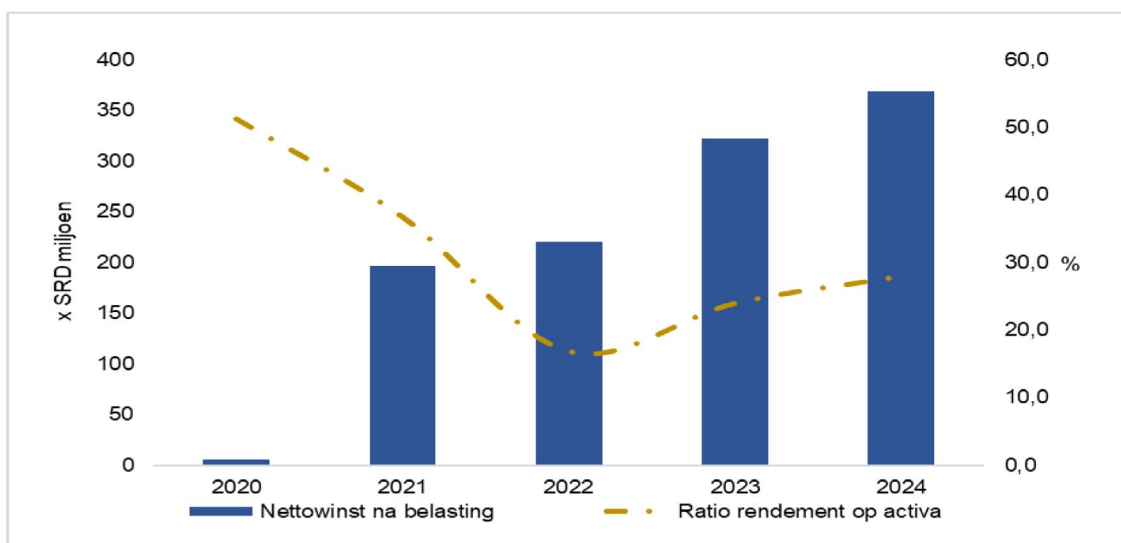
tor groeiden met 2,0 procent, voornamelijk gedreven door beleggingen in effecten, gevolgd door verstrekte leningen in vreemde valuta (Figuur II.23). Eveneens stegen de bruto geboekte premies in de sector met 8,3 procent ten opzichte van het voorgaande jaar. Door de positieve prestaties van de sector steeg de

Figuur II.23
Beleggingsportefeuille levensverzekeringssector

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur II.24
ROA levensverzekeringssector

Bron: Centrale Bank van Suriname.

winstgevendheid aan het einde van het jaar, aangezien de ROA toenam van 23,9 procent naar 27,9 procent in 2024 (Figuur II.24). De levensverzekeringssector boekte in 2024 een resultaat na belastingen van SRD 360,0 miljoen vergeleken met SRD 266,6 miljoen in 2023.

2.5 Pensioensector

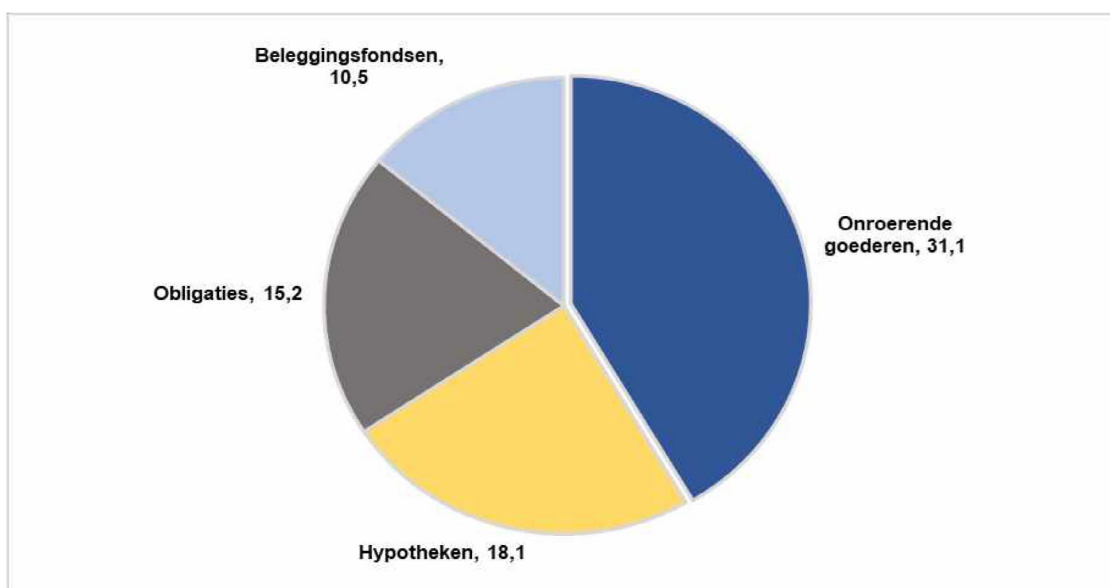
De opheffing van pensioenfondsen blijft de afgelopen periode toenemen. In het jaar 2024 stonden er 43 pensioenfondsen en vijf voorzieningsfondsen onder toezicht van de CBvS. Er zijn slechts 31 pensioenfondsen en één voorzieningsfonds operationeel, waarvan 30 collectieve premieovereenkomsten bestaan en 1 toegezegde uitkeringsovereenkomst. In de afgelopen jaren zijn 12 pensioenfondsen in de sector opgeheven, voornamelijk afkomstig uit de mijnbouwsector, de landbouwsector en de dienstverlenende sector.

De hoge inflatie van de afgelopen jaren heeft geleid tot druk op de koopkracht van uitkeringen. Vanwege de hoge inflatie in de afgelopen jaren was dit risico zeer actueel voor de pensioensector. Dit heeft geleid tot aanzienlijke onzekerheden in de financiële markten en directe gevolgen voor de koopkracht van pensioenuitkeringen. De meeste pensioenfondsen dekken zich gedeeltelijk in tegen het inflatierisico door te beleggen in activa die een

positieve correlatie hebben met inflatie, waaronder beleggingen in vreemde valuta.

In 2024 leverden de beleggingen van pensioenfondsen solide rendementen op, dankzij een combinatie van stabiele kasstromen en gunstige wisselkoerseffecten. De beleggingen van pensioenfondsen bleven in 2024 een belangrijke bron van waardecreatie, met een totale beleggingsopbrengst van SRD 1,5 miljard. De beleggingsopbrengsten worden onderverdeeld in directe en indirecte opbrengsten. De directe beleggingsopbrengsten, die voornamelijk voortkomen uit rente-inkomsten, bedroegen in 2024 SRD 565,3 miljoen, oftewel 36,7 procent van de totale opbrengsten. De belangrijkste directe beleggingsopbrengsten werden verkregen uit hypothecaire leningen, termijndeposito's en obligaties. De indirecte beleggingsopbrengsten bedroegen SRD 976,2 miljoen oftewel 63,3 procent van de totale opbrengsten en waren grotendeels het gevolg van herwaarderingen, voornamelijk voortvloeiend uit de depreciatie van de SRD ten opzichte van vreemde valuta, wat resulteerde in hogere boekwaarden van in vreemde valuta luidende activa. De spreiding van de beleggingsportefeuille bleef relatief stabiel. Hoewel vastgoed, hypothecaire leningen en obligaties

Figuur II.25
Beleggingsportefolio pensioenfondsen 2024 (in %)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

samen meer dan 50 procent van het totaal vertegenwoordigen, is er ook sprake van groei in andere activaklassen, zoals aandelen en spaarrekeningen.

Het beleggingsbeleid van pensioenfondsen toont een sterke voorkeur voor lokale en relatief gediversifieerde beleggingsproducten. De beleggingen zijn relatief gediversifieerd, met substantiële posities in vastgoed (31,1%), hypothecaire leningen (18,1%) en obligaties (15,2%) van het belegd vermogen per eind 2024 (Figuur II.25). Voorts hebben de pensioenfondsen belegd in de CBC's, die periodiek door de CBvS worden uitgegeven in het kader van haar OMO-beleid. Deze beleggingen zullen naar verwachting in 2025 verder afnemen, vanwege de dalende interestpercentages. Hoewel buitenlandse beleggingen zijn toegestaan, wordt er merendeels lokaal (89,7 procent) belegd. De voorkeur voor lokale beleggingen is toe te schrijven aan factoren zoals de toegankelijkheid van lokale beleggingen, de beperkte beschikbaarheid van expertise en de moeilijke toegang tot de buitenlandse kapitaalmarkt.

De gemiddelde dekkingsgraad van actieve pensioenfondsen bleef stabiel op een relatief hoog niveau, mede dankzij positieve beleggingsresultaten. In 2024 is de dekkingsgraad voor de actieve pensioenfondsen marginaal gestegen van 120 procent in 2023 naar 120,3 procent. Deze stabilisatie is mede toe te schrijven aan positieve beleggingsopbrengsten. Indien de pensioenverplichtingen worden geactualiseerd, is het verwachtbaar dat de dekkingsgraad naar beneden zal worden bijgesteld.

De deelnemerspopulatie van pensioenfondsen vergrijst, ondanks een lichte toename in het aantal actieve deelnemers. Het aantal actieve deelnemers is in 2024 licht gestegen met 5,6 procent tot 7.862, ten opzichte van 7.446 in 2023. Het aantal pensioengerechtigden nam eveneens toe, van 5.761 in 2023 naar 6.112 in 2024, een stijging van 6,1 procent. De groei in het aantal actieve deelnemers werd voornamelijk gedragen door de groep van 51 jaar en ouder, waarvan het aandeel toenam met bijna 39 procent. Deze leeftijdscategorie vormt in 2024 de grootste groep binnen de deelnemerspopulatie, goed voor ruim 32 procent van het totaal. Daartegenover staat een lichte daling in de leeftijdsgroepen 31-40 jaar en

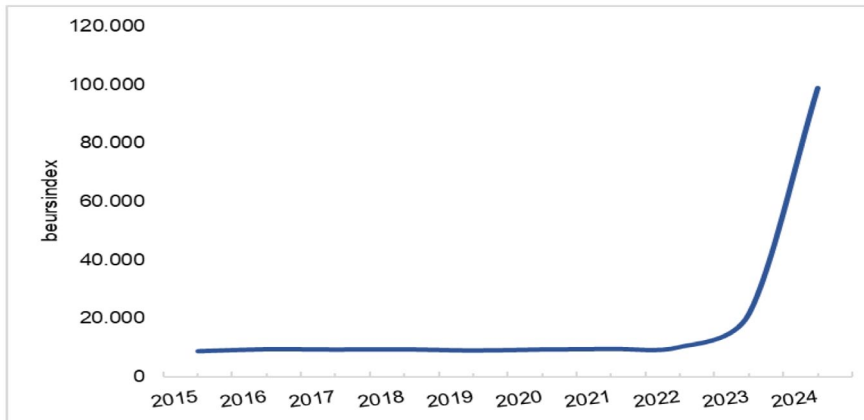
41-50 jaar, wat wijst op een verschuiving naar een oudere deelnemersstructuur. Hoewel de pensioenfondsen onder toezicht van de CBvS gebaseerd zijn op het kapitaaldeckingsprincipe, waarbij elke deelnemer individueel vermogen opbouwt, kan een dergelijke demografische verschuiving op termijn wel gevolgen hebben voor het liquiditeitsbeheer en het risicoprofiel van het beleggingsbeleid van de pensioensector.

2.6 Kapitaalmarkt

De effectenbeurs vervult een essentiële functie binnen de economie door het mogelijk maken van efficiënte kapitaalallocatie en het bevorderen van markttransparantie. Hiermee draagt zij bij aan het versterken van financiële stabiliteit. Echter vormt de beurs ook een potentiële bron van risico's. In periodes van verhoogde prijsvolatiliteit, het ontstaan van speculatieve zeepbellen of plotselinge correcties, kunnen aanzienlijke verliezen optreden binnen het financiële systeem. Vooral financiële instellingen zoals banken, verzekeraars en pensioenfondsen die vaak substantiële beleggingen aanhouden in beursgenoteerde effecten zijn kwetsbaar voor dergelijke marktschommelingen. Een scherpe daling in de marktwaarde van deze activa kan leiden tot waardeverminderingen op de balans, waardoor de solvabiliteitspositie verslechtert en de liquiditeit onder druk komt te staan. In extreme gevallen kan dit het vertrouwen in het financiële systeem aantasten en een systeemrisico vormen, met mogelijke besmettingseffecten naar andere instellingen en sectoren. Daarom is het van belang dat risico's op de effectenbeurs nauwlettend worden gemonitord en beheerst via passend toezicht, prudentiële regelgeving en risicobeheer bij instellingen met beursblootstelling.

Het toezichtkader van de CBvS ten aanzien van de kapitaalmarkt wordt uitgebreid. Momenteel wordt prudentieel en integriteitstoezicht op de kapitaalmarkt uitgeoefend, met als doel de marktwerking en het beleggersvertrouwen te bevorderen door toezicht te houden op marktmisbruik, waaronder handel met voorwetenschap en marktmanipulatie. Hoewel de CBvS op grond van de Wet Kapitaalmarkt 2014 enkel een toehoordersrol had ten aanzien van de effectenbeurs, is zij momenteel doende de wet aan te passen teneinde een volwaardige toezichthoudende rol te kunnen vervullen. Deze wijziging is noodzake-

Figuur II.26
Ontwikkeling beursindex

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel II.1
Gegevens per fonds in 2024

Fonds	Nominale waarde per stuk in SRD	Aantal verhandelde aandelen	Jaaromzet in SRD	Slotkoers ultimo dec-24 in SRD	Slotkoers ultimo dec-23 in SRD	Stijging/Daling koersen t.o.v. 2023
Assuria NV	0,10	1.900	1.626.800	1.310	181	1.129,5
NV Consolidated Industries Corporation (CIC)	0,10	4.332	278.821	70	50	20,5
De Surinaamsche Bank (DSB)	0,10	2.222	223.461	175	20	155,0
Elgawa NV	10,00	-	-	152	152	-
Hakrinbank NV	0,15	955	569.126	750	420	330,0
Self Reliance Verzekeringen NV	0,01	654	42.510	70	65	5,0
Surinaamse Brouwerij NV	5,00	58	803.500	20.000	4.950	15.050,0
Torarica Group	0,10	-	-	210	125	85,0
Varossieau Suriname NV	0,10	-	-	64	55	9,0
NV VSH Foods	0,10	930	162.490	275	23	251,6
NV VSH United	0,10	5	4.500	1.700	800	900,0
Totaal genoteerd fondsen		11.056	3.711.208			

Bron: Centrale Bank van Suriname.

lijk voor een effectief toezicht op de kapitaalmarkt in lijn met internationale standaarden (zoals International Organization of Securities Commissions (IOSCO)-principes).

Er is sprake van een aanzienlijke groei op de Surinaamse effectenmarkt, ondanks een lichte daling in het verhandeld aantal aandelen. De totale omzetwaarde steeg substantieel van SRD 666.085 in 2023 naar SRD 3.711.208 in 2024, wat neerkomt op een toename van circa 457 procent. Deze significante stijging weerspiegelt het toegenomen beleggersvertrouwen en een hoge bereidheid tot participatie in de effectenmarkt, ondanks dat het aantal verhandelde aandelen daalde van 11.501 stuks in 2023 naar 11.056

stuks in 2024, een afname van ongeveer 4 procent. De toename in omzetwaarde is daarmee vooral toe te schrijven aan hogere aandelenkoersen in plaats van een toename in het handelsvolume. Dit wordt verder ondersteund door de uitzonderlijke stijging van de beursindex, die toenam van 21.720 punten ultimo 2023 naar 98.733 punten ultimo 2024 (Figuur II.26). Dit vertegenwoordigt een stijging van 355 procent, ondanks een inflatie van 10,1 procent. Een verdere verbetering in de marktactiviteit blijkt uit het feit dat in 2024 op slechts twee beursdagen geen transacties tot stand kwamen, tegenover acht dagen in 2023. Een nadere analyse van de koersontwikkelingen toont aan dat de koers van één aandeel gelijk bleef, terwijl de koersen van tien aandelen stegen (Tabel II.1).

III. RISICOBEOORDELING VAN DE FINANCIËLE SECTOR

3.1 Banken stresstestresultaten

3.1.1 Algemeen

De stresstesten beoordelen de weerbaarheid van het bankensysteem tegen uiteenlopende risico's door zowel afzonderlijke als gecombineerde schokken op solvabiliteit en liquiditeit te analyseren. De stresstesten bestrijken alle negen commerciële banken en zijn bedoeld om de impact van plausibele negatieve schokken te analyseren, zowel op systeemniveau als per bank. Daarbij worden twee typen stresstesten uitgevoerd, te weten solvabiliteits- en liquiditeitsstresstesten. De solvabiliteitsstresstesten zijn gericht op de impact op de solvabiliteitsratio oftewel de CAR van banken en bestaan uit een drietal testen, met name (i) het kredietrisico, (ii) het concentratierisico en (iii) het wisselkoersrisico. Deze worden de “single factor”-testen genoemd. Aangezien gebeurtenissen niet in isolatie optreden, worden er eveneens “multifactor”-testen uitgevoerd. Hierbij wordt met name de impact van het kredietrisico en het wisselkoersrisico gecombineerd gemeten.

De stresstesten worden uitgevoerd op basis van aangescherpte interne normen en bieden inzicht in de mate waarin banken in staat zijn om onder stressvolle omstandigheden hun solvabiliteits- en liquiditeitspositie te waarborgen. Tot december 2023 zijn de solvabiliteitsstresstesten beoordeeld aan de hand van de CAR-norm van 10,0 procent die wordt gehanteerd voor het micro-prudentieel toezicht. Vanaf januari 2024 is deze norm aangescherpt naar 12,5 procent¹, bestaande uit het oorspronkelijke 10,0 procent-minimum plus een buffer van 2,5 procent als extra kapitaalreserve voor stressscenario's.

De liquiditeitsstresstesten richten zich op de impact op de liquiditeitspositie en meten in hoeverre banken in stressvolle situaties aan hun kortetermijnverplichtingen (ten hoogste 1 jaar) kunnen voldoen. Er worden twee soorten liquiditeitsstresstesten uitgevoerd, te weten i) opnames van deposito's door de vijf grootste deposanten en ii) opnames gedurende een periode van vijf aaneengesloten dagen.

3.1.2 Solvabiliteitstesten

De stresstesten gaan uit van een situatie waarin het bankensysteem als geheel solvabel is, maar individuele banken kwetsbaar blijven. Op individueel niveau voldoen twee niet-systeemrelevante banken niet aan het CAR-minimum van 12,5 procent. Daarnaast begint de stresstest met een NPL-ratio van 2,47 procent, een lichte daling vergeleken met december 2024 (2,87%). Per mei 2025 was het voor de stresstest noodzakelijk om het kapitaal van individuele banken aan te vullen, omdat niet alle banken voldoende voorzieningen getroffen hadden volgens de Toezicht richtlijnen. Deze aanvullende voorzieningen zijn groot SRD 293 miljoen, waardoor de CAR van het bankensysteem zou dalen van 23,1 procent naar 22,7 procent. De kapitaalinjectie die nodig was om het bankensysteem in mei 2025 op het minimum van 12,5 procent te houden bedroeg SRD 110 miljoen oftewel 0,1 procent van het bbp. De aangepaste CAR (22,7%) vormt het startpunt in de volgende scenario's.

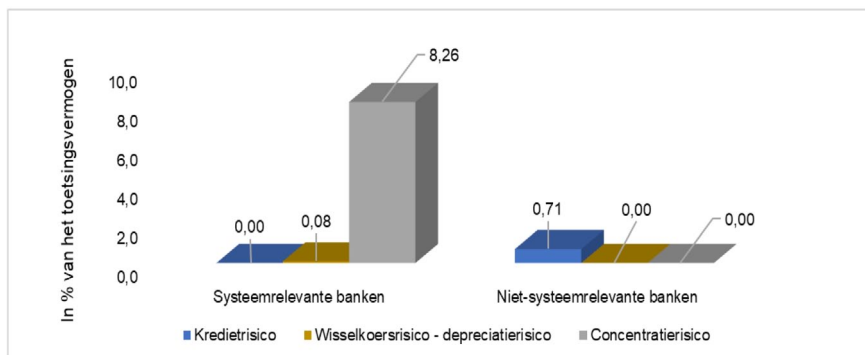
Effectiever kredietmanagement en aflossingen door de Overheid hebben bijgedragen aan de verbetering van de kwaliteit van de activa en

¹ Voor stresstestdoeleinden wordt een hogere solvabiliteitsnorm (12,5%) gehanteerd vergeleken met het microprudentieel toezicht (10%). Internationaal is steeds meer de opvatting dat de post-shock solvabiliteitsratio enkele procentpunten hoger zou moeten zijn dan de minimaal vereiste solvabiliteitsratio. Dit stelt banken in staat om met grotere zekerheid onverwachte negatieve schokken op te vangen. Uit hoofde van microprudentieel toezicht, moeten bepaalde banken reeds, vanwege hun verhoogd risicoprofiel, een hogere solvabiliteitsratio dan 10% aanhouden.

de veerkracht van het bankensysteem. Effectiever kredietmanagement van verstrekte leningen als gevolg van de Asset Quality Review (AQR) en aflossingen van de Overheid aan lokale banken hebben, naast een hogere pre-shock CAR, bijgedragen tot een robuuster bankensysteem. Hierdoor konden de toename van de RWA vanwege depreciatie van de SRD, afname van de OMO-inkomsten en stijgende personeelskosten worden opgevangen. Op geaggregeerd niveau blijft de post-shock CAR na elke schok van bijna alle risico's boven de norm, vanwege hogere pre-shock CAR en minder kapitaalverlies. Ook op individueel niveau zijn banken weerbaar tegen verschillende solvabiliteitschokken met uit-

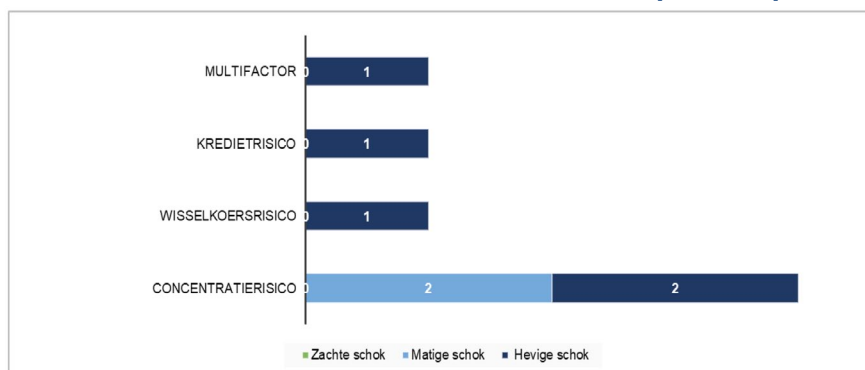
zondering van concentratierisico (Figuur III.1). Slechts van één additionele niet-systeemrelevante bank, daalt de post-shock CAR onder de norm (Bijlage G, Figuur 15) bij de kredietrisicostresstesten onder een hevige schok. Bij de stresstesten voor wisselkoers- en multifactorrisico komen er geen extra banken uit onder de norm, wat in lijn is met het beeld van december 2024. De stresstestresultaten voor concentratierisico geven duidelijk de kwetsbaarheid van de individuele banken aan, aangezien drie extra banken, alle systeemrelevante banken, onder de norm van 12,50 procent geraken bij de hevige schok (december 2024: 2 banken, waarvan één systeemrelevante bank) (Figuur III.2).

Figuur III.1
Resultaat stresstesten
Kapitaalverliezen mei 2025

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur III.2
Resultaat stresstesten
Additionele banken onder de solvabiliteitsratio van 12,5 procent per eind mei 2025

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Concentratierisico

Het bankensysteem vertoont verhoogde kwetsbaarheid voor concentratierisico. Bij een hevige schok valt het systeem onder de norm. De resultaten in mei 2025 zijn, in vergelijking met december 2024, verslechterd daar nu drie additionele systeemrelevante banken onder de norm geraken bij de hevige schok (Tabel III.1a). In december 2024 waren dat nog één systeemrelevante bank en één niet-systeemrelevante bank. Het geaggregeerde volume van de top vijf kredietnemers is per mei 2025 toegenomen met 74,6 procent (SRD 2,8 miljard) en de nodige herkapitalisatie bij de hevige schok is toegenomen met 41,9 procent (SRD 898 miljoen) tot SRD 2 miljard (Tabel 1a), gelijk aan 1,4 procent van het bbp. De verslechtering van de resultaten is toe te schrijven aan een

sterke stijging van de top vijf kredieten. Het volume van de top vijf kredieten van drie systeemrelevante banken is met respectievelijk 203,5 procent (SRD 881 miljoen), 64,7 procent (SRD 519 miljoen) en 61,4 procent (SRD 728 miljoen) toegenomen. Deze forse groei van de top vijf kredietnemers verhoogt het concentratierisico significant. Evenals in december 2024, voldoet het volume van de vijf grootste kredietnemers, uitgedrukt als percentage van het geaggregeerd Tier 1 kapitaal, aan de norm van ≤ 100 procent (december 2024: 38,2%, mei 2025: 60,1%). De kredieten van de top vijf kredietnemers zijn voornamelijk geconcentreerd in de sectoren: Handel (32,0%), Transport, Opslag & Communicatie (25,8%), Mijnbouw (21,3%), Overheid (5,6%) en Overige (4,3%) (Tabel III.1b).

Tabel III.1a
Resultaten concentratierisico

mei-25	Bankensysteem	Additionele banken onder de norm
Pre-shock CAR (%)	23,1	
Top 1 kredietnemer		
Post-shock CAR (%)	18,5	1
Herkapitalisatie (× SRD 1000)	259.865	
Top 3 kredietnemers		
Post-shock CAR (%)	13,1	2
Herkapitalisatie (× SRD 1000)	1.191.396	
Top 5 kredietnemers		
Post-shock CAR (%)	10,9	3
Herkapitalisatie (× SRD 1000)	2.142.394	

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel III.1b
Top vijf kredietnemers naar sector

Sector	Volume (× SRD 1000)	In % van top vijf kredietnemers
Handel	2.127.604	32,0
Transport, opslag & communicatie	1.713.633	25,8
Mijnbouw	1.419.098	21,3
Overheid	371.405	5,6
Overige	286.628	4,3

Bron: Centrale Bank van Suriname.

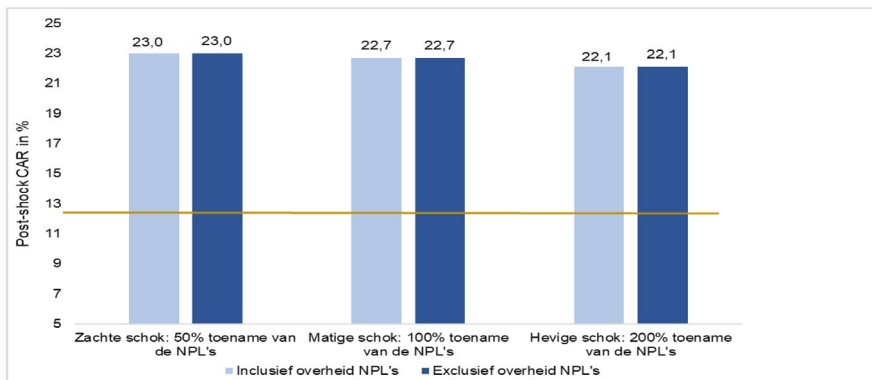
Kredietrisico

Het bankensysteem is weerbaar tegen kredietrisico, vanwege de verbeterde kwaliteit van de activa.

Geaggregeerd is de post-shock CAR bij alle schokken boven de norm van 12,5 procent per eind mei 2025. Slechts één additionele niet-systeemrelevante bank, gaat onder de norm bij de hevige schok (December 2024: geen enkele additionele bank) (Figuur III.3). Het is vermeldenswaard dat er, vanaf mei 2025, geen kredietrisicostresstesten, exclusief de Over-

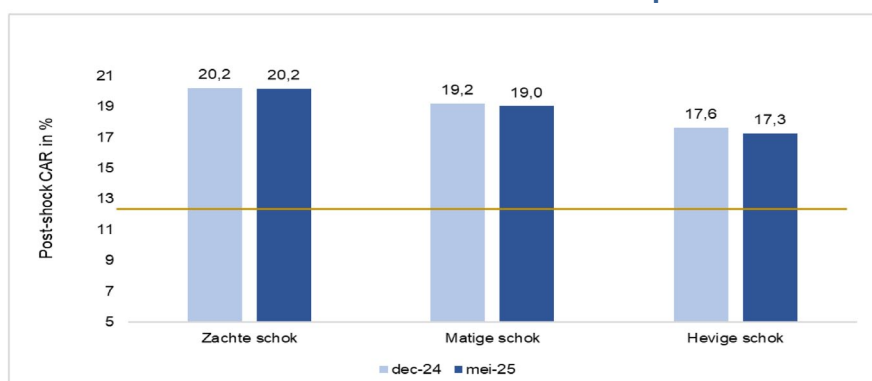
heid, meer worden uitgevoerd. Dit is het gevolg van de aanzienlijke daling van NPL's van de Overheid in de totale NPL-portefeuille. Deze is inmiddels gedaald tot minder dan 1 procent. In december 2024 bedroeg dit aandeel nog 46,0 procent. De significante afname van de NPL's van de Overheid is voornamelijk toe te schrijven aan gedeeltelijke aflossing en herclassificatie van de uitstaande staatsleningen onder het IMF-programma.

Figuur III.3
Resultaten kredietrisico

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur III.4
Resultaten USD/SRD- en EUR/SRD- depreciatie

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Wisselkoersrisico

De geaggregeerde post-shock CAR ligt bij elk scenario boven de norm van 12,5 procent. Geen enkele individuele bank is blootgesteld aan wisselkoersrisico (Figuur III.4). Ondanks een stijging van de RWA met 11,0 procent, als gevolg van depreciatie van de SRD, blijken alle individuele banken in staat om de schokken te weerstaan dankzij hun hoge pre-shock CAR. Dit resultaat is consistent met de uitkomsten van december 2024. Per mei 2025 bedraagt de herkapitalisatie na de hevige schok SRD 275 miljoen, wat gelijk is aan 0,2 procent van het bbp.

Multifactorstresstest

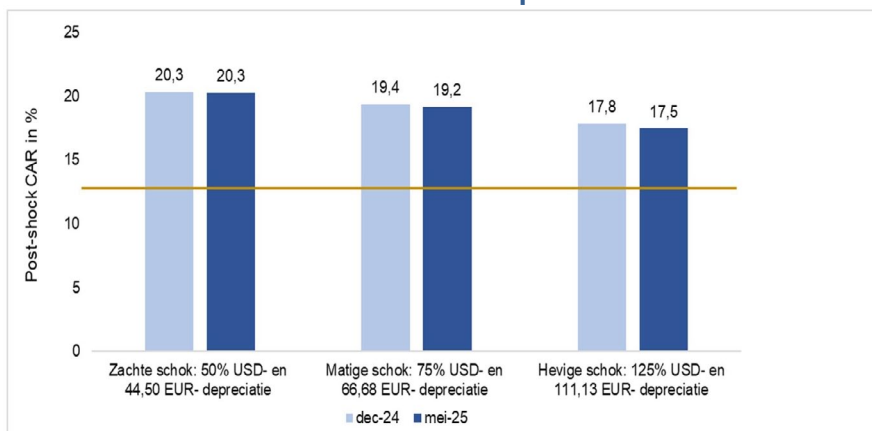
Het bankensysteem blijft veerkrachtig onder een combinatie van wisselkoersrisico en verslechtering van de kredietportefeuille. Geen enkele additionele bank gaat onder de norm bij zowel de zachte, matige als hevige schok per eind mei 2025 (Figuur III.5).

3.1.3 Liquiditeitsstresstesten

De pre-shock² liquiditeitsratio³ is in vergelijking met december 2024 toegenomen met 1,2 procentpunt tot 98,5 procent (Tabel III.2). Deze stijging is toe te schrijven aan de toename van de SRD liquide middelen met 11,5 procent (SRD 2 miljard) als gevolg van de toename van vorderingen op de CBvS (werkrekening in Surinaamse dollars) met 183,6 procent (SRD 3 miljard). Echter is de aangepaste⁴ SRD-liquiditeitsratio afgenomen met 1,0 procentpunt, vanwege de toename van de kortetermijnschulden in SRD met 12,7 procent (SRD 3 miljard) (Tabel III.3 en III.4).

Consistent met de resultaten van december 2024, is het bankensysteem ook in mei 2025 bestand tegen opnames van de grootste depositohouders. Het bankensysteem is in staat schokken te weerstaan voor zowel de SRD als VV en geen enkele bank wordt hierbij illiquide (Tabel III.5a en III.5b).

Figuur III.5
Resultaten USD/SRD- en EUR/SRD-depreciatie en toename NPL's

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel III.2
Liquiditeitsratio

in %	dec-24	mei-25
Pre-shock ratio (conform microprudentieel toezicht)	97,3	98,5
Aangepaste pre-shock ratio (t.b.v. stresstesten)	68,0	69,1

Bron: Centrale Bank van Suriname.

2 Ratio conform microprudentieel toezicht.

3 Liquide middelen t.o.v. kortetermijnschulden.

4 Aangepaste ratio t.b.v. stresstesten.

Tabel III.3
Aangepaste liquiditeitsratio naar valutasoort

in %	dec-24	mei-25
Liquideitsratio	68,0	69,1
SRD Liquideitsratio	84,9	83,9
VV Liquideitsratio	62,0	63,2

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel III.4
Overzicht liquide middelen en kortetermijnschulden

	dec-24	mei-25	Verandering in volume	Verandering in %
Liquide middelen (SRD en VV)	57.568.966	60.204.989	2.636.024	4,6
Liquide middelen (SRD)	18.780.488	20.944.536	2.164.049	11,5
Liquide middelen (VV)	38.788.478	39.260.453	471.975	1,2
Kortetermijnschulden (SRD en VV)	84.721.767	87.080.245	2.358.477	2,8
Kortetermijnschulden (SRD)	22.130.864	24.951.069	2.820.205	12,7
Kortetermijnschulden (VV)	62.590.903	62.129.175	-461728	-0,7

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel III.5a
Opnames deposito's vijf grootste depositanten (SRD)

Schok (in %)	dec-24	SRD		mei-25	SRD	
	Pre-shock ratio	Post-shock ratio	Aantal illiquide banken	Pre-shock ratio	Post-shock ratio	Aantal illiquide banken
Zachte schok	84,9	83,8	-	83,9	82,9	-
	51,0	49,0		51,2	49,3	
Matige schok	84,9	82,7	-	83,9	81,6	-
	51,0	47,0		51,2	47,0	
Hevige schok	84,9	82,3	-	83,9	81,0	-
	51,0	46,4		51,2	46,1	

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Uitstroomrisico van SRD-deposito's

Het bankensysteem blijft niet weerbaar tegen opnames gedurende een periode van vijf aaneengesloten dagen in SRD-sfeer. Echter is er per eind mei 2025 enige verbetering zichtbaar, daar nu een systeemrelevante bank en een niet-systeemrelevante bank pas op dag vier illiquide raken, terwijl in december 2024 één bank al op dag drie illiquide werd (Tabel III.6a). De verbetering bij de niet-systeemrelevante

bank wordt gedreven door een sterke groei van haar liquide middelen met SRD 198 miljard (58,1%). De oorzaak is de toename van vorderingen op de CBvS, als gevolg van overige vorderingen in Surinaamse dollars met 100 procent (SRD 84 miljoen). Hierdoor blijven de liquide middelen in SRD duidelijk sterker stijgen dan de kortetermijnschulden, wat haar positie in de stresstest verbeterde.

Tabel III.5b
Opnames deposito's vijf grootste deposanten (VV)

Schok (in %)	dec-24	VV		mei-25	VV	
	Pre-shock ratio	Post-shock ratio	Aantal illiquide banken	Pre-shock ratio	Post-shock ratio	Aantal illiquide banken
Zachte schok	62,0	60,0	-	63,2	60,8	-
	52,9	50,9		52,6	50,1	
Matige schok	62,0	58,2	-	63,2	57,8	-
	52,9	49,0		52,6	47,0	
Hevige schok	62,0	56,8	-	63,2	55,6	-
	52,9	47,5		52,6	44,7	

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Uitstroomrisico van VV-deposito's

De weerbaarheid van het bankensysteem tegen opnames gedurende een periode van vijf aaneengesloten dagen in VV-sfeer is verslechterd.

In mei 2025 zouden op dag vier twee systeemrelevante banken en een niet-systeemrelevante bank illiquide raken. Gevolgd door twee extra banken op de vijfde dag (Tabel III.6b). In december 2024 waren dat nog drie niet-systeemrelevante banken op de vierde dag. Deze verslechtering is toe te schrijven aan de afname van het volume van de liquide middelen in vreemde valuta bij een systeemrelevante bank met SRD 695 miljoen (9,5%) als gevolg van de afname van beleggingen in kortetermijn buiten-

lands schatkistpapier met SRD 896 miljoen (22,5%). Bij een andere systeemrelevante bank zijn de VV liquide middelen eveneens afgenomen met SRD 542 miljoen (8,0%) als gevolg van de afname van VV-rekeningcourant deposito's bij buitenlandse banken met SRD 424 miljoen (53,2%).

3.1.4 Conclusie

Het bankensysteem is robuust tegen solvabiliteitschokken, met uitzondering van concentratie- en multifactorstresstesten. Geen enkele additionele bank zal onder de norm geraken bij de wisselkoers- en multifactorstresstesten. Ondanks een toename van het volume van de RWA bij depreciatie van de SRD,

Tabel III.6a
Uitstroomrisico SRD-deposito's

Opname-dag	dec-24			SRD				Opname-dag	SRD			
	Assumpties	Aantal illiquide banken	Illiquide banken	Assumpties	Aantal illiquide banken	Illiquide banken	Assumpties		Aantal illiquide banken	Illiquide banken		
1e dag	13,6%			1e dag	13,6%							
2e dag	13,8%			2e dag	13,8%							
3e dag	13,8%	1	Bank 8	3e dag	13,8%							
4e dag	13,8%	2	Bank 2, Bank 8	4e dag	13,8%	2	Bank 2, Bank 8					
5e dag	13,8%	2	Bank 2, Bank 8	5e dag	13,8%	2	Bank 2, Bank 8					

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel III.6b
Uitstroomrisico VV-deposito's

dec-24	VV			mei-25	VV		
Opname-dag	Assumpties	Aantal illiquide banken	Illiquide banken	Opname-dag	Assumpties	Aantal illiquide banken	Illiquide banken
1e dag	13,2%			1e dag	13,2%		
2e dag	15,4%			2e dag	15,4%		
3e dag	15,4%			3e dag	15,4%		
4e dag	15,4%	3	Bank 4, Bank 7, Bank 9	4e dag	15,4%	3	Bank 2, Bank 3, Bank 7
5e dag	15,4%	6	Bank 1, Bank 2, Bank 3, Bank 4, Bank 7, Bank 9	5e dag	15,4%	5	Bank 2, Bank 3, Bank 7, Bank 8, Bank 9

Bron: Centrale Bank van Suriname.

is het bankensysteem weerbaar tegen wisselkoersrisicoschokken. Echter is het bankensysteem niet bestand tegen de concentratierisicoschokken, daar drie additionele banken onder de norm van 1_ 5 procent zouden geraken. Wanneer de resultaten van de liquiditeitsstresstest in ogenschouw genomen worden, kan gesteld worden dat het bankensysteem veerkrachtig is tegen opnames van deposito's door grote deposanten (zowel SRD als VV). Het bankensysteem is evenwel niet bestand tegen opnames van deposito's gedurende vijf aaneengesloten dagen in VV-sfeer, omdat vijf banken illiquide zouden raken op de vijfde dag. Deze resultaten zijn niet verrassend, aangezien de pre-shock liquiditeitsratio reeds onder de norm lag. Liquiditeitsrisico in de vorm van deposito-opnames gedurende vijf aaneengesloten dagen blijft een punt van zorg voor een aantal banken, zowel in de SRD- als VV-sfeer.

3.1.5 Mitigerende maatregelen

Hoewel het kredietbeheer reeds effectief is gebleken, naar aanleiding van de significante daling van NPL's, is verdere versterking van dit beheer essentieel voor banken om zich in te dekken tegen de effecten van concentratierisico. Het zorgvuldig verspreiden van kredieten en het naleven van de kredietlimieten per kredietnemer en per sector kan bijdragen tot het reduceren van blootstelling aan concentratierisico. Het beheersen van liquiditeitsrisico is cruciaal voor de continuïteit van de banken. Het aanhouden van toereikende liquiditeitsbuffers versterkt de veerkracht van banken onder ongunstige marktomstandigheden. Tenslotte is het structureel aanhouden van ruime kapitaalbuffers essentieel om de continuïteit van de bankensector te waarborgen tijdens stresssituaties.

3.2. Verzekering stressresultaten

3.2.1 Algemeen

Een onverwachte toename van schade-uitkeringen, zoals bij een natuurramp of pandemie, kan de liquiditeitspositie van schadeverzekeraars onder druk zetten en leiden tot gedwongen verkoop van activa. In stressscenario's, zoals een natuurramp, pandemie of een onverwachte toename van schade-uitkeringen binnen een specifieke productlijn, kan het volume van uitbetalingen aanzienlijk stijgen. Dit veroorzaakt directe en mogelijk langdurige druk op de beschikbare liquide middelen. In de afgelopen twee jaren zijn de schade-uitkeringen gemiddeld met 40 procent gestegen. Een dergelijke toename resulteert in een directe en substantiële uitstroom van liquide middelen. Er worden momenteel stresstesten uitgevoerd om de impact van een onverwachte toename in schade-uitkeringen op de liquiditeitspositie van schadeverzekeraars te beoordelen. Er wordt met name beoordeeld in hoeverre schadeverzekeraars in staat zijn om onder stressvolle omstandigheden, hun kortetermijnverplichtingen tijdig na te komen. Voor de levensverzekeraars zijn er geen liquiditeitsstresstesten uitgevoerd. Dit komt door de aard van hun bedrijfsmodel, waarbij de verplichtingen doorgaans een langlopend karakter hebben. In tegenstelling tot schadeverzekeraars, hebben levensverzekeraars relatief weinig kortlopende verplichtingen.

Voor het bepalen van goed onderbouwde assumpties is er gebruik gemaakt van de historische data van de schadeverzekeraars:

- Zachte schok: toename schade-uitkeringen met 25 procent;
- Matige schok: toename schade-uitkeringen met 50 procent;

- Hevige schok: toename schade-uitkeringen met 100 procent.

3.2.2 Methodologie

Een forse stijging van schade-uitkeringen kan zowel de liquiditeits- als de solvabiliteitspositie van schadeverzekeraars onder druk zetten. De impact van een stijging van de schade-uitkeringen werkt op meerdere niveaus door in de financiële positie van schadeverzekeraars. Bij een stijging van de bruto schade-uitkeringen met 25, 50 of 100 procent nemen in eerste instantie de uitgaande kasstromen toe, wat leidt tot een directe afname van de beschikbare liquide middelen. Hoewel een deel van de schade-uitkeringen kan worden verhaald op herverzekeraars, is er vaak sprake van een vertraging in de ontvangst van deze vergoedingen. In het geval van een plotselinge schok, zoals een natuurramp, kunnen deze vertragingen oplopen, waardoor schadeverzekeraars tijdelijk zelf over voldoende liquiditeit moeten beschikken om verzekeringsclaims uit te keren. Indien de beschikbare liquiditeitsmiddelen ontoereikend zijn, kan dit resulteren in een liquiditeitstekort. Als gevolg hiervan kunnen schadeverzekeraars genooddakt zijn om vaste activa tegen een verlies te verkopen om aan hun kortetermijnverplichtingen te voldoen. In een stresssituatie gebeurt dit doorgaans onder ongunstige marktomstandigheden, wat kan leiden tot verlies op beleggingen en daardoor een verslechtering van de vermogenspositie. Daarnaast leidt de hogere schadelast ook tot een verslechtering van het technisch resultaat, wat een negatieve invloed kan hebben op de solvabiliteitspositie van de schadeverzekeraar. In scenario's met een forse stijging van schade-uitkeringen (bijvoorbeeld 100%) kunnen zowel de liquiditeit als de solvabiliteit onder druk komen te staan, wat het risico op bredere financiële kwetsbaarheden binnen de sector vergroot.

3.2.3 Liquiditeitsstresstesten

In december 2024 is de liquiditeitsratio van de schadeverzekeraars met 9,8 procentpunt gedaald ten opzichte van december 2023 (48,4%). Deze daling is voornamelijk toe te schrijven aan een afname van de liquide middelen met SRD 148 mil-

joen (7,5%), grotendeels veroorzaakt door een afbetaling van het lokale schatkistpapier van SRD 270 miljoen (88,6%). Ondanks deze forse afname in lokaal belegd schatkistpapier, zijn de liquide middelen juist toegenomen, wat met name te verklaren is door een stijging van de SRD-spaarrekeningen. Daarnaast is de verslechtering van de geaggregeerde liquiditeitsratio mede het gevolg van een stijging van de totale kortlopende schulden met SRD 648 miljoen (16%). Deze stijging is voornamelijk te wijten aan een toename van de crediteuren met SRD 1.336 miljoen (270%) en overige schulden met SRD 119 miljoen (31%).

3.2.4 Conclusie

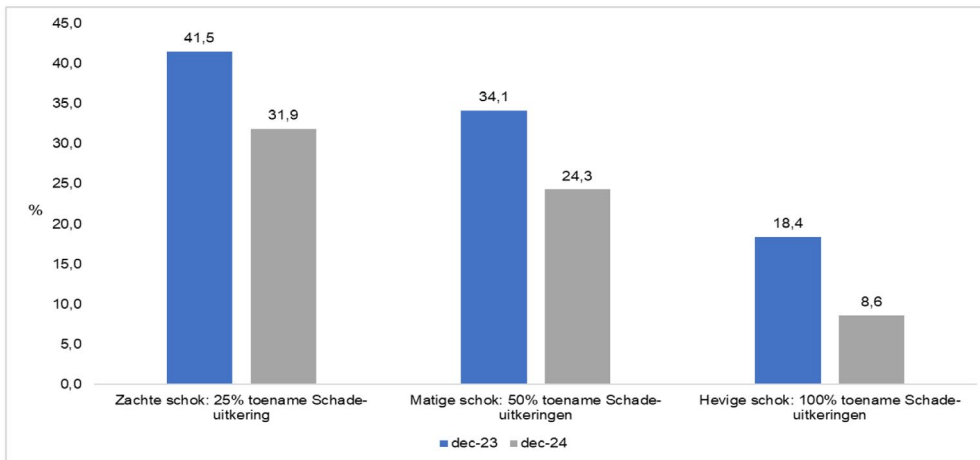
Uit de resultaten van de stresstest per eind december 2024 blijkt dat de sector als geheel kwetsbaar blijft voor schokken in de vorm van verhoogde schade-uitkeringen. Zoals weergegeven in Figuur III.6, daalt de geaggregeerde post-shock liquiditeitsratio (gedefinieerd als liquide middelen gedeeld door totale verplichtingen) onder de gestelde norm van 95,0 procent. Dit betekent dat schadeverzekeraars in deze gesimuleerde stresssituaties onvoldoende beschikbare middelen bezitten om aan hun kortetermijnverplichtingen te voldoen. De resultaten komen overeen met de bevindingen van december 2023 en duiden op een structurele en aanhoudende kwetsbaarheid in de sector. Vergeleken met 2023 zijn de resultaten verslechterd in 2024. Dit komt vanwege toename van de schade-uitkeringen⁵ in 2024 met 14,3 procent.

3.2.5 Mitigerende maatregelen

De aanhoudende druk op de liquiditeitspositie, met name in relatie tot inflatiegevoelige schade-posten, vormt een potentieel risico voor de operationele sfeer en uitkeringscapaciteit van schadeverzekeraars. Een versterking van het liquiditeitsbeheer is daarom essentieel. Dit kan door het aanhouden van ruimere buffers aan liquide activa of het herzien en optimaliseren van herverzekeringstrategieën, om zo de weerbaarheid tegen onverwachte schadelasten te vergroten.

⁵ Toename van de post ziektekosten met 27,3 procent.

Figuur III.6
Stresstestresultaten liquiditeitsrisico

Bron: Centrale Bank van Suriname.

3.3 Pensioenfondsen stressresultaten

3.3.1 Algemeen

De CBvS heeft in 2024 een stresstestanalyse uitgevoerd voor de pensioenfondsen. Een stresstest beoordeelt de impact van een negatieve marktschok op de dekkinggraad van pensioenfondsen. Het gehanteerde scenario gaat uit van een gelijktijdige waardedaling van de belangrijkste beleggingscategorieën, waaronder aandelen, obligaties, vastgoed en hypothecaire leningen. Aangezien pensioenfondsen aanzienlijke blootstellingen hebben aan deze activa-classes, kan een dergelijke brede marktcorrectie de dekkinggraad en uitkeringscapaciteit van pensioenfondsen sterk onder druk zetten. Per beleggingscategorie wordt het bijbehorende verliespercentage toegepast om de vermogensverliezen te simuleren.

De gehanteerde assumpties voor marktverstoringen zijn:

Zachte schok:

- Een waardedaling van 10 procent op aandelen en obligaties (marktrisico);
- Een waardedaling van 10 procent op vastgoedbeleggingen (onroerendgoedrisico);
- Een waardedaling van 15 procent op de hypothecaire portefeuille (kredietrisico).

Matige schok:

- Een waardedaling van 30 procent op aandelen en obligaties,
- Een waardedaling van 20 procent op vastgoedbeleggingen,
- Een waardedaling van 25 procent op de hypothecaire portefeuille.

Hevige schok:

- Een waardedaling van 50 procent op aandelen en obligaties,
- Een waardedaling van 40 procent op vastgoedbeleggingen,
- Een waardedaling van 50 procent op de hypothecaire portefeuille.

3.3.2 Methodologie

Een stresstest maakt inzichtelijk in hoeverre pensioenfondsen bestand zijn tegen gelijktijdige waardedalingen van hun beleggingen onder ongunstige marktomstandigheden. De stresstesten passen uniforme schokken toe op de boekwaarden van de activa, zoals gerapporteerd op de balans van pensioenfondsen. De waarde van de post-schok activa wordt vervolgens afgezet tegen de pensioenverplichtingen (voorzieningen) om de post-shock dekkinggraad te berekenen. Deze ratio geeft aan in welke mate een pensioenfonds financiële schokken kan absorberen zonder de naleving van zijn ver-

plichtingen in gevaar te brengen. Het verschil tussen de pre-shock en post-shock dekkingsgraad fungeert als maatstaf voor de kwetsbaarheid van een pensioenfonds bij een plotselinge verslechtering van de marktomstandigheden. Een stresstest op basis van een scenario met negatieve marktontwikkelingen ondersteunt het toezicht door pensioenfondsen te identificeren die mogelijk aanvullende monitoring of mitigerende maatregelen vereisen bij aanhoudende druk op de financiële markten.

3.3.3 Stressresultaten

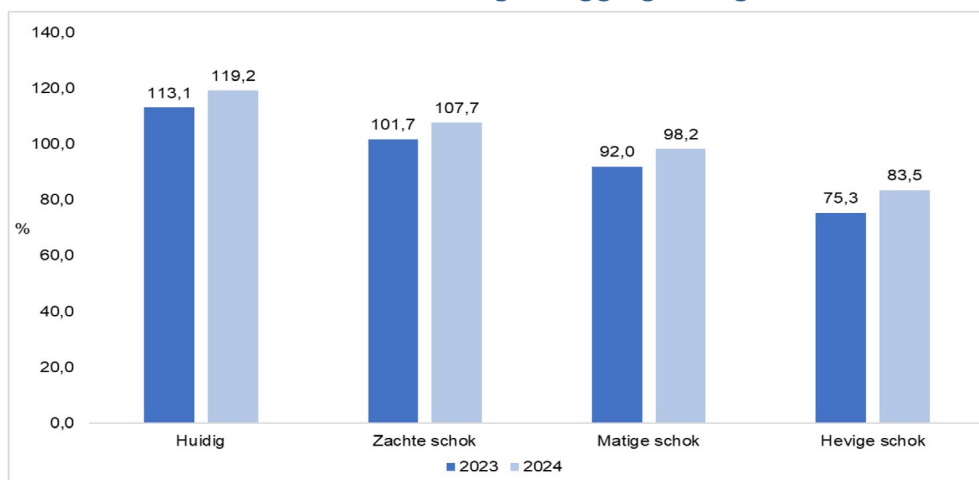
De stresstestanalyse bevestigt dat de pensioensector in staat is schokken te weerstaan, al leidt een zwaar scenario tot een merkbare verslechtering van de financiële positie. De gehanteerde zachte schok hield rekening met relevante macro-economische ontwikkelingen en ging uit van een waarde­daling van 10 procent op zowel aandelen als obligaties, en een daling van respectievelijk 10 procent en 15 procent op vastgoedbeleggingen en hypothecaire leningen. Deze simultane schokken resulteerden in een verlaging van de geaggregeerde dekkingsgraad van de sector, van 119,2 procent naar 107,7 procent (Figuur III.7). Hoewel dit wijst op een duidelijke druk op de vermogenspositie, blijft de sector bij deze schok nog boven de norm, wat wijst op een zekere mate van veerkracht. De matige schok, met respec-

tieve­lijke dalingen van 30 procent, 20 procent en 25 procent op dezelfde activaklassen, verslechterde de geaggregeerde post-shock dekkingsgraad verder tot 98,2 procent. Dit betekent dat de verplichtingen van pensioenfondsen niet meer volledig kunnen worden afgedekt, wat kan leiden tot beheersmaatregelen, zoals het beperken van indexatie of het verhogen van bijdragen. De hevige schok, waarin een waardevermindering van 50 procent op aandelen en obligaties, 40 procent op vastgoed en 50 procent op hypothe­ken wordt gesimuleerd, resulteerde in een daling van de geaggregeerde post-shock dekkingsgraad tot 83,5 procent. Dit wijst op ernstige onderdekking en geeft aan dat een systeem­schok tot significante risico's voor de pensioenuitkeringen zou kunnen leiden.

3.3.4 Conclusie

De resultaten wijzen uit dat de pensioensector veerkrachtig genoeg is om aanzienlijke marktverliezen op te vangen zonder dat dit direct leidt tot dekkingsgraadproblemen. Op basis van de uitkomsten kan worden geconcludeerd dat de sector in staat is om substantiële waarde­dalingen van beleggingen te absorberen zonder dat onmiddellijk sprake is van een tekort aan vermogen. Uit de resultaten blijkt dat pensioenfondsen onder zowel normale als ongunstige marktomstandigheden in staat blijven om hun verplichtingen na te komen. Echter, in het geval van

Figuur III.7
Resultaten waarde­daling beleggingscategor­ieën

Bron: Centrale Bank van Suriname.

een ernstige of systemische crisis, komt hun vermogen om aan deze verplichtingen te voldoen aanzienlijk onder druk te staan.

3.3.5 Mitigerende maatregelen

De resultaten onderstrepen het belang van het aanhouden van structurele buffers, het hanteren

van een prudent beleggingsbeleid en het continu uitvoeren van risicobeoordelingen binnen de sector. De CBvS zal deze stresstest jaarlijks uitvoeren en, waar nodig, de onderliggende scenario's en aannames actualiseren in overeenstemming met relevante ontwikkelingen op de financiële markten.

IV. FINANCIËLE VERVLECHTING

4.1 Algemeen

Financiële vervlechting vormt een belangrijk aandachtspunt voor financiële stabiliteit. Hoewel vervlechting economische voordelen kan hebben, zoals risicospreiding en efficiëntie, brengt het ook aanzienlijke systeemrisico's met zich mee. Het is daarom van cruciaal belang dat toezichhouders deze dynamiek begrijpen, monitoren en waar nodig passende mitigerende maatregelen treffen, in het bijzonder bij systeemrelevante instellingen.

Vanuit het macroprudentiële toezicht, zoals uitgevoerd door centrale banken, wordt financiële vervlechting intensief gemonitord. Instrumenten zoals netwerkanalyses, monitoring van interbancaire blootstellingen en stresstesten worden ingezet om de mogelijke impact van vervlechting op het financiële systeem te beoordelen. In het bijzonder zijn er aanvullende kapitaal- en liquiditeitseisen voor systeemrelevante instellingen om hun weerbaarheid te versterken en de kans op systeem schade te verkleinen.

4.2 Data-analyse

De financiële vervlechting tussen instellingen¹ is in het eerste kwartaal van 2025 verder toegenomen, wat wijst op een hogere onderlinge vervlechting binnen het systeem (Figuur IV.1 en IV.2). In dat kwartaal van het jaar steeg de vervlechting in termen van SRD- en VV-vorderingen met 44,3 procent (SRD 3 miljard) van de totale beleggingen in het systeem ten opzichte van het eerste kwartaal van 2024. Deze toename hangt grotendeels samen met de waarde stijging van de beursgenoteerde aandelen van instellingen op de effectenbeurs. Het merendeel van de vorderingen betreft SRD- en VV-deposito's (43,3%). Binnen de verzekeringssector, pensioenfondsen en spaarinstellingen gaat het met name

om rekeningcouranttegoeden (8,7%), kortetermijn-deposito's (15,5%), langetermijndeposito's (14,5%) en spaardeposito's (4,6%) die worden aangehouden bij commerciële banken.

De verhouding van deposito's bij commerciële banken ten opzichte van hun totale activa is in het eerste kwartaal van 2025 sterk gedaald voor pensioenfondsen en spaarinstellingen, terwijl dat niet het geval is bij verzekeringsmaatschappijen.

De verhouding van deposito's bij commerciële banken ten opzichte van hun totale activa nam toe van 19,3 procent naar 29,1 procent voor verzekeringsmaatschappijen, terwijl die voor pensioenfondsen afnam van 13,2 procent naar 10,6 procent en van spaarinstellingen van 31,2 procent naar 6,6 procent.

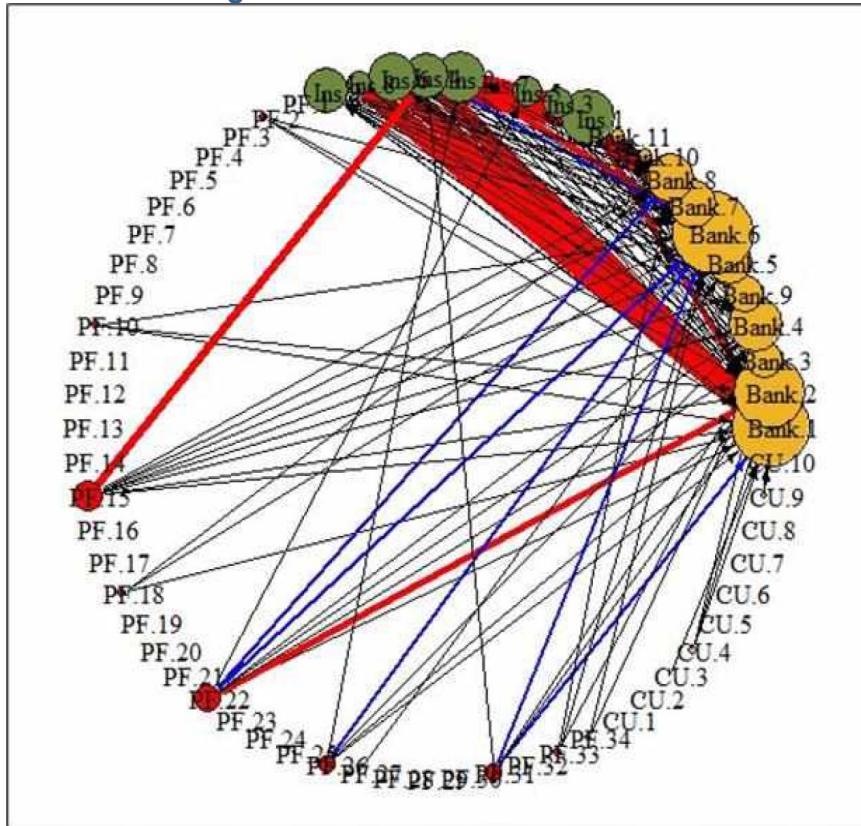
De interbancaire financiële vervlechting wordt voornamelijk gedragen door VV-vorderingen.

De totale interbancaire vorderingen bestaan uit VV-vorderingen (86,9%), SRD-vorderingen (8,0%) en aandelen (5,0%). De valutavorderingen bestaan uit interbancaire langetermijnleningen (69,0%), kortetermijndeposito's (21,6%), rekeningcouranttegoeden (8,9%) en spaardeposito's (0,5%).

De financiële vervlechting tussen verzekeringsmaatschappijen onderling en commerciële banken is in het eerste kwartaal van 2025 aanzienlijk toegenomen met 81,7 procent (SRD 3 miljard). In dat kwartaal bedroegen de totale deposito's van verzekeraars bij banken SRD 2 miljard. De aandelen zijn de grootste beleggingsvorm met 64,5 procent, gevolgd door kortetermijndeposito's met 14,9 procent. Bij de schadeverzekeringssector zijn de aandelen de grootste beleggingsvorm met

¹ Het betreft 9 commerciële banken en 2 secundaire banken, 10 spaarinstellingen, 10 verzekeringsmaatschappijen en 31 pensioenfondsen.

Figuur IV.1
Vervlechting binnen de financiële sector maart 2025*

Bron: Centrale Bank van Suriname.

* De grootte van de knooppunten geeft aan dat deze knooppunten belangrijk zijn in het netwerk en worden benadrukt. Daarnaast geeft de dikte van de pijlen de mate van onderlinge verbondenheid weer (het volume van de blootstellingen die elk instituut heeft met andere instituten).

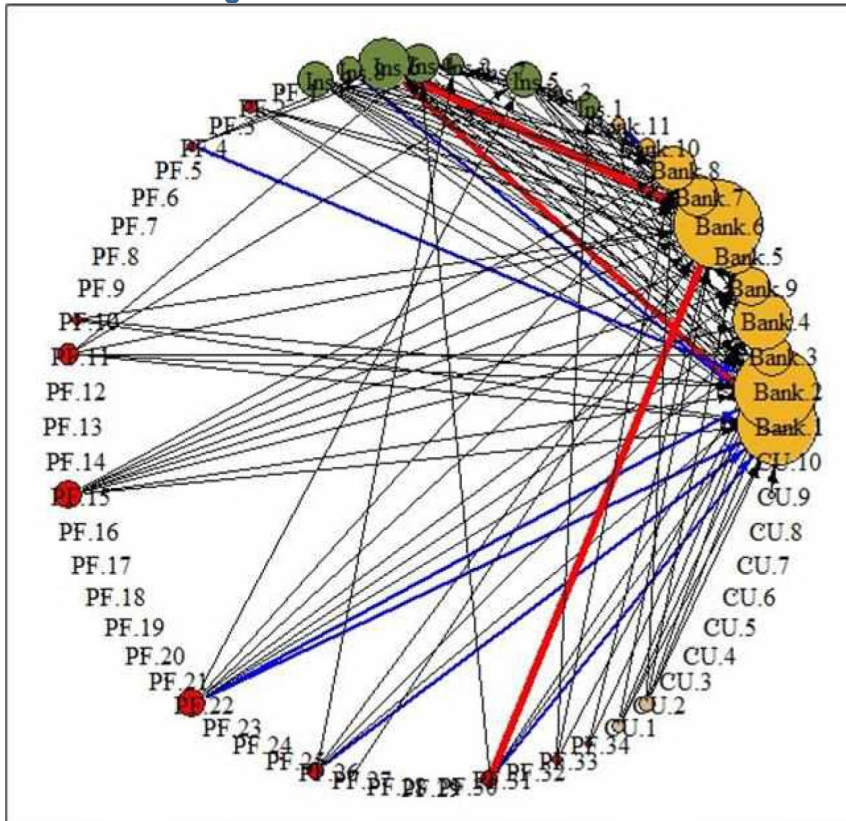
73,6 procent, gevolgd door kortetermijndeposito's met 11,7 procent van hun totale beleggingen. Bij de levensverzekeringssector zijn de kortetermijndeposito's de grootste beleggingsvorm met 30,7 procent, gevolgd door rekening-couranttegoeden met 22,1 procent van hun totale beleggingen. De aandelenbelangen van drie verzekeringsmaatschappijen in een systeemrelevante bank zijn aanzienlijk toegenomen met SRD 3 miljard tot SRD 4 miljard. Deze stijging is toe te schrijven aan de waardestijging van de aandelen op de effectenbeurs.

De concentratie van beleggingen in termijndeposito's tussen commerciële banken en verzekeringsmaatschappijen wijst op een sterke financiële vervlechting tussen systeemrelevante

instellingen, wat een potentiële bron van systeemrisico kan vormen. Er is sprake van een sterke vervlechting tussen twee systemische financiële instellingen in de vorm van SRD- en VV-kortetermijndeposito's, met een gezamenlijke waarde van SRD 671 miljoen. Verder is er een sterke vervlechting tussen drie financiële instellingen (drie systemische en een niet-systemische instelling) in de vorm van SRD- en VV-langetermijndeposito's, met een gezamenlijke waarde van SRD 428 miljoen.

In het eerste kwartaal van 2025 blijkt dat de SRD- en VV-vorderingen van pensioenfondsen bij banken aanzienlijk zijn. De grootste beleggingen worden aangehouden in de vorm van SRD- en VV-deposito's, met een totale waarde van SRD 1

Figuur IV.2
Vervlechting binnen de financiële sector maart 2024*

Bron: Centrale Bank van Suriname.

* De grootte van de knooppunten geeft aan dat deze knooppunten belangrijk zijn in het netwerk en worden benadrukt. Daarnaast geeft de dikte van de pijlen de mate van onderlinge verbondenheid weer (het volume van de blootstellingen die elk instituut heeft met andere instituten).

miljard, gevolgd door aandelen ter waarde van SRD 476 miljoen. De beleggingsvorm deposito's, bestaande uit SRD- en VV-langetermijndeposito's (34,7%), heeft het grootste aandeel, gevolgd door SRD- en VV-kortetermijndeposito's (17,6%) en rekening-couranttegoeden (10,5%). Deze deposito's zijn geplaatst bij vier systemische banken en een niet-systemische bank.

De onderlinge financiële vervlechting tussen spaarinstellingen en commerciële banken is in het eerste kwartaal van 2025 aanzienlijk afgenomen. Deze vervlechting daalde met maar liefst 75,9 pro-

cent ten opzichte van het eerste kwartaal van 2024. De beleggingen van spaarinstellingen zijn sindsdien verschoven naar meer liquide en direct opvraagbare vormen, zoals SRD- en VV-rekeningcouranttegoeden (SRD 2 miljoen) en SRD-spaardeposito's (SRD 5 miljoen).

De sterke groei van onderlinge vorderingen in de vorm van SRD- en VV-deposito's en aandelenbelangen tussen systeemrelevante instellingen onderling en tussen financiële instellingen onderling verhoogt het concentratierisico binnen het financiële systeem.

V. OPKOMENDE RISICO'S

5.1 Cyberrisico

Cyberdreigingen vormen een opkomend systemisch risico voor financiële stabiliteit, als gevolg van de toenemende digitalisering en onderlinge vervlechting binnen het financiële systeem. Cyberaanvallen¹ zijn internationaal een groeiend zorgpunt geworden voor de financiële sector. Gelukkig heeft Suriname slechts te maken gehad met kleinschalige cyberaanvallen, waaronder de aanval op de site van de Surinaamse overheid in mei 2024 en fraude- en phishing-incidenten bij commerciële banken. Ook hadden in ditzelfde jaar zich enkele gevallen van pinpasfraude bij banken voorgedaan, ook wel skimming genoemd. Vanuit de CBvS en de Surinaamse Bankiersvereniging (SBV) zijn er waarschuwingen alsook een oproep gedaan tot verhoogde waakzaamheid bij klanten. Voorts hebben commerciële banken samen met de justitionele autoriteiten gewerkt om deze vorm van criminaliteit te bestrijden. Het waarborgen van de vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid van gegevens vereist strenge beveiligingsmaatregelen, waaronder het gebruik van encryptie, toegangsbeheer en periodieke audits. Daarnaast spelen betrouwbare netwerken, ondersteund door firewalls, intrusiedetectiesystemen en regelmatige software-updates en patches, een essentiële rol in het afweren van externe dreigingen en het waarborgen van operationele continuïteit bij de commerciële banken. Het operationele risico adequaat beheersen blijft essentieel, vooral in het licht van de voortschrijdende digitale transformatie.

5.2 Klimaatrisico

Hoewel Suriname zich in een orkaanvrije zone bevindt, blijft het wel degelijk kwetsbaar voor andere klimaatrisico's. Alhoewel het land niet wordt getroffen door vernietigende effecten van orkanen, zoals andere landen in de regio, nemen andere klimaatgerelateerde dreigingen toe, met name zware en aanhoudende regenval. De toename in frequentie en intensiteit van deze weersomstandigheden vormt een groeiend risico voor de fysieke en economische infrastructuur van het land. De geografische ligging van Suriname maakt het land bijzonder gevoelig voor zeespiegelstijging en extreme weersomstandigheden. Volgens schattingen van de Wereldbank Groep kan een stijging van de zeespiegel met één meter leiden tot het verlies van circa zes procent van het landbouwareaal. Daarnaast wordt verwacht dat het land steeds vaker te maken zal krijgen met periodes van extreme droogte en intense regenval. Vooral het kustgebied, waar circa 87 procent van de bevolking woont en waar de meeste economische activiteiten plaatsvinden, loopt hierbij het grootste risico. Het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) geeft in haar Klimaatverandering Statistieken en Indicatoren rapport² aan dat Suriname erg kwetsbaar is voor de gevolgen van klimaatveranderingen. Het ABS vermeldt in zijn rapport dat Suriname volgens het United Nations Development Programme (UNDP) in de top tien van kwetsbare landen voorkomt. Het is derhalve noodzakelijk dat maatregelen worden getroffen om de negatieve effecten van deze klimaatrisico's te mitigeren.

- 1 De term "cyberaanvallen" verwijst naar cyberincidenten die het gevolg zijn van opzettelijk menselijk handelen, meestal met kwaadaardige bedoelingen. Volgens het cyberlexicon van de Financial Stability Board verwijst de term "cyberincidenten" naar cybergebeurtenissen die de cyberveiligheid van een informatiesysteem of de informatie die het systeem verwerkt, opslaat of verzendt, in gevaar brengen, of die inbreuk maken op het beveiligingsbeleid, beveiligingsprocedures of beleid voor acceptabel gebruik.
- 2 De Klimaatveranderingstatistieken en -indicatorenpublicatie is door het ABS geproduceerd en het gaat om het eerste rapport gerelateerd aan klimaatverandering. Het betreft een in 2023 gepubliceerd rapport met bijdragen van diverse organisaties en instanties (lokaal en internationaal).

De gevolgen van extreme regenval en overstromingen reiken verder dan alleen materiële schade en kunnen ook economische ontwrichting veroorzaken. Hevige neerslag leidt regelmatig tot overstromingen in stedelijke gebieden en het binnenland, waar rivieren het overtollige hemelwater niet tijdig kunnen afvoeren. Deze overstromingen brengen schade toe aan infrastructuur, woningen en landbouwgronden en kunnen de economische activiteiten tijdelijk of langdurig verstoren.

Het effectief aanpakken van klimaatrisico's vereist zowel gecoördineerde nationale als internationale inspanningen. Suriname heeft zijn betrokkenheid op internationaal niveau bevestigd door ondertekening van diverse Multilateral Environmental Agreements (MEA's), waaronder het Klimaatakkoord van Parijs in 2015. Deze overeenkomst, geratificeerd in 2016, beoogt de wereldwijde opwarming te beperken tot maximaal twee graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële niveau. Hoewel Suriname zelf een minimale bijdrage levert aan de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen, behoort het tot de landen die relatief het meest kwetsbaar zijn voor de gevolgen ervan.

Het integreren van klimaatrisico's in financiële risicobeoordeling is essentieel voor het waarborgen van financiële stabiliteit. Klimaatgerelateerde stresstesten vormen een cruciaal instrument om de weerbaarheid van het financiële systeem te meten tegen natuurgerelateerde schokken. Zeker voor landen die bijzonder kwetsbaar zijn voor klimaatverandering is het van belang deze stresstesten op regelmatige basis uit te voeren en beleidsmatig te verankeren binnen risicobeheer en het toezichtkader van financiële instellingen.

De commerciële banken en verzekeringsmaatschappijen, de ruggengraat van de financiële sector, zullen uiteraard ook een bijdrage moeten leveren in het mitigeren van de klimaatrisico's. Dat zou onder andere kunnen in de vorm van het uitvoeren van stresstesten waarin de klimaatrisico's zijn geïncorporeerd. De weerbaarheid van deze financiële instellingen wordt door middel van deze stresstesten getoetst. De uitkomsten stellen de

instellingen vervolgens in staat om tijdig maatregelen te treffen en hun strategie, waar nodig, aan te passen.

Klimaatrisicostresstesten bevinden zich nog niet in een fase waarbij de incorporatie hiervan deel zou kunnen uitmaken van het risicobeheer van financiële instellingen. Ondanks het feit dat er nog geen klimaatrisicostresstesten worden uitgevoerd, hebben vijf primaire banken en één verzekeraar wel aangegeven bezig te zijn daarmee (Figuur D.2). Dit geeft aan dat zij bewust zijn van de bedreiging die klimaatrisico's vormen. Zo wordt er bij enkele primaire banken gerefereerd aan het Environmental, Social and Governance (ESG)- raamwerk. Bij een verzekeraar is het onderzoeken van de mogelijke impact van klimaatrisico's op zijn werkzaamheden deel van de Risk Assessment. Niet alleen de impact op zijn werkzaamheden, maar ook de impact op hun klanten (vier primaire banken en drie verzekeraars) wordt onderzocht. Zo geeft een systeemrelevante bank aan dat een Environmental & Social Management System (ESMS) het beheer van milieurisico's en sociale risico's integreert als onderdeel van het verstrekken van duurzame leningen.

De CBvS heeft volgens deze financiële instellingen wel een belangrijke rol te vervullen in het aanpakken van klimaatrisico's. Zo zien zij een rol weggelegd voor de CBvS voor het ontwikkelen en implementeren van een toezichtraamwerk voor klimaatrisico's. De aanpak behoeft, volgens de commerciële banken en verzekeraars, ook richtlijnen en procedures voor duurzame financiële integratie in risicobeheer en governance-kaders. Verder achten zij het ook wenselijk dat de CBvS klimaatrisicostresstesten ontwikkelt.

De CBvS zal een aanzet moeten doen en een faciliterende rol moeten vervullen om te komen tot een voor de financiële sector werkbaar en implementeerbaar model voor het uitvoeren van klimaatrisicostresstesten. De inspanningen om hiertoe te komen behoeven niet alleen een nationale aanpak maar ook een internationale. In het kader hiervan zal de CBvS, die in een regionale technische werkgroep zit van de Caribbean Group of Banking

Supervisors (CGBS)³, ook actief bijdragen aan het voor de regio gestelde gemeenschappelijke doel. De beoogde klimaatverandering-doelstellingen zijn reeds in een plan van aanpak vervat. Dit behelst ook het ontwikkelen van klimaatrisicostresstesten.

5.3 De-risking van de bankensector

De internationale correspondentrelaties van lokale banken staan onder toenemende druk door strengere risicobeheersingsmaatregelen. Als gevolg van inspanningen van correspondentbanken in de VS en Europa om compliance-risico's te beperken, worden deze relaties onderworpen aan intensiever toezicht. Correspondentbanken voeren periodieke beoordelingen uit van lokale banken. Het is daarom van essentieel belang dat commerciële banken hun processen en werkwijzen voortdurend verbeteren, in lijn met de aanbevelingen van de Financial Action Task Force (FATF) en de geldende nationale regelgeving, zoals vastgesteld door de CBvS.

5.4 Kredietbeoordeling van Suriname

De kredietwaardigheid van Suriname vormt een belangrijke factor in de beoordeling van risico's door internationale correspondentbanken. Suriname heeft in de loop der jaren meerdere verlagingen van zijn kredietwaardigheid ervaren, wat aanzienlijke uitdagingen heeft gecreëerd voor banken en hun relatie met correspondentbanken. Als indirect gevolg van de lage landenrating wordt van Surinaamse banken verwacht dat zij uitgebreidere informatie verschaffen aan hun correspondentbanken. Het is van belang dat lokale banken proactief streven naar het verkrijgen of aanvragen van een internationale rating op basis van hun eigen criteria en prestaties. In 2024 heeft Suriname een verbetering in zijn kredietwaardigheid ervaren. Moody's heeft de rating van Suriname verhoogd naar Caa1 en het vooruitzicht gewijzigd naar positief. De upgrade weerspiegelt de verwachte economische en fiscale voordelen van het offshore olieproject in Blok 58, evenals de significante schuldafname en hervormingen die de afgelopen jaren zijn doorgevoerd. Dit markeert een stap vooruit in de kredietstatus van het land en toont vertrouwen in de toekomst van de Surinaamse economie.

3 De CGBS is één van de oudste regionale organisaties van toezichthouders. Zij is opgericht in 1983 onder auspiciën van de CARICOM Centrale Bank Presidenten, met het specifiek mandaat om het toezicht op banken te verbeteren en de toezichtpraktijk in de regio te harmoniseren met de internationale standaarden. Later zijn ook niet-CARICOM-landen uit de regio als lid toegelaten.

VI. SPECIALE ONDERWERPEN

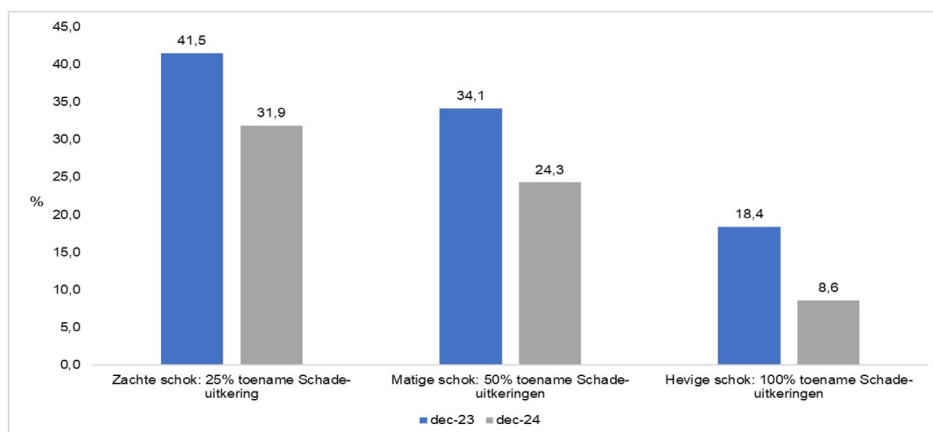
1. Ontwikkelingen in het betalingssysteem

De robuustheid en veerkracht van de betalingssystemen en infrastructuur werden behouden, terwijl verbeteringen aan de binnenlandse betalingsinfrastructuur leidden tot een toename van elektronische betalingen. Betalingssystemen spelen een cruciale rol bij het waarborgen van financiële stabiliteit en vormen een integraal onderdeel van de algehele gezondheid van het financiële systeem. Efficiënte betalingssystemen zorgen voor een soepele overdracht van gelden, waardoor het risico op vertragingen en verstoringen bij transacties wordt verminderd. Ze beperken ook het tegenpartijrisico, vooral bij transacties van grote waarde, en faciliteren een effectief liquiditeitsbeheer op de financiële markten, zodat instellingen toegang hebben tot de benodigde middelen. Daarnaast versterken robuuste betalingssystemen het vertrouwen in de markt, wat

de betrokkenheid van deelnemers bevordert. Door het tijdig afwickelen van transacties en adequaat risicobeheer helpen betalingssystemen systeemrisico's te beperken en voorkomen zij de verspreiding van financiële onrust. Goed functionerende, veilige en gereguleerde betalingssystemen dragen dan ook aanzienlijk bij aan financiële stabiliteit en beperken risico's die zouden kunnen leiden tot bredere systeemverstoringen.

Er is sprake van een toename in het totale volume en de waarde van elektronische transacties. Dit was vooral duidelijk zichtbaar in de hogere activiteit die werd waargenomen in de Real Time Gross Settlement (RTGS)¹ en de Automated Clearing House (ACH)² diensten. Het aantal transacties dat via de RTGS worden voltooid nam in december 2024 ten opzichte van december 2023 met 15,1 procent toe.

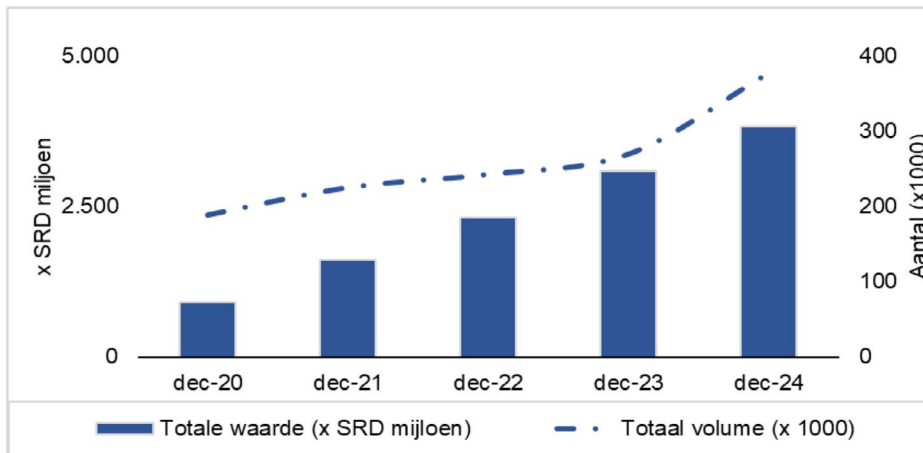
Figuur VI.1
Real Time Gross Settlement-transacties

Bron: Centrale Bank van Suriname.

- 1 RTGS verwerkt betalingen met een grote waarde en/of met een tijdsgebonden karakter tussen het binnenlandse banksysteem en de CBvS.
- 2 ACH vergemakkelijkt het verrekenen van cheques, directe betalingen en dagelijkse bankafwikkelingen.

Figuur VI.2
Automated Clearing House-transacties

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Hoewel er sprake is van een krimp in de groei van de waarde van de transacties, steeg de totale waarde van de transacties in december 2024 met 12,0 procent tot SRD 19 miljard (vergeleken met 21,2% tot SRD 17 miljard in december 2023) (Figuur VI.1). In december 2024 steeg, als gevolg van toegenomen credit transfers, de totale waarde van de via het ACH-systeem overgedragen betalingen met 23,9 procent tot SRD 4 miljard. (Figuur VI.2). Het aantal transacties steeg met 40,2 procent en bedroeg 377.437 in december 2024.

In het laatste kwartaal van 2024 is in het kader van de bredere digitale transformatie van het nationale betalingsverkeer, een aanzet gedaan voor de overgang naar tijdigere, veiligere en efficiëntere betalingen. In overeenstemming met de Suriname National Electronic Payment System (SNEPS) Roadmap 2025 zijn drie kernelementen geïdentificeerd, die de basis vormen voor de implementatie van Fast-Payments in SNEPS. Deze kernelementen zijn de upgrade van het SNEPS-platform, noodzakelijk voor het functioneren van real-time payments en de overgang naar “instant payments”; het voldoen aan de internationale compliance-eisen voor betalingen waaronder International Organization for Standardization (ISO)-standaarden en AML/CTF-richtlijnen; en de opzet van een Fast-Payment module, waarbij real-time betalingen mogelijk worden met kortere verwerkingstijden

inclusief weekenden en feestdagen. Deze initiatieven zijn essentieel om financiële stabiliteit, betrouwbaarheid en internationale interoperabiliteit te waarborgen.

Thans zijn alle banken volledig aangesloten via de gestandaardiseerde Automated Transfer System (ATS)-gateway. Van de tien (10) banken die deelnemen aan het SNEPS, waren tot eind 2023 nog twee (2) banken afhankelijk van de integrator. In lijn met de modernisering van het betalingsverkeer en de verdere standaardisatie van systeemkoppelingen, hebben beide banken in het tweede halfjaar van 2024 met succes de overstap gemaakt van de integrator naar de gateway. Dit draagt bij aan een verhoogde efficiëntie, verbeterde verwerkingszekerheid en een snellere afhandeling van transacties binnen het systeem.

In 2024 is de aanzet gegeven om Banking Network Suriname NV (BNETS) als eerste clearing-instituut toe te laten tot het SNEPS-platform. BNETS fungeert als tussenpersoon die het mogelijk maakt om Automated Teller Machine (ATM)- en Point of Sale (POS)-gasttransacties tussen de commerciële banken te verwerken. Met hun intrede op het SNEPS-platform zullen de ATM- en POS-transacties sneller en efficiënter worden verwerkt. Deze eerste stap werd bevestigd door de ondertekening van de deelnemersovereenkomst tussen de CBvS en BNETS in december 2024, voorafgaand aan een test-

periode. BNETS opereert per augustus 2025 binnen het SNEPS-systeem.

2. Ontwikkeling van de Residential Property Price Indices voor Suriname

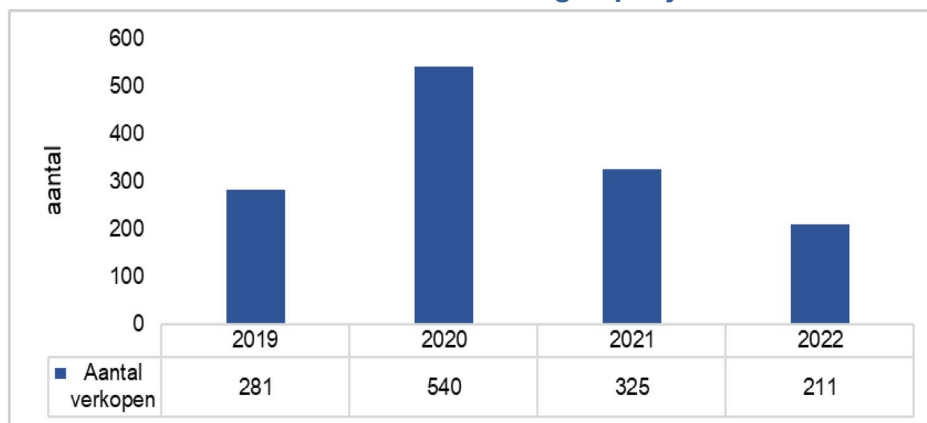
De tweede Residential Property Price Index (RPPI)-workshop werd gehouden in de periode 7 tot en met 11 april 2025. De CBvS, met de technische ondersteuning van CARTAC/IMF, organiseerde een tweede workshop over het verder ontwikkelen van een RPPI, oftewel een huizenprijsindex voor Suriname. Deze workshop was het vervolg van de workshop, die plaatsvond van 24 tot en met 28 april 2023. Tijdens de eerste workshop werd de basis gelegd voor het opzetten van een huizenprijsindex voor Suriname, met als doel de prijsontwikkeling binnen de huizenmarkt beter te begrijpen en deze in verband te brengen met de macro-economische grootheden en de financiële sector.

Tijdens de tweede RPPI-workshop hebben de CBvS en relevante stakeholders met behulp van een statistisch programma een voorlopige huizenprijsindex ontwikkeld op basis van data uit de periode 2019–2022. Bij de tweede workshop lag de nadruk op de analyse van data over de

periode 2019-2022. Deze data werden aangeleverd door de samenwerkingspartner, het Management Instituut voor Grondregistratie en Land Informatie Systeem (MI-GLIS). Aan de hand van deze data zijn diverse methoden c.q. modellen gehanteerd om een robuuste en kwalitatief goede huizenprijsindex samen te stellen. De praktische training werd verzorgd voor de medewerkers van de CBvS. Naast de medewerkers van de CBvS waren ook aanwezig vertegenwoordigers van het MI-GLIS, het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) en de Stichting Planbureau Suriname (SPS), die ook actief betrokken waren bij de eerste workshop. Uit de bovengenoemde dataset zijn regressies uitgevoerd waarvan de voorlopige resultaten zijn gepresenteerd.

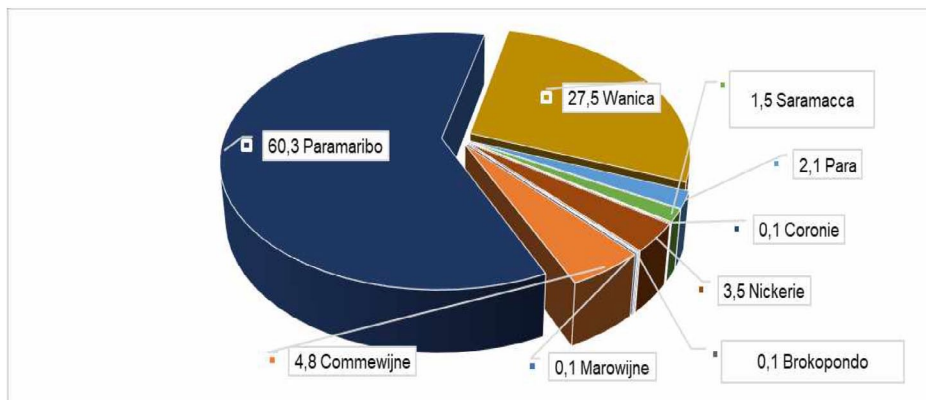
Het grootste aandeel van de verkochte woningen bevond zich in het district Paramaribo met 60,3 procent, gevolgd door het district Wanica met 27,5 procent. De dataset over de periode 2019-2022 betreft de historische gegevens van alle door gezinshuishoudens gekochte woningen, die voor eigen verblijf worden gebruikt. In Figuur VI.3 is af te lezen dat in het jaar 2020 de meeste woningen verkocht zijn, te weten een aantal van 540 met een totale waarde van SRD 300,3 miljoen. Voor de periode 2019-

Figuur VI.3
Aantal verkochte woningen per jaar

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI.4
Aantal verkochte woningen naar district 2019-2022 (in %)

Bron: Centrale Bank van Suriname.

2022 bedroeg de totale waarde SRD 863,0 miljoen. In het district Paramaribo zijn de meeste woningen verkocht, met een aandeel van 60,3 procent, wat gelijk is aan 818 woningen. Het district Wanica volgt met een aandeel van 27,5 procent, gelijk aan 373 woningen. In Figuur VI.4 wordt de verdeling van het aantal verkochte woningen naar district gepresenteerd. Blijkt dat het ressort Blauwgrond, welke in het district Paramaribo ligt, het hoogste aantal verkochte woningen heeft voor de periode 2019-2022, wat neerkomt op 178 woningen, gelijk aan 21,8 procent, gevolgd door het ressort Rainville (18,9%) (Figuur VI.3 en VI.4).

Woningen met als grondtitel “Eigendom” zijn het meest verkocht. De titel op het perceel, waarop de verkochte woning zich bevindt, “Eigendom”, scoort het hoogst met een percentage van 79,0 procent, wat gelijk is aan 1072 woningen voor de periode 2019-2022.

Op basis van de dataset over de periode 2019–2022 zijn voorlopige huizenprijzen opgesteld (Tabel VI.1). Hierbij is gebruikgemaakt van twee basismethoden: de mediaan³ en het rekenkundig gemiddelde⁴. Daarnaast is een eerste vorm van stratificatie toegepast, waarbij drie regio’s zijn

onderscheiden: Paramaribo, Wanica, en een restcategorie voor de overige districten. Voor elk van deze gebieden is afzonderlijk een gemiddelde index berekend. Deze indexen zijn vervolgens samengevoegd tot één index, gewogen op basis van de SRD-transactiewaarden in 2019. De toegepaste wegingsfactoren waren: Paramaribo 71,5 procent, Wanica 20,9 procent en De rest (overige districten) 7,6 procent. Vermeldenswaard is dat het eerste kwartaal 2019 gesteld is als basisperiode die gelijk is aan 100. In tabel VI.1 worden de voorlopige resultaten van deze indexen weergegeven.

Naast de eenvoudige methoden is ook een geavanceerdere benadering toegepast: de hedonische methode. Deze is uitgevoerd met behulp van het statistisch programma R-Studio. Hedonische regressie biedt als voordeel dat prijsverschillen tussen woningen beter worden verklaard, wat vooral belangrijk is bij beperkte aantallen transacties. De Surinaamse vastgoedmarkt kent jaarlijks ongeveer

450 transacties, wat relatief weinig is. In dergelijke gevallen wordt de hedonische tijdsdummy-methode aanbevolen, omdat die beter rekening houdt met kwaliteitsverschillen tussen woningen. Om de werking van deze methode te illustreren, is

³ Mediaan, is de middelste waarde in een dataset.

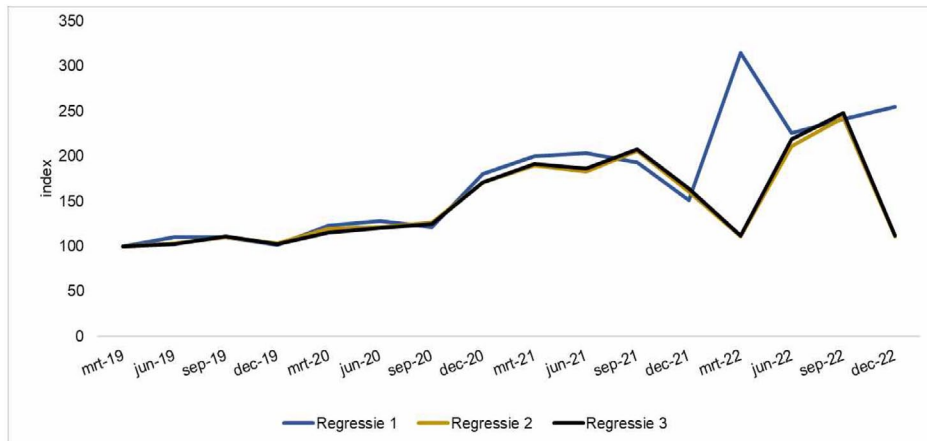
⁴ Rekenkundig gemiddelde is de som van een reeks getallen gedeeld door het aantal getallen in die reeks.

Tabel VI.1
Mediaan & gemiddelde huizenprijsindexen naar district
op kwartaal basis 2019- 2022

	Mediaan indexen			Gemiddelde indexen		
	Paramaribo	Wanica	De rest	Paramaribo	Wanica	De rest
mrt-19	100	100	100	100	100	100
jun-19	105	98	84	112	183	71
sep-19	110	109	68	109	121	83
dec-19	81	116	58	82	140	110
mrt-20	103	172	55	112	154	94
jun-20	128	130	104	125	123	245
sep-20	103	124	89	105	134	121
dec-20	152	156	103	205	226	196
mrt-21	159	160	147	208	224	205
jun-21	200	198	84	217	227	83
sep-21	176	206	134	201	212	186
dec-21	194	225	34	158	202	58
mrt-22	318	385	188	292	361	208
jun-22	216	256	285	190	259	741
sep-22	235	225	178	206	235	254
dec-22	205	245	399	190	250	414

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur VI.5
Voorlopige huizenprijsindexen op kwartaalbasis
2019- 2022

Bron: Centrale Bank van Suriname.

gebruikgemaakt van een zogenoemde gepoolde tijdsdummy⁵, waarbij alle beschikbare data uit de periode 2019-2022 zijn samengenomen. Hoewel dit bij gebruik in de praktijk tot kleine bijstellingen in de index kan leiden, biedt het belangrijke voordelen, rekeninghoudend met, de beperkte databeschikbaarheid. Uit zowel de eenvoudige als de gestratificeerde en hedonische indexen blijkt dat woningprijzen tussen 2019 en 2022 zijn gestegen. In de desbetreffende periode, ervaarde Suriname een ernstige economische crisis, gekenmerkt door hoge inflatie. De SRD daalde aanzienlijk ten opzichte van de EUR en de USD, wat een grote impact heeft gehad op de vastgoedtransacties in SRD.

Regressie 3 blijkt het meest significant te zijn en verklaart circa 50,9 procent van de variantie in de woningprijs. Dit wijst erop dat de gebruikte verklarende variabelen, waaronder perceeloppervlakte, bebouwde oppervlakte, district en ressort, een substantiële invloed uitoefenen op de woningprijs. De resultaten van regressie 3 bieden daarmee de sterkste statistische onderbouwing. Door het gebruik van hedonische regressie werd een deel van de volatiliteit die in de eenvoudige gemiddelde indexen werden gezien, weggenomen, maar de algemene trend bleef hetzelfde (Figuur VI.5).

3. Financiële inclusie

De uitvoering van de Nationale Financiële Inclusie en Educatie Strategie (NFIES) 2024-2027 is van essentieel belang voor het versterken van financiële stabiliteit in Suriname, doordat het de toegang tot financiële diensten vergroot en de economische weerbaarheid bevordert. De financiële stabiliteit van Suriname is mede afhankelijk van de mate waarin individuen en bedrijven toegang hebben tot het formele financiële systeem.

De CBvS heeft als wettelijk mandaat onder meer het waarborgen van financiële stabiliteit. In dit kader speelt de CBvS een centrale rol in de uitvoering van de NFIES 2024-2027. Deze strategie bevordert de toegang tot financiële diensten, zoals sparen, lenen, verzekeren en digitaal betalen. Een groter gebruik van deze diensten versterkt het monetair beleid en vergroot de economische weerbaarheid. Voor Suriname is de uitvoering van de NFIES van essentieel belang, omdat deze meerdere strategische doelstellingen heeft die het fundament vormen voor een meer inclusieve samenleving. Sinds de lancering van de NFIES op 28 juni 2024 zijn er acties ondernomen. Toch zijn er uitdagingen, zoals beperkte digitale infrastructuur en ontbrekende regelgeving voor FinTech. Slechts 9 van de 45 geplande activiteiten zijn afgerond; 18 zijn in uitvoering en de overige activiteiten zijn verschoven naar 2025. Om de impact van de NFIES te vergroten en financiële stabiliteit verder te ondersteunen zal in de komende jaren gewerkt worden aan de volgende maatregelen:

- het uitbreiden van digitale financiële diensten en producten, met speciale aandacht voor afgelegen gebieden;
- het aanbieden van financiële educatieprogramma's, gericht op alle groepen uit de samenleving;
- het bevorderen van publiek-private samenwerking om innovatieve financiële producten te ontwikkelen;
- het aanscherpen van regelgeving ter versterking van consumentenbescherming om het vertrouwen in het financiële systeem te vergroten.

⁵ Een gepoolde tijdsdummy (Engelse term pooled time dummy): is een variabele die wordt gebruikt in statistische analyse, met name in gepoolde tijdreeksregressie, om rekening te houden met tijdspecifieke effecten.

EXECUTIVE SUMMARY

The financial system in Suriname remains broadly resilient, though inflation and exchange rate risks require close monitoring. The financial sector continues to demonstrate resilience but remains sensitive to inflation and exchange rate volatility. The banking sector, supported by its solid capital position, was able to absorb fluctuations in risk-weighted assets stemming from both appreciation and depreciation of the SRD. Non-life insurers were partially affected by inflation, but losses were offset through foreign currency investments and exchange rate gains. Life insurers performed steadily due to their long-term investment horizon. Pension funds and credit unions remain vulnerable to inflation and exchange rate risks.

Geopolitical tensions pose a significant downside risk to global growth and international market stability. Conflicts in the Middle East and Ukraine, as well as uncertainty surrounding U.S. trade policy, continue to elevate downside risks to global growth and inflation. Global growth projections for 2025 have been revised downward twice, while inflation expectations have been adjusted upward. These risks could result in higher international commodity prices, slower global growth, and elevated global inflation, potentially triggering revaluations of financial assets.

Suriname's economic growth remains moderate and vulnerable to risks. The economy grew by 1.7 percent in 2024, driven by the non-mining sector and higher public spending, while lower gold production constrained economic growth. Declining inflation bolstered private consumption, and the financial sector remained stable, supported by stronger capital positions, improved profitability, and increased lending. Lower economic growth is expected in 2025, mainly

due to a further decline in gold production. However, the latter represents a significant downside risk, as it could constrain economic growth and particularly negatively affect activity in the non-mining sector.

Public finances remain vulnerable, with ongoing fiscal and debt challenges. Government finances continued to face challenges, characterized by heavy reliance on tax revenues and higher spending on wages, subsidies, and recapitalizations, including a capital injection into the Central Bank of Suriname (CBvS). The fiscal and debt outlook deteriorated due to rising public debt and external debt repayments, despite successful debt restructuring agreements with commercial and bilateral creditors. These restructurings lowered the debt burden and strengthened the macroeconomic position. Suriname's creditworthiness improved according to international rating agencies, but further progress requires structural reforms, strengthened debt management, and fiscal discipline.

Monetary policy remains proactive, focusing on price stability and control of interest cost. CBvS maintains a tightening stance through open market operations to control base money growth and curb inflation. Fluctuations in CBvS term deposit rates affect both bank profitability and CBvS interest costs. To contain high interest expenses and keep market rates at sustainable levels, maximum rates were introduced for regular term deposit instruments as of June 18, 2025.

The financial sector remained broadly stable in 2024. Banks recorded profits and improved asset quality. However, the aggregated liquidity ratio remained below the internal norm, and correspondent banking relationships were under pressure.

Credit unions experienced declining profitability and solvency, though liquidity remained adequate. In the insurance sector, assets increased due to rising valuations of equities and investments, while persistent inflation affected the technical result. The life insurance sector showed positive growth in terms of profitability. Pension funds achieved solid returns and maintained stable coverage ratios.

Stress tests confirm overall resilience in the financial system but highlight liquidity and concentration risks. Banking sector stress test results indicate robustness to solvency shocks, but vulnerabilities persist in liquidity and concentration. Non-life insurance stress tests reveal potential liquidity pressures under scenarios of higher claims. Pension fund stress tests demonstrate their ability to absorb shocks without significant coverage ratio deterioration.

Increased financial interconnectedness heightens concentration risk and contagion potential. Financial interconnectedness is closely monitored under prudential supervision. In the first quarter of 2025, interconnectedness among financial institutions increased, with a high concentration of term deposits and equity holdings between banks and insurers. Pension funds' exposure to banks increased, while linkages between credit unions and banks declined. This growing network of exposures raises systemic risk and concentration risk.

Cyber and climate-related risks are rising and require targeted monitoring and mitigation. Suriname has experienced only small-scale

cyber incidents, including a May 2024 attack on the government's website and fraud and phishing cases at commercial banks. Banks continue to work with law enforcement authorities to combat financial crime. Climate risks including heavy rainfall, flooding, and sea-level rise pose a material threat to financial stability, although Suriname has so far been spared from hurricanes. CBvS will play a coordinating role in integrating climate risk into supervision and in developing a climate stress-testing framework for the financial sector.

Payment systems continue to support financial stability and market confidence. By ensuring smooth and secure transaction settlement, mitigating counterparty and systemic risks, and reinforcing market trust, the payments system remains a cornerstone of financial stability. Both the Real Time Gross Settlement (RTGS) system and the Automated Clearing House (ACH) recorded a clear increase in transaction volumes.

Enhanced data and analytics strengthen insights into the real estate market and financial sector risks. During the second Residential Property Price Index (RPPI) workshop, the CBvS and its partners worked with a more comprehensive dataset for 2019–2022 provided by the Management Institute for Land Registration and Land Information System (MI-GLIS), complementing the web-scraped data used in the previous workshop. Multiple analytical methods and models were applied to create a robust and representative house price index.

BIJLAGEN

Bijlage A: Financiële Stabiliteits Indicatoren

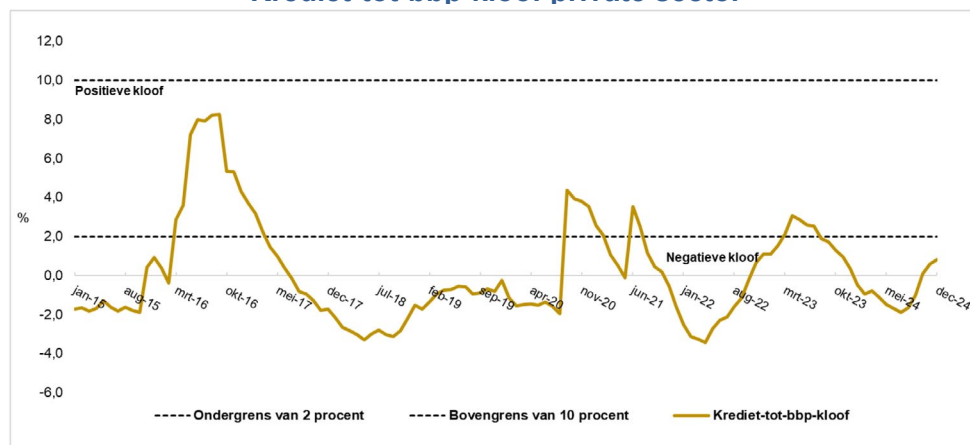
Krediet-tot-bbp-kloof

Vroegtijdig signaleren en ingrijpen via Early Warning Indicators (EWI) is essentieel om systemische risico's tijdig te beheersen en de stabiliteit van het financiële systeem te waarborgen. Eén van de early warning indicatoren (EWI's) is de Credit-to-GDP-gap, oftewel de krediet-tot-bbp-kloof¹. Deze fungeert als een belangrijke signaal-indicator bij het overwegen van de contra-cyclische kapitaalbuffer (CCyB), maar is volgens het Bazels Comité voor Banktoezicht (BCBS) niet het enige criterium. BCBS adviseert om de krediet-tot-bbp-kloof als startpunt te gebruiken, maar altijd in combinatie met andere indicatoren en het oordeel van deskundigen. De CBvS onderzoekt in dit kader aan-

vullende macro-indicatoren en financiële indicatoren om een evenwichtige en onderbouwde vaststelling van de CCyB mogelijk te maken en systeemrisico's bij kredietgroei te beperken (Figuur A.1).

In de loop van 2024 werd een geleidelijke omslag waargenomen van negatieve naar positieve krediet-tot-bbp-kloven, in samenhang met afnemende inflatie en stijgende kredietverlening aan diverse sectoren. In de periode januari tot en met september 2024 vertoonde de krediet-tot-bbp-kloof negatieve waarden, waarbij de kloof onder het normniveau van 2 tot 10 procent² bleef. In juli 2024 werd een dieptepunt bereikt van -1,90. Vanaf oktober tot eind december 2024 ontwikkelde de kloof zich geleidelijk tot een positieve waarde, zij het nog steeds onder de norm (Figuur 1). De omslag

Figuur A.1
Krediet-tot-bbp-kloof private sector

Bron: Centrale Bank van Suriname.

- 1 De krediet-tot-bbp-kloof meet het verschil tussen de actuele kredietratio (krediet aan de private sector als percentage van het bbp) en de langetermijntrend van die ratio. Deze kloof geeft aan of er sprake is van excessieve kredietgroei in de economie.
- 2 Bij een kloof < 2 procent is er meestal geen sprake van kredietopbouw boven de trend, en dus geen directe noodzaak voor extra buffers. Een kloof tussen 2 en 10 procent wijst op geleidelijke risico-opbouw. Boven de 10 procent is er sterk bewijs van overmatige kredietgroei, die een reëel systeemrisico kan vormen.

viel samen met een daling van het inflatiecijfer van 16,2 procent in juni 2024 naar 10,1 procent in december 2024. Tegelijkertijd namen de SRD-kredieten in 2024 ten opzichte van 2023 toe, met name bij de sectoren landbouw, woningbouw en nijverheid. Bij de VV-kredieten was er eveneens een stijging in de nijverheidssector, terwijl er een daling te merken was in de sectoren landbouw en mijnbouw. Ook de dienstverleningssector leverde een aanzienlijke bijdrage aan het totaal van de verstrekte kredieten. De toename van het totale krediet aan gezinnen is voornamelijk toe te schrijven aan een stijging van vooral SRD-kredieten voor woningbouw, persoonlijke leningen, afbetalingsregelingen en autofinanciering. Hypothecaire leningen en persoonlijke leningen hadden het meest bijgedragen aan een toename van verstrekte SRD-kredieten. In de VV-sfeer was eveneens een stijging bij deze twee vormen van kredieten te zien.

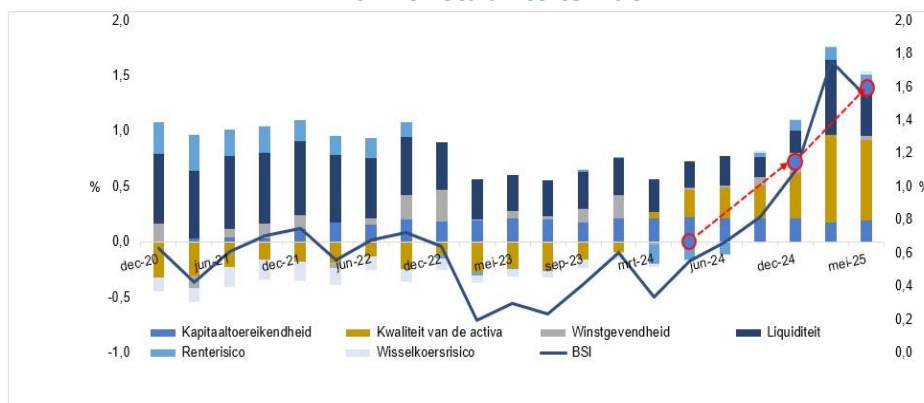
Bankenstabiliteitsindex (BSI)

De BSI is een samengestelde indicator die bedoeld is om de mate van stabiliteit of kwetsbaarheid van de bankensector als geheel weer te geven. Het doel van deze index is om vroegtijdig signalen te detecteren van stress of instabiliteit in het bankensysteem, zodat toezichthouders tijdig kunnen ingrijpen.

De BSI toont in mei 2025 een sterke toename, voornamelijk gedreven door verbeterde activa-kwaliteit en versterkte kapitaalpositie van de sector. De stabiliteit van de banken, gemeten aan de hand van de BSI, is in mei 2025 (1,53) verbeterd, vergeleken met december 2024 (1,10) en in mei 2024 (0,53) (Figuur A.2). Deze significante stijging weerspiegelt een robuuste financiële positie van de bankensector, die voornamelijk is toe te schrijven aan een sterk verbeterde kwaliteit van de activa, m.n. afname van de NPL's, en een verhoogde kapitaaltoereikendheid.

De afname van NPL's en de versterking van de kapitaaltoereikendheid hebben het risicoprofiel van het bankwezen verlaagd en de weerbaarheid van het systeem versterkt. Het volume van de NPL's is afgenomen, wat wijst op effectiever kredietbeheer en gunstigere economische omstandigheden. Daarnaast hebben banken hun kapitaaltoereikendheid versterkt, wat resulteerde in hogere kapitaalratio's. Deze ontwikkelingen hebben het risicoprofiel van het bankwezen verlaagd en bijgedragen aan het versterken van de weerbaarheid van het systeem tegen potentiële schokken.

Figuur A.2
Bankenstabiliteitsindex

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Geaggregeerde Financiële Stabi­leitsindex (AFSI)

AFSI is een samengestelde maatstaf die de stabiliteit van de financiële sector evalueert. Deze index is een gewogen gemiddelde van genormaliseerde micro-economische, macro-economische en internationale indicatoren uit vier partiële indexcijfers. Deze subindexen³ zijn de financiële ontwikkelingsindex (FDI), de financiële kwetsbaarheidsindex (FVI), de financiële soliditeitsindex (FSI) en de wereldwijde economische klimaatindex (WECI). Elke variabele wordt genormaliseerd, zodat een toename duidt op een verbetering van de financiële stabiliteit.

Een lagere waarde wijst op een verslechtering van de financiële stabiliteit. De subindexen zijn gelijk gewogen en de AFSI is de gewogen som van partiële indexcijfers

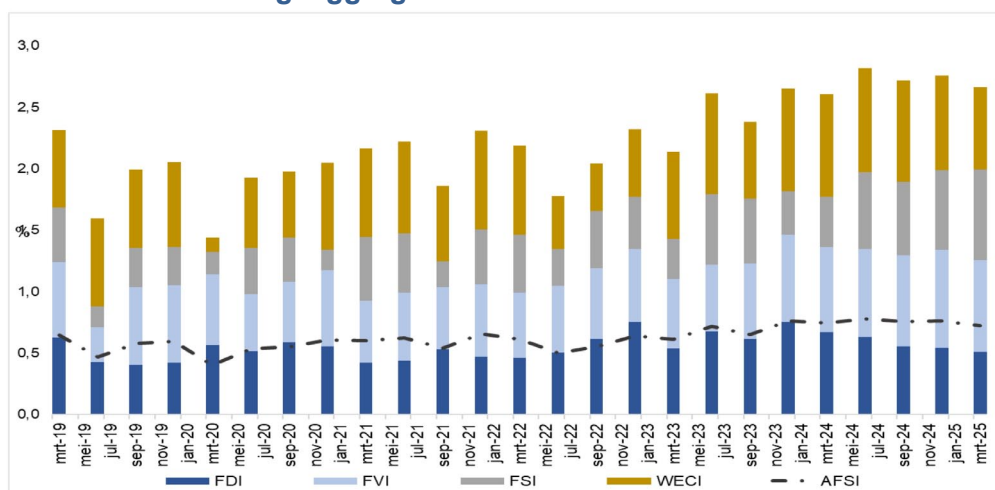
De AFSI bedroeg in 2024 gemiddeld 0,76, een stijging ten opzichte van het gemiddelde van 0,69 in 2023. In tabel A.1 zijn de gemiddelde subindexen van 2023, 2024 en het eerste kwartaal van 2025 aangegeven. Figuur A.3 illustreert dat de AFSI in het eerste kwartaal van 2025 verslechterde naar 0,72. Deze teruggang werd gedreven door de gestegen wisselkoers, de vertraging van de mondiale economische groei en de verhoogde volatiliteit op de internationale aandelen- en obligatiemarkt. De bewegingen in de FDI-, en WECI-subindexen waren zodoende de belangrijkste redenen voor de teruggang van de AFSI.

Tabel A.1
Indexen geaggregeerde financiële stabiliteitsindex

	FDI	FVI	FSI	WECI	AFSI
2023	0,65	0,61	0,45	0,75	0,69
2024	0,60	0,74	0,57	0,82	0,76
2025 (Kwartaal 1)	0,51	0,75	0,74	0,67	0,72

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur A.3
Indexen geaggregeerde financiële stabiliteitsindex

Bron: Centrale Bank van Suriname.

3 Deze sub-indices dekken de volgende gebieden:

FDI: de mate van de financiële ontwikkeling van de economie;

FVI: de mate waarop het financieel systeem macro-economische schokken kan absorberen;

FSI: financiële gezondheid van banken en verzekeringsmaatschappijen;

WECI: economisch klimaat op mondiaal niveau.

Bijlage B: Indicatoren van Financiële Ontwikkeling

Tabel B.2
Indicatoren betalingsverkeer

Structuur	dec-20	dec-21	dec-22	dec-23	dec-24
Aantal deponitnemende instellingen:					
Banken*	9	9	9	9	9
Systeemrelevante Banken*	4	4	4	4	4
Niet-systeemrelevante Banken	3	3	3	3	3
waarvan overheidsbanken	2	2	2	2	2
Spaarinstellingen	23	23	10	10	10
Verzekeringsmaatschappijen	12	12	12	12	12
Levensverzekeringen	4	4	4	4	4
Schadeverzekeringen	6	6	6	6	6
Uitvaartverzekeraars	2	2	2	2	2
Pensioenfondsen	40	41	29	32	31
Activa in % Totale financiële activa					
Banken	72,9	75,1	76,5	75,7	74,5
Spaarinstellingen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Verzekeringsmaatschappijen	11,2	12,8	12,5	13,6	15,0
Pensioenfondsen	14,8	11,7	11,2	11,1	10,6
Activa in % bbp					
Banken	94,5	88,0	86,7	78,6	70,2
Spaarinstellingen	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Verzekeringsmaatschappijen	14,5	15,1	14,3	14,3	14,3
Pensioenfondsen	19,1	13,8	12,9	11,7	10,1
Activa (x SRD1000)					
Banken	36.586.019,2	53.896.892,7	81.260.222,6	99.915.492,0	109.261.283,5
Spaarinstellingen	68.731,9	74.309,8	87.064,4	99.677,6	110.898,4
Verzekeringsmaatschappijen	5.616.890,4	9.215.069,8	13.406.474,4	18.230.215,0	22.301.460,0
Pensioenfondsen	7.404.444,8	8.448.803,9	12.083.718,5	14.819.725,3	15.749.488,7

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel B.2
Indicatoren betalingsverkeer

		dec-20	dec-21	dec-22	dec-23	dec-24
RTGS-transacties	Totaal volume	6,497	6,459	8,065	8,698	10,010
	Totale waarde	5.315,06	9.037,71	14.094,11	17.077,46	19.131,49
ACH-transacties	Totaal volume	187,925	224,553	242,238	269,164	377,437
	Totale waarde	901,20	1.617,36	2.306,88	3.089,65	3.829,16

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Bijlage C: Financiële Soliditeitsindicatoren

Tabel C.1
Financiële soliditeitsindicatoren commerciële banken

Indicatoren (in %)	Norm	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kapitaaltoereikendheid								
Solvabiliteitsratio (CAR)	≥ 10	9,6	11,4	11,8	14,5	16,8	20,3	23,4
Tier 1 ratio		9,0	10,8	10,5	13,1	15,5	18,4	22,0
Tier 1 leverage ratio	≥ 3	4,4	4,8	4,3	4,9	5,9	6,8	8,7
Kwaliteit van de Activa								
Niet-presenterende leningen-ratio (NPL)	≤ 5	12,0	10,6	14,6	12,8	12,4	13,0	5,3
Voorzieningen tot NPL's		61,8	61,3	46,0	38,5	39,9	37,6	53,7
NPL-categorieën in % van totale NPL's:								
<i>Substandaard</i>		42,5	35,3	14,7	16,8	14,7	5,4	15,1
<i>Dubieus</i>		3,3	25,2	48,6	6,5	2,6	2,0	4,3
<i>Oninbaar</i>		54,2	39,5	36,8	76,7	82,7	92,6	80,6
Winstgevendheid								
Rendement op Activa (ROA)	≥ 1	0,1	1,0	2,0	1,8	3,3	2,7	2,7
Rendement op Eigen vermogen (ROE)	≥ 20	1,9	16,7	34,8	29,6	48,1	36,5	30,8
Liquiditeit								
Liquide middelen tot korte schulden	≥ 100	82,1	93,4	101,3	117,0	107,0	102,6	97,3
Liquide middelen tot totale activa	≥ 50	40,2	46,8	51,5	58,8	54,3	53,6	52,7

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel C.2
Financiële soliditeitsindicatoren schadeverzekeringsmaatschappijen

Indicatoren (in %)	Norm	2020	2021	2022	2023	2024
Eigen vermogen						
Aanwezig (aangepast) eigen vermogen/ vereist vermogen	> 100	664,7	567,8	763,5	297,5	563,3
Nettopremie/(aangepast) eigen vermogen		77,6	99,5	70,0	168,9	89,4
(Aangepast) eigen vermogen/ totale activa		36,0	31,4	29,9	25,7	40,2
(Aangepast) eigen vermogen/ technische voorzieningen		141,2	130,6	111,9	71,0	140,8
Kwaliteit van de activa						
Totale vorderingen / totaal eigen vermogen		51,8	101,0	60,7	102,9	56,1
Totale beleggingen / totale activa	< 60	70,0	62,6	58,8	56,7	69,2
Retentie						
Nettopremie / brutopremie		74,0	75,6	79,4	90,5	90,6
Inkomsten en winstgevendheid						
Combined ratio (loss and expense ratio)	< 100	121,8	100,1	107,1	109,5	101,1
Loss ratio	< 100	60,8	55,5	58,8	82,4	75,6
Expense ratio	< 100	61,0	44,6	48,3	27,0	25,5
Rendement op het eigen vermogen		14,4	10,4	12,8	12,1	74,9
Rendement op de beleggingen		2,4	0,6	6,2	12,8	25,3
Liquiditeit						
Liquide activa / totale verplichtingen		52,7	47,5	39,2	41,8	36,8

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel C.3
Financiële soliditeitsindicatoren levensverzekeringsmaatschappijen

Indicatoren (in %)	Norm	2020	2021	2022	2023	2024
Eigen vermogen						
Aanwezig (aangepast) eigen vermogen/ vereist vermogen	> 100	310,7	236,0	174,9	173,6	237,1
Nettopremie / (aangepast) eigen vermogen		54,4	271,1	90,1	107,3	61,6
(Aangepast) eigen vermogen/ totale activa		12,4	9,9	7,6	7,0	8,9
(Aangepast) eigen vermogen/ technische voorzieningen		15,5	11,8	8,6	8,7	11,9
Kwaliteit van de activa						
Totale vorderingen / totaal eigen vermogen		29,3	27,9	21,3	39,6	66,4
Beleggingen / totale activa	< 60	90,6	96,3	96,0	93,0	87,7
Retentie						
Nettopremie / brutopremie		98,0	100,0	99,1	98,4	98,7
Inkomsten en winstgevendheid						
Rendement op het eigen vermogen		50,7	30,4	33,2	40,1	33,5
Rendement op de beleggingen		5,2	5,4	2,5	7,1	10,2
Liquiditeit						
Liquide activa / totale verplichtingen		29,3	14,1	13,5	35,3	27,4

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel C.4
Financiële soliditeitsindicatoren pensioenfondsen

Indicatoren (in %)	2020	2021	2022	2023	2024
Dekkingsgraad	109,8	107,4	108,6	120,0	120,3
Rendement op eigenvermogen (ROA)	27,3	10,7	11,4	10,7	9,8
Rendement op beleggingen (ROI)	32,1	12,4	12,9	11,8	10,8
Pensioenuitkering/bijdragen	60,9	44,1	40,9	46,5	44,4

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Tabel C.5
Financiële soliditeitsindicatoren spaarinstellingen

Indicatoren (in %)	Norm	2020	2021	2022	Norm	2023	2024
Solvabiliteitsratio	≥ 7	15,1	8,8	11,7	≥ 7	21,9	20,8
Vorderingen op leden vs verplichtingen aan leden	≤ 80	52,4	45,1	46,5	≤ 80	53,2	47,6
Rentabiliteit op het totaal vermogen	≥ 1.5	1,1	-1,4	-1,7	≥ 1.5	7,3	3,0
Liquiditeitsratio	≥ 100	143,0	135,0	145,1	≥ 15	36,7	45,2
Eigen vermogen t.o.v. het balanstotaal	≥ 10	13,1	10,3	12,8	≥ 10	20,6	16,8

Bron: Centrale Bank van Suriname.

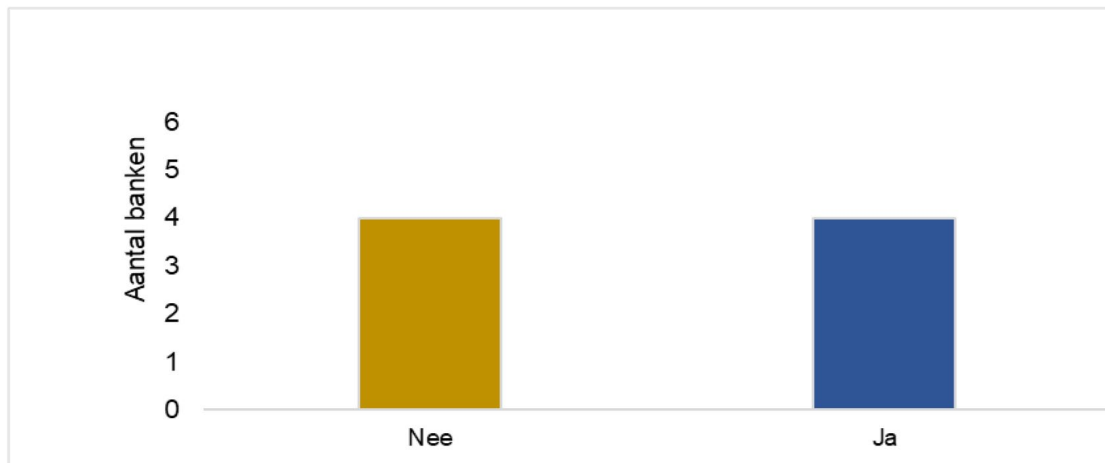
Bijlage D: Vragenlijst Klimaatveranderingen voor Banken en Verzekeraars

Om de potentiële impact van klimaatverandering op het financiële systeem beter te begrijpen, voert de CBvS strategische acties uit gericht op het identificeren en beheersen van klimaatrisico's. In dit kader maakt de huidige enquête deel uit van een bredere reeks CBvS-enquêtes die zich richten op de risico's van klimaatverandering. Het doel is om inzicht te verkrijgen in de blootstelling van financiële instellingen aan klimaatrisico's, met bijzondere aandacht voor fysieke klimaatrisico's, zoals droogtes, overstromingen, stormen, zeespiegelstijging en andere extreme weersomstandigheden. Daarnaast wordt onderzocht in hoeverre financiële instellingen deze risico's meten, beoordelen en mitigeren. De verzamelde informatie vormt een essentiële basis voor de CBvS om een routekaart te ontwikkelen waarmee de weerbaarheid van het financiële systeem tegen klimaatveranderingsrisico's kan worden versterkt.

De beoordeling van klimaatrisico's door commerciële banken en verzekeringsmaatschappijen is veelal laag tot matig. Er is wel één systeemrelevante bank die klimaatrisico's matig tot hoog beoordeelt. Banken hebben voor het beoordelen en meten van de risico's gebruik gemaakt van zowel interne als externe deskundigen. Eén niet-systeemrelevante bank geeft als reden voor het gebruiken van interne en externe deskundigen aan dat de richtlijnen en procedures van de Nationale Milieu Autoriteit (NMA) worden opgevolgd.

Alhoewel op dit moment slechts drie¹ van de acht commerciële banken onderzoek doen naar de mogelijke impact van klimaatrisico's op hun bedrijfsvoering, is de verwachting dat de overige vijf banken daar op korte termijn eveneens mee van start zullen gaan. De twee systeemrelevante banken doen onderzoek naar de mogelijke impact van klimaatrisico's op haar bankcliënten

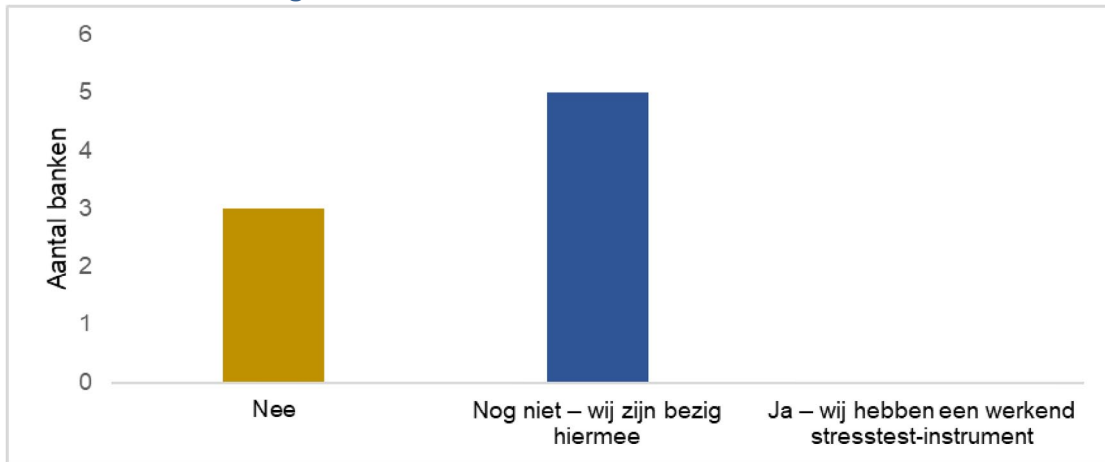
Figuur D.1
Onderzoek impact klimaatrisico's op bankcliënten

Bron: Centrale Bank van Suriname.

¹ Twee systeemrelevante banken en een niet-systeemrelevante bank.

Figuur D.2
Uitvoering klimaatrisicostresstesten commerciële banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

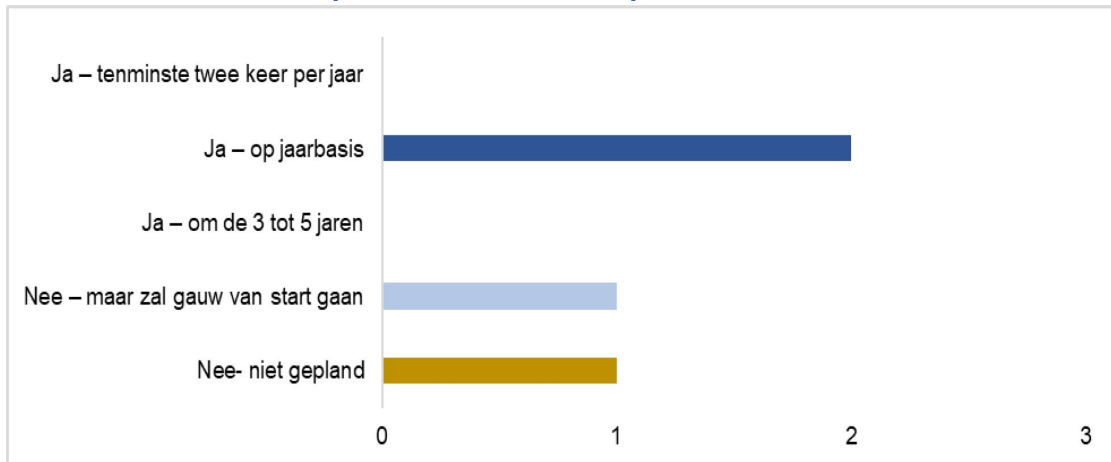
(Figuur D.1). Verder behoren zij tot de drie banken waarbij het mitigeren van klimaatrisico's deel uitmaakt van het risicomanagementraamwerk. Hoewel dit niet bij alle banken van toepassing is, wordt er degelijk rekening gehouden met de risico's die klimaatverandering met zich meebrengt. Het aanpassen van banken hun beleid om de incorporatie van klimaatrisicomanagement te kunnen bewerkstelligen ligt in het verschiet.

Om voorbereid te zijn op het onverwachte en de weerbaarheid van de financiële instellingen te toetsen, is het van belang dat ook klimaatrisicostresstesten worden uitgevoerd. Momenteel maakt het uitvoeren van klimaatrisicostresstesten echter bij geen van de banken deel uit van de werkzaamheden. Er is wel aangegeven dat daarmee reeds een aanvang gemaakt wordt (Figuur D.2). De incorporatie van klimaatrisico's in stress-testen zal geleidelijk aan vorm krijgen. De commerciële banken hebben aangegeven dat zij wensen dat de CBvS het voortouw neemt in de ontwikkeling van klimaatrisicostresstesten. Verder willen zij ook dat de CBvS een toezichtraamwerk voor klimaatrisico's ontwikkelt en implementeert.

Bij de verzekeraars zijn er twee respondenten die op jaarbasis onderzoek doen naar de mogelijke impact van klimaatrisico's op hun werkzaamheden (Figuur D.3). Er is één verzekeraar die geen onderzoek doet naar de mogelijke impact van klimaatrisico's op zijn polishouders. Bij deze verzekeraar maakt het mitigeren van klimaatrisico's ook geen deel uit van het risicomanagementraamwerk. Van de vier organisaties zijn er twee die dit wel doen.

Evenals bij de commerciële banken voeren de verzekeraars geen klimaatrisicostresstesten uit. Er is slechts één verzekeraar die een aanvang heeft gemaakt hiermee. Bij het beoordelen van fysieke klimaatrisico's wordt er veelal van een interne en een externe deskundige gebruik gemaakt. De beoordeling van klimaatrisico's is weliswaar matig tot laag. De implementatie van klimaatrisicomanagement moet nog geschieden bij alle verzekeraars. Terwijl het kustgebied wordt gekenmerkt als een hoog risicogebied worden objecten die hier voorkomen door de verzekeraars niet altijd beschouwd als hoog risico.

Figuur D.3
Onderzoek impact klimaatrisico's op interne werkzaamheden

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Bijlage E: Wet- en regelgevend kader

Per oktober 2025 zijn de volgende wetten van belang voor de financiële sector van Suriname:

1. Centrale Bankwet 2022 (S.B. 2023 no. 65);
2. Burgerlijk Wetboek (S.B. 2024 No. 164 (m.n. Boek 2 'Rechtspersonen'));
3. Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023 (S.B. 2024 no. 4);
4. Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen (S.B. 2005 no.75) (concept gereed voor een volgende wijziging);
5. Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 1968 (G.B. 1968 No. 63, zoals laatstelijk gewijzigd bij Decreet Toezicht Kredietwezen S.B. 1986 No. 82) (thans alleen geldend voor verzekeringsmaatschappijen; de conceptwet Toezicht Verzekeringswezen is thans in voorbereiding);
6. Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 (S.B. 2012 no. 170, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2021 no. 53) (concept gereed voor een volgende wijziging);
7. Wet Kapitaalmarkt 2014 (S.B. 2014 no.53), houdende regels betreffende ordening van de Kapitaalmarkt (concept gereed voor een volgende wijziging);
8. Wet Herstel en Afwikkeling Kredietinstellingen (S.B. 2024 no. 5);
9. Surinaams Wetboek van Koophandel (G.B. 1936 no. 115, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2016, no. 103);
10. Wet Bedrijven en Beroepen (S.B. 2017 no. 40);
11. Besluit Vergunningplichtige Bedrijven en Beroepen (S.B. 1981 no. 147, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2011 no. 64);
12. Wet op de Jaarrekening (S.B. 2017 no. 84, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2022, no. 127);
13. Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorismedinanciering (S.B. 2022 no. 138, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2024 no. 99);
14. Wet Internationale Sancties (S.B. 2014 no. 54, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2016 no. 31).

Tabel E.1 geeft een weergave van de wet- en regelgeving per sector.

Tabel E.1 Wet- en regelgeving per sector

Commerciële Banken

Wetgeving

- Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023 (S.B. 2024 No. 4)
- Wet Herstel en Afwikkeling Kredietinstellingen (S.B. 2024 No. 5)
- Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorismefinanciering (WMTF) (S.B. 2022 No. 138, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2024 No. 99)

Richtlijnen

Herziene richtlijnen in overeenstemming met IFRS in 2024 (herzien volgens IFRS en voor onbepaalde tijd van kracht):

- Richtlijn 1. Solvabiliteit
- Richtlijn 2. Kredietclassificatie en voorzieningen
- Richtlijn 3. Grote posten
- Richtlijn 4. Kredietverlening aan insiders en gelieerde partijen
- Richtlijn 5. Immobilia
- Richtlijn 14. Financiële verslaggeving en externe accountantscontrole

Overige richtlijnen

- Richtlijn 6. Deugdelijk bestuur bij kredietinstellingen – herzien in januari 2025 en voor onbepaalde tijd van kracht
- Richtlijn 7. Geschiktheid en integriteit van bestuurders, leden van het toezichthoudend orgaan en aandeelhouders bij kredietinstellingen – herzien in januari 2025 en voor onbepaalde tijd van kracht
- Richtlijn 8. Interne audit - herzien in juni 2025 en voor onbepaalde tijd van kracht
- Richtlijn 9. Integriteitsbeleid
- Richtlijn 10. Interne controle
- Richtlijn 11. Liquiditeitsrisico
- Richtlijn 12. Open vreemdevalutapositities - herzien in juni 2025 en voor onbepaalde tijd van kracht
- Richtlijn 13. Renterisicomanagement

Conceptrichtlijnen

- Risicobeheer
- Operationeel risicobeheer
- Country- en transferrisico

Richtlijnen/beleidsregels

- Vergunningaanvraag voor een kredietinstelling met bijbehorende formulieren en instructies
- Corporate governance code (herzien in januari 2025 en voor onbepaalde tijd van kracht)
- AML/CTF-regelgeving (Anti-Money Laundering/Combating Financing of Terrorism)
- Geschiktheid en betrouwbaarheid toetsingsmodel

Geldtransactiekantoren

Wetgeving

- Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 (S.B. 2012 No. 170, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2021 No. 53)
- Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorismefinanciering (S.B. 2022 No. 138, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2024 No. 99)

Conceptwetgeving

- Wet Toezicht Geldtransactiekantoren 2012 (Herziening)

Richtlijnen

- Richtlijn Bijlage VI Kosten/Kapitaalstructuur bij geldtransactiekantoren (gewijzigd en geïntroduceerd in januari 2023)
- Richtlijnen m.b.t. integriteit, corporate governance en interne controle voor geldtransactiekantoren (concept)
- Herziene Richtlijn aan wisselkantoren betreffende maximaal toegestane vreemdevalutavoorraden

Conceptrichtlijnen

- Richtlijn Deugdelijk Bestuur
- Richtlijn inzake administratieve organisatie geldtransactiekantoren
- Richtlijn inzake interne controle geldtransactiekantoren
- Richtlijn inzake integriteitsbeleid geldtransactiekantoren

- Richtlijn inzake vestigingsbeleid geldtransactiekantoren

Circulaires wisselkantoren

- Circulaire 2020
- Circulaire 2021
- Circulaire 2022

Verzekeringsmaatschappijen

Wetgeving

- Decreet Toezicht Kredietwezen (G.B. 1968 no. 63, zoals gewijzigd bij S.B. 1986 no. 82)
- Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorismefinanciering (S.B. 2022 No. 138, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2024 No. 99)

Conceptwetgeving

- Wet Toezicht Verzekeringswezen

Richtlijnen

- Richtlijnen voor de aanvraag van een verklaring van geen bezwaar
- Richtlijnen omtrent aan te houden beleggingen voor institutionele beleggers
- Richtlijnen overeengekomen met de leven- en schademaatschappijen omtrent solvabiliteitsnormen
- Richtlijn voor de jaar- en kwartaalrapportage van verzekeraars
- Richtlijn geschiktheid van bestuurders, commissarissen en gekwalificeerde deelnemers bij verzekeraars
- Richtlijn inzake anti-money laundering en bestrijding terrorismefinanciering voor levensverzekeraars

Richtlijnen in het proces van herziening

- Richtlijn voor de aanvraag van een verklaring van geen bezwaar ter uitoefening van het bedrijf van verzekeraar
- Richtlijn voor de technische voorzieningen en de beleggingsportefeuille van verzekeraars
- Richtlijn m.b.t. het aandelenkapitaal, het solvabiliteitskapitaalvereiste en de waarborgsom van verzekeraars

Conceptrichtlijnen

- Richtlijn kredietclassificatie en -voorzieningen voor verzekeraars
- Richtlijn voor de inrichting van de statuten van verzekeraars
- Richtlijn voor transacties met gelieerde partijen
- Actuariële richtlijn voor verzekeraars
- Corporate Governance Code
- Richtlijn Deugdelijk Bestuur
- Richtlijn Verzekeringsbemiddelaars

Pensioenfondsen

Wetgeving

- Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen
- Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorismefinanciering (S.B. 2022 No. 138, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2024 No. 99)

Conceptwetgeving

Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen (herziening)

Richtlijnen

- Beleggingsrichtlijn voor pensioenfondsen
- Solvabiliteitsrichtlijn voor pensioenfondsen
- Richtlijn voor de ondertoezichtstelling en afgifte van een verklaring van geen bezwaar voor pensioen- en voorzieningsfondsen
- Regeling gedragscode voor pensioen- en voorzieningsfondsen
- Richtlijn inzake anti-money laundering, bestrijding van de financiering van terrorisme en corruptie voor pensioen- en voorzieningsfondsen
- Richtlijn m.b.t. vereisten voor bestuursleden op het gebied van integriteit en deskundigheid
- Instructie nr. 8: instructie inzake vereisten van de jaarrapportage die de Centrale Bank van Suriname wordt toegezonden
- Instructie nr. 9: instructie inzake vereisten van de kwartaalrapportage voor pensioen- en voorzieningsfondsen
- Beleidsregels van de Centrale Bank van Suriname met betrekking tot het nemen van beslissingen ter zake ontheffing van het bepaalde in artikel 38 lid 1 van de Wet pensioenfondsen en voorzieningsfondsen

Conceptrichtlijnen

- Richtlijn voor administratie- en beleggingskosten voor individuele pensioenfondsen met een toegezegde bijdrageregeling
- Aanvullende beleggingsrichtlijn voor individuele pensioenfondsen met een toegezegde bijdrageregeling
- Richtlijn voor dataverwerking
- Richtlijn kredietclassificatie en voorzieningen voor pensioen- en voorzieningsfondsen
- Actuariële richtlijn
- Richtlijn inzake Anti-Money Laundering en Bestrijding van Terrorismefinanciering voor pensioen- en voorzieningsfondsen
- Instructie nr. 10: instructie inzake verslaggevingsstandaard

Spaarinstellingen

Wetgeving

- Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2023
- Wet Herstel en Afwikkeling Kredietinstellingen (S.B. 2024 No. 5)
- Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorismefinanciering (S.B. 2022 No. 138, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2024 No. 99)

Richtlijnen

Per april 2023 zijn de volgende richtlijnen geïmplementeerd:

- Memorandum en richtlijn nummer 1. Richtlijn inzake de rapportageverplichting t.b.v. spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 2. Richtlijn inzake het beheer van de solvabiliteitsratio ten behoeve van spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 3. Richtlijn inzake het beheer van de liquiditeitsratio ten behoeve van spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 4. Richtlijn inzake kredietclassificatie en voorzieningen t.b.v. spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 5. Richtlijn inzake kredietverlening aan insiders van spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 6. Richtlijn inzake voorwaarden voor de kredietverlening in vreemde valuta ten behoeve van spaarinstellingen

Per april 2024 is de volgende richtlijn geïmplementeerd:

- Memorandum en richtlijn inzake Anti-Money Laundering en de Bestrijding van Terrorismefinanciering t.b.v. Spaarinstellingen

Instructies

- Instructies voor aanvragen ten behoeve van leden van het bestuur, de directie, het toezichthoudend orgaan en gekwalificeerde deelnemers
- Minimale vereisten voor het opstellen van een herstelplan door de kredietinstellingen

Formulieren

- Aanvraagformulier ten behoeve van leden van het bestuur, de directie en het interne toezichthoudend orgaan
- AML/CTF-questionnaire

Handleiding

Per april 2023 is de Handleiding voor het invullen van de rapportage t.b.v. alle onder toezicht staande spaarinstellingen (spaar- en kredietcoöperaties en spaarinstellingen) in Suriname geïmplementeerd.

Nog te implementeren

- Corporate Governance Code
- Memorandum en richtlijn nummer 1. Richtlijn Deugdelijk bestuur bij spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 2. Richtlijn Geschiktheid en integriteit van directieleden, bestuursleden en leden van de commissie van toezicht bij spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 3. Richtlijn Geschiktheid en integriteit van managers uit de tweede echelon bij spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 4. Richtlijn Integriteitsbeleid bij spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 5. Richtlijn Interne afdeling bij spaarinstellingen
- Memorandum en richtlijn nummer 6. Richtlijn Stelsel van interne controle bij spaarinstellingen

Kapitaalmarkt

Wetgeving

- Wet Kapitaalmarkt 2014 (S.B. 2014 No. 53)
- Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorismefinanciering (S.B. 2022 No. 138, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2024 No. 99)

Conceptwetgeving

- Wet Toezicht Effectenverkeer (herziening)

Betaaldienstverleners

Wetgeving

- Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorismefinanciering (S.B. 2022 No. 138, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2024 No. 99)

Conceptwetgeving

- Wet Toezicht Betaaldienstverleners

Virtuele Activa Dienstverleners

Wetgeving

- Wet ter voorkoming en bestrijding van Money Laundering en Terrorismefinanciering (S.B. 2022 No. 138, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2024 No. 99)

Conceptwetgeving

- Wet Toezicht Virtuele Activa Dienstverleners

Bijlage F: Versterking toezicht- en regelgevend kader financiële sector

Commerciële banken

- **On-site Inspecties**

In 2024 zijn risicogebaseerde on-site inspecties uitgevoerd. Indien banken niet voldoen aan de geldende wet- en regelgeving, worden zij verplicht een actieplan met duidelijke termijnen in te dienen bij de CBvS. Hierbij monitort de CBvS nauwgezet de voortgang en resultaten van de actieplannen, inclusief de naleving van termijnen en de effectiviteit van de genomen maatregelen. De CBvS kan indien nodig extra herstelmaatregelen opleggen om te waarborgen dat de compliance-doelstellingen en risicobeheersing worden gerealiseerd. Dit mechanisme bevordert de financiële stabiliteit en sector-integriteit.

- **Versterken van het juridisch, regelgevend en toezichthoudend kader**

De richtlijnen die in 2023 conform IFRS waren herzien, waaronder Richtlijn 1 Solvabiliteit; Richtlijn 2 Kredietclassificatie en voorzieningen; Richtlijn 3 Grote posten; Richtlijn 4 Kredietverlening aan insiders en gelieerde partijen en Richtlijn 5 Immobilia, zijn in 2024 wederom herzien voor onbepaalde tijd. Verder is er in 2024 aandacht besteed aan de aanscherping van wettelijke en regelgevende standaarden. In het 2e kwartaal van 2024 is er een concept boetebeleid opgesteld en opgestuurd naar De Nederlandsche Bank (DNB) als onderdeel van het handhavingsbeleid. In het 3e kwartaal van 2024 is de conceptringlijn voor boetes en het handhavingsbeleid verder uitgewerkt. Verder is ook gewerkt aan de Wet Toezicht Depositobeschermingsfonds, waarbij een concept van deze Wet in november 2024 is gestuurd naar het Ministerie van Financiën en Planning. Tevens zijn de richtlijnen, Richtlijn 6 Deugdelijk Bestuur en Richtlijn 7 Geschiktheid en Integriteit en de Corporate Governance Code voor banken herzien en per ingaande 15 januari 2025 in werking getreden. Een nieuwe “Richtlijn Operationeel Risico” is eveneens in ontwikkeling.

- **Verhoogde off-site monitoring**

De verhoogde off-site monitoring van banken is voortgezet door middel van aanvullende rapportages over

de liquiditeitsdekkingsratio, de netto open vreemdevalutapositie, de kredietclassificatie en voorzieningen en over de grote posten. Deze zogenoemde ‘enhanced’ rapportages, waaronder de geprojecteerde balans en winst- en verliesrekening, risicodragende activa, interconnectedness, de financieringsstructuur, stresstesten, het liquiditeitsbudget en de -realisatie, kredietruimteberekening, liquide middelen en deposito's, hebben voortgang gehad. De banken rapporteren op basis van vaste frequentie; dagelijks, wekelijks, maandelijks of op kwartaalbasis. Aan de hand van de maandrapportages worden er Kritieke Prestatie-indicatoren (KPI's) opgemaakt voor de banken. Deze KPI's zijn bedoeld om onder andere de transparantie te vergroten en de prestaties binnen de banken beter te monitoren ten behoeve van de naleving van regelgeving. De KPI's hebben onder andere betrekking op kapitaaltoereikendheid, liquiditeit, kredietrisico, operationeel risico en andere relevante prestatie-indicatoren. Vanaf juni 2024 worden de KPI's (op maandbasis) gedeeld met de banken.

- **Verbetering van het risicogebaseerd toezicht**

In 2024 is de beoordeling van banken op basis van een risicogebaseerd toezicht voortgezet. Dit toezicht bestaat uit een reeks risicoclassificatie-modellen bestaande uit kapitaaltoereikendheid, activabeheer, winst, liquiditeit, open valutapositie, renterisico, operationeel risico, risicobeheer, interne audit en interne controle. Elk model bevat kwalitatieve en kwantitatieve criteria die individueel worden beoordeeld op basis van een beoordeling van 1 tot en met 5, variërend van zeer goed tot zeer slecht. Afhankelijk van de beoordeling kan aan het onderdeel een classificatie laag, medium of hoog risico worden toegekend. De implementatie van deze risicoclassificatiemodellen moet worden gezien als voorbereiding op de implementatie van Basel II.

De AML/CTF-richtlijn is in maart 2024 in werking getreden. Simultaan is ook een concepthandleiding AML/CTF on-site samengesteld op basis van de aangepaste Richtlijn AML/CTF. Op grond van voor-

noemde richtlijn is er een compliance-rating-model ontwikkeld. Dit model is bijgesteld conform de beoordelingscriteria van FATF inzake 'technical compliance' en 'effectiveness', zodat aan elk onderdeel afgeleid van de richtlijn een oordeel kan worden geveld.

In 2024 is een vragenlijst ontwikkeld voor banken, bedoeld om een overzicht te krijgen van de risico's van money laundering en terrorismefinanciering. De vragenlijst is in december 2024 verstuurd naar de banken en de indiening heeft in de 2e week van januari 2025 plaatsgevonden.

- **Het toezichtkader voor betaaldienstverleners**

Ter voorbereiding op het toezicht op betaaldienstverleners in Suriname heeft de werkgroep in het 3e kwartaal van 2024 de conceptwet 'Toezicht Betaaldienstverleners' ingediend bij het Ministerie van Financiën en Planning. In afwachting van de goedkeuring van deze wet zullen, met technische assistentie van de Wereldbankgroep, richtlijnen worden opgesteld. Daarnaast wordt gewerkt aan de categorisering van verschillende typen betaaldienstverleners, evenals aan de bijlagen en aanvraagformulieren voor hun toetreding.

Suriname heeft in 2024/2025 vier IMF-evaluatierondes gehad, respectievelijk in april, juli, oktober 2024 en in maart 2025. Ondanks de geboekte vooruitgang heeft het IMF de noodzaak van voortdurende hervormingen in de financiële sector in de evaluatierondes benadrukt. Dit is essentieel om de stabiliteit en veerkracht van de bankensector te waarborgen en toekomstige economische schokken op te vangen.

- **Asset Quality Review (AQR) Roadmap**

De uitvoering van de Asset Quality Review voor de bankensector wordt gecontinueerd. De opzet van de Bank Resolutie Unit (BRU), de financiering en duidelijke interne richtlijnen c.q. instructies over onder andere hoe de BRU de crisisbeheersings- en implementatiemaatregelen moet uitvoeren, zijn in 2024 voortgezet. De CBvS zal met technische assistentie van de Nederlandsche Bank (DNB) het raamwerk verder uitzetten.

- **Herkapitalisatie 2024**

De minimale vereisten voor het (her)kapitalisatieplan van kredietinstellingen zijn aan de banken geïntroduceerd in augustus 2023. Het plan moet ultimo 2026 conform de AQR-Roadmap volledig zijn uitgevoerd, waarbij banken dienen te voldoen aan een minimale CAR van 10 procent. Per ultimo 2024 moeten banken voldoen aan een minimale Tier 1 ratio van 6 procent. In 2024 heeft één bank een herzien herkapitalisatieplan ingediend. De herkapitalisatieplannen, die door de CBvS in 2023 waren goedgekeurd, zijn inmiddels in uitvoering en worden gemonitord aan de hand van een statusverslag. Voornoemd verslag moet maandelijks worden ingediend bij de CBvS. De monitoring bij deze banken zal worden voortgezet totdat aan alle vereisten is voldaan.

- **Instructie inzake het beheer van niet-presterende leningen (NPL's)**

In februari 2024 is een instructie over het beheer van NPL's geïntroduceerd aan de banken. Het doel van deze instructie is om de banken een algemene leidraad te geven op grond van onder andere internationale best practices over het beheer van niet-presterende leningen c.q. het structureel terugdringen van 'hoge NPL-niveaus'. Met de focus op de Post AQR-Roadmap, dienen banken uiterlijk _026 te voldoen aan de interne NPL-benchmark van 5 procent. Aan de banken is gevraagd om hun NPL-strategie ter beoordeling naar de CBvS op te sturen. In 2024 zijn de NPL-strategieën van de primaire banken goedgekeurd. Door de banken waarvan de NPL-ratio boven de norm ligt, wordt per kwartaal een voortgangsrapportage opgestuurd. Per ultimo 2024 voldoen 7 banken aan de interne benchmark van maximaal 5 procent.

- **Governance raamwerk Staatsbanken**

Het is van belang dat Suriname onder meer blijft werken aan een goed functionerende en solide financiële sector, waarbij er sprake is van een hoog risicobewustzijn en levensvatbaarheid van banken. In het kader van het IMF-programma is er een 'raamwerk voor governance staatsbanken' opgesteld en in het eerste kwartaal van 2024 goedgekeurd door de Governor van de CBvS en de Minister van Financiën en Planning. De staatsbanken zijn thans bezig met het herzien van de statuten en werken voortvarend aan de versterking van hun governance.

Verzekeringsmaatschappijen

• Implementatie Richtlijn voor transacties met gelieerde partijen

Per 22 mei 2025 werd de “Richtlijn voor transacties met gelieerde partijen” uitgevaardigd. Transacties met gelieerde partijen kunnen risico's vormen voor de bedrijfsvoering van verzekeringsmaatschappijen. Deze transacties voltrekken zich namelijk tussen partijen met een afhankelijke relatie en de voorwaarden wijken vaak af van wat op de markt gebruikelijk is en zijn niet in het belang van de verzekeringsmaatschappij. In de praktijk is meerdere malen gebleken dat verzekeringsmaatschappijen gelden die van het publiek zijn aangetrokken naar moedermaatschappijen of andere gelieerde partijen overmaken in plaats van deze prudent te beleggen. Anderzijds treden verzekeringsmaatschappijen steeds vaker toe tot groepen van bedrijven met gemeenschappelijk eigendom. In deze context is het voordeliger voor deze verzekeraars om zaken te doen met de gelieerde partijen. Vanuit economisch perspectief is het duidelijk dat een verzekeringsmaatschappij eerder gebruik zal maken van diensten van een gelieerde onderneming dan van een concurrent van de onderneming. Een duidelijke richtlijn voor transacties met gelieerde partijen was essentieel om belangenverstremgeling te voorkomen, marktconforme voorwaarden af te dwingen en de financiële gezondheid van de verzekeringsmaatschappijen te waarborgen.

• AML/CTF

Op basis van de verworven informatie van de sector wordt de levensverzekeringssector als medium-hoog risico ingeschaald voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. De levensverzekerders hebben de risico's nog onvoldoende geïdentificeerd en daardoor nog geen gerichte beheersmaatregelen getroffen. Mede naar aanleiding van de uitvaardiging van de AML/CTF-richtlijn voor levensverzekerders op 19 april 2024 zijn er twee AML/CTF on-site inspecties uitgevoerd bij de verzekeraars, namelijk één in het derde kwartaal 2024 en één in het tweede kwartaal 2025. De grootste tekortkomingen zijn dat de levensverzekerders nog geen Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) en AML/CTF-audits hebben uitgevoerd. De SIRA dient de volgende onderdelen te omvatten: de geïdentificeerde risico's

van de verzekeraar, de beoordeling van de risico's, de beheersmaatregelen om de risico's te mitigeren en de monitoring en evaluatie van de beheersmaatregelen.

• Implementatie International Financial Reporting Standards

De implementatie van de IFRS, met name IFRS 17-Insurance Contracts, is een uitdaging voor de verzekeringssector vanwege de ingrijpende veranderingen die deze verslaggevingsgrondslag met zich meebrengt in de manier waarop met name levensverzekeringscontracten worden geadmistreerd en gerapporteerd. De CBvS is doende om samen met de toezichthouders uit het Caribisch gebied in werkgroepverband de rapportagestaten ten behoeve van de verzekeringssector aan te passen, om die in lijn te brengen met IFRS. In het eerste kwartaal van 2025 is er verder gewerkt aan de aanpassing van de rapportagestaten. Verder zijn de concepten van de op basis van IFRS 17 aangepaste kwartaalrapportagestaten en de daarbij behorende concepthandleiding aangeboden aan de verzekeringssector ter becommentariëring en invulling bij wijze van proef. De CBvS is thans doende de jaarrapportagestaten in lijn te brengen met IFRS.

Pensioenfondsen

• AML/CTF-richtlijn

Hoewel het AML/CTF-risico binnen de pensioensector als laag wordt ingeschaald, zijn er bij inspecties nog belangrijke tekortkomingen vastgesteld in interne procedures. De pensioensector wordt als laag ingeschaald voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. De reden hiertoe is dat de pensioensector een zeer laag inherent risico heeft en er voldoende mitigerende maatregelen zijn ingebouwd om te kunnen voldoen aan naleving van de toezichtvereisten. In het verlengde van de in 2023 bij de CBvS ingediende AML/CTF-zelfbeoordelingsrapporten, zijn er gedurende 2024 vier AML/CTF on-site inspecties uitgevoerd bij de instellingen. De grootste tekortkomingen zijn o.a. dat pensioenfondsen nog geen interne procedures op schrift hebben voor klantintegriteitsonderzoek (CDD) en documentatiebehoud, hetgeen voortvloeit uit de tekortkomingen geconstateerd bij het operationeel risico. Voorts is er een aanvang gemaakt met de tweede sectorale risicoanalyse (SRA) voor de pensioen-

sector in het kader van de Nationale Risicoanalyse (NRA) 2.0. Deze SRA wordt uitgevoerd volgens de methodologie van de Wereldbank en zal de bevindingen van de eerste SRA, uitgevoerd voorafgaand aan de Mutual Evaluation in 2022 door het CFATF, aanvullen. De voorlopige bevindingen vertonen een verbetering t.o.v. het eerste rapport in de mitigerende maatregelen in de sector.

• **Implementatie IFRS**

De implementatie van IFRS in de pensioensector heeft geleid tot substantiële knelpunten bij de financiële verslaggeving, met name rond de waardering van verplichtingen en het ontbreken van richtsnoeren. Met ingang van het boekjaar 2021 zijn pensioenfondsen onder toezicht van de CBvS verplicht gesteld hun financiële verslaggeving op te stellen conform IFRS. De implementatie van deze internationale verslaggevingsstandaarden heeft echter geleid tot inhoudelijke en procesmatige uitdagingen bij de waardering van activa en pensioenverplichtingen. Deze spanningen zijn voornamelijk toe te schrijven aan het ontbreken van een breed geaccepteerde discontovoet alsmede aan het uitblijven van sectorspecifieke actuariële richtlijnen. De genoemde knelpunten hebben in de praktijk geleid tot aanzienlijke vertragingen bij het opstellen, controleren en indienen van jaarrekeningen. Ter mitigatie van deze vertragingen zijn verschillende oplossingsrichtingen onderzocht. Op de korte en middellange termijn werd onder meer overwogen om – op basis van specifieke bepalingen uit de Wet op de Jaarrekening (WoJ) – een sectorale vrijstelling van de IFRS-verplichting toe te passen. Daarnaast werd de mogelijkheid besproken om een actuariële richtlijn te ontwikkelen waarin minimumeisen voor de discontovoet zouden worden vastgelegd, hoewel deze maatregel op dat moment nog niet uitvoerbaar bleek.

• **Operationeel risico**

Pensioenfondsen zijn blootgesteld aan operationeel risico, als gevolg van o.a. het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen en onverwachte externe gebeurtenissen. Op basis van periodieke beoordelingen, monitoring en on-site inspecties kan geconstateerd worden dat tekortkomingen het gevolg zijn van:

- het niet voldoen van de administratie van

pensioenfondsen aan de minimale eisen die door de CBvS zijn gesteld m.b.t. de administratie;

- een hoge schuldvordering op de werkgever;
- het niet of onvoldoende naleven van de voorwaarden voor het verstrekken van hypothecaire leningen;
- het ontbreken van een beschreven administratieve organisatie van pensioenfondsen;
- een achterstand bij het indienen van de kwartaal- en jaarrapportages.

Ter beheersing van de vastgestelde operationele risico's en ter versterking van de sector zijn de volgende mitigerende maatregelen geïmplementeerd of in voorbereiding:

- verhoogd toezicht op naleving van wet- en regelgeving;
- toepassing van sanctie maatregelen;
- uitvaardiging van (aangepaste) richtlijnen.

Spaarinstellingen

• **Governance**

Governance gaat over de wijze van besturen van een spaarinstelling en de beheersing van macht binnen diezelfde spaarinstelling. Hierbij zijn deskundigheid en integriteit van belang om belangenconflicten, machtsmisbruik, ongecontroleerde beslissingen en reputatieschade te voorkomen. Naar aanleiding hiervan worden er door de CBvS fit & proper toetsingen uitgevoerd en zullen een corporate governance code en governance richtlijnen worden uitgevaardigd om dit risico verder te mitigeren. Ook is er met betrekking tot dit risico in 2024 gebleken dat de spaarinstellingen ten behoeve van het mitigeren hiervan bestuursleden hebben benoemd die daadwerkelijk trachten hun verantwoordelijkheden na te komen.

• **AML/CTF-richtlijn**

Risico's in dit kader omvatten de kans dat een organisatie betrokken raakt bij illegale activiteiten door onvoldoende controles, leden met een hoog risico of fouten in rapportage en monitoring. Dit kan leiden tot juridische gevolgen en reputatieschade. Om dit risico te mitigeren en de integriteit van financiële systemen te waarborgen is in 2024 een AML/CTF-richtlijn uitgevaardigd door de Bank, waarin methodieken zijn opgenomen die toegepast kunnen worden door de spaarinstellingen. Tevens zijn er sessies gehouden met de instellingen hieromtrent en is een

start gemaakt met het uitvoeren van inspecties om na te gaan in hoeverre de instellingen deze richtlijn hebben geïmplementeerd.

- **Compliance**

Het compliance risico omvat het risico dat de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving niet of niet tijdig worden onderkend, waardoor wet- en

regelgeving op onderdelen worden overtreden. Naar aanleiding hiervan zijn er in 2024 sessies gehouden door de CBvS m.b.t. de uitvaardiging van de AML/CTF-richtlijn. Verder zijn prudentiële en AML/CTF-inspecties uitgevoerd om te toetsen of voldaan wordt aan wet- en regelgeving. Hierbij worden er aanbevelingen gedaan en -indien nodig- kunnen er maatregelen getroffen worden.

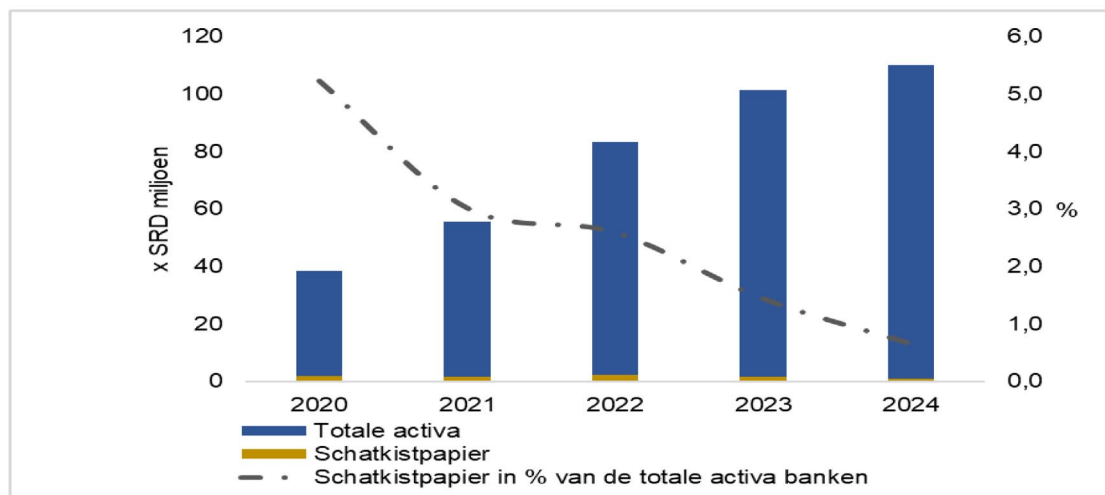
Bijlage G: Figuren en tabellen

Tabel 1
Verdeling totale activa financiële sector

Instellingen (x SRD miljoen)	dec-20	dec-21	dec-22	dec-23	dec-24
Banken	36.586,0	53.896,9	81.260,2	99.915,5	109.261,3
Verzekeringsmaatschappijen	5.616,9	9.215,1	13.406,5	18.230	22.301,5
Pensioenfondsen	7.404,4	8.448,8	12.083,7	14.819,7	15.749,5
Spaarinstellingen	68,7	74,3	87,1	99,7	110,9
Overige	521,0	547,0	812,4	858,1	1.083,4
Totaal	50.197,1	72.182,1	107.649,8	133.923,2	148.506,6

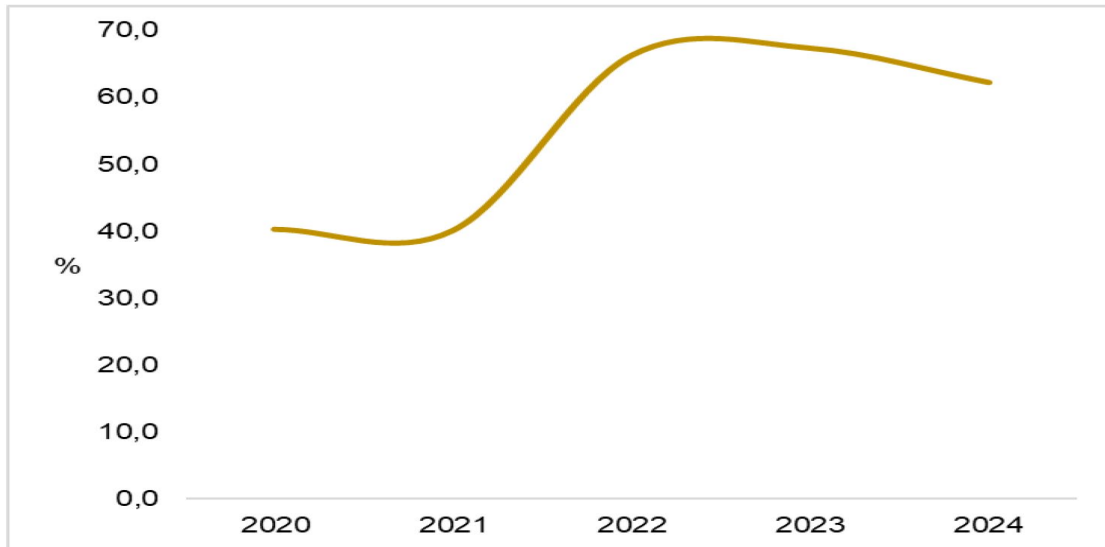
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 1
Schatkistpapier in procenten van de totale activa banken

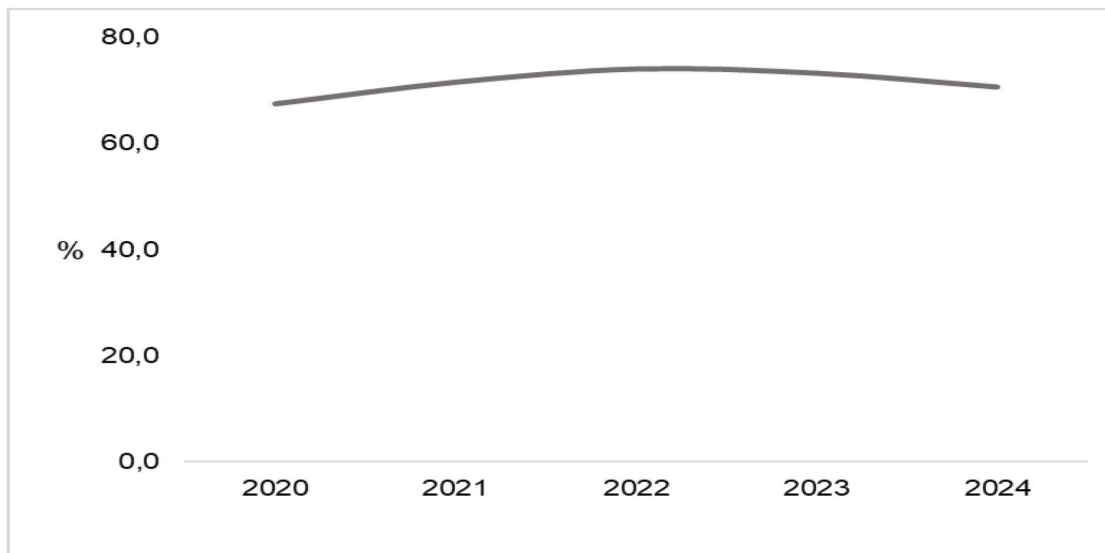
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 2
VV-activa tot totale activa banken 2020-2024

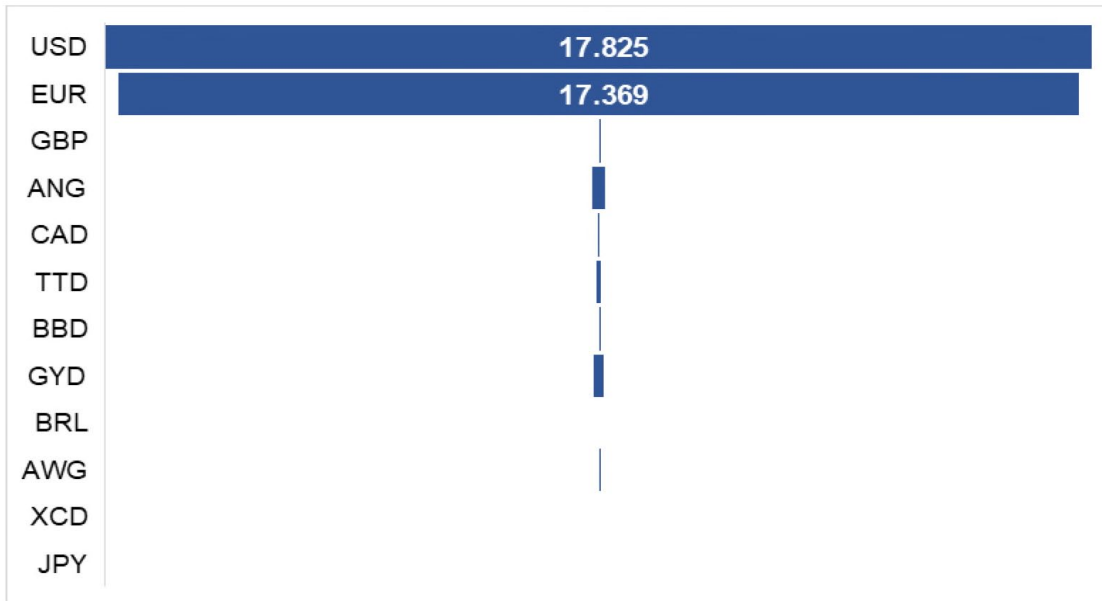
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 3
VV-passiva tot totale passiva banken 2020-2024

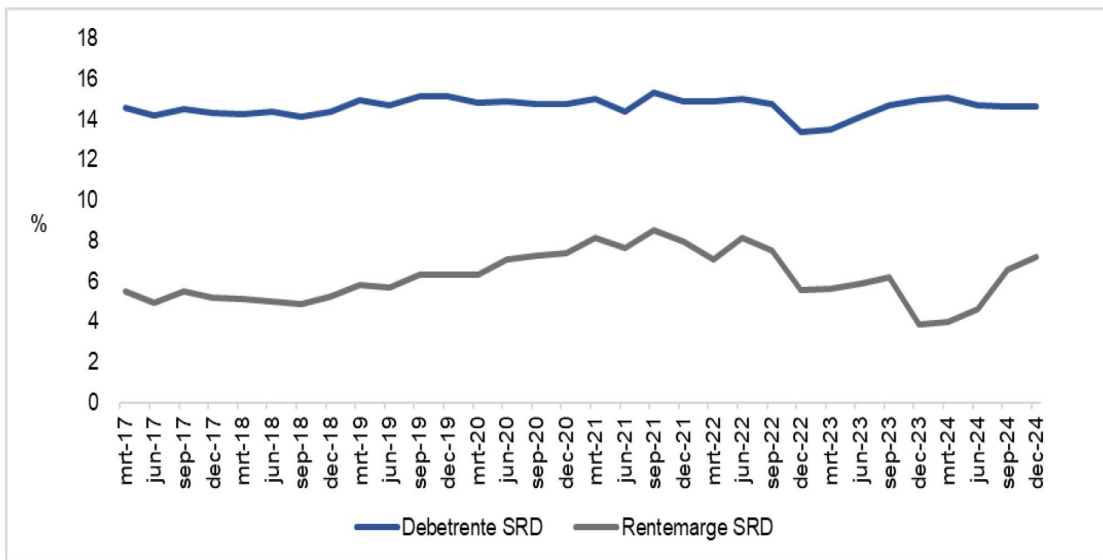
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 4
NOP banken naar valuta 2024

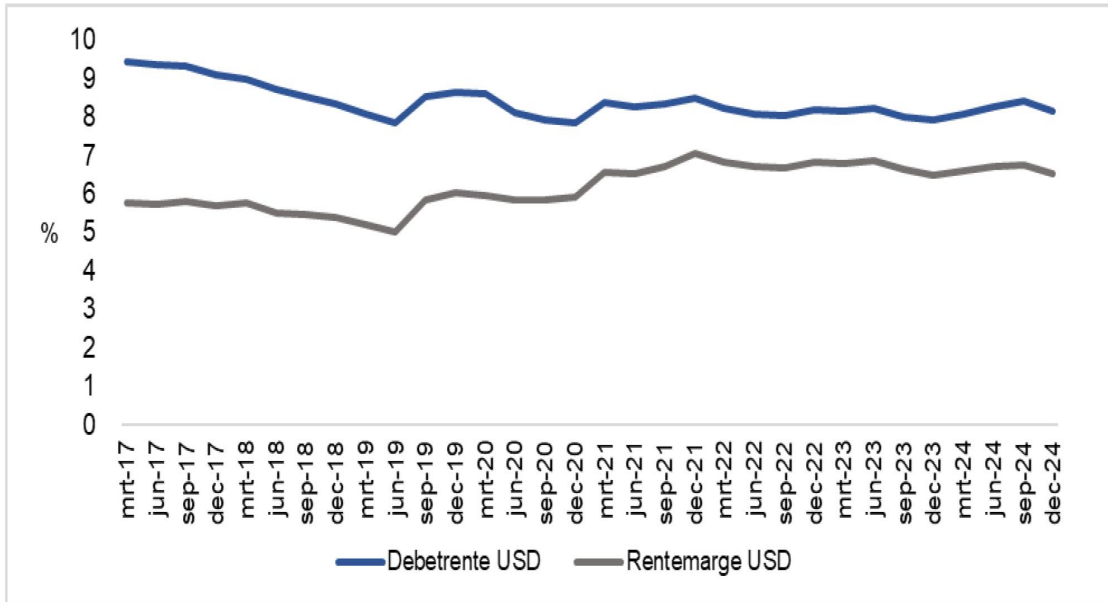
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 5
Debetrente en rentemarge banken in SRD

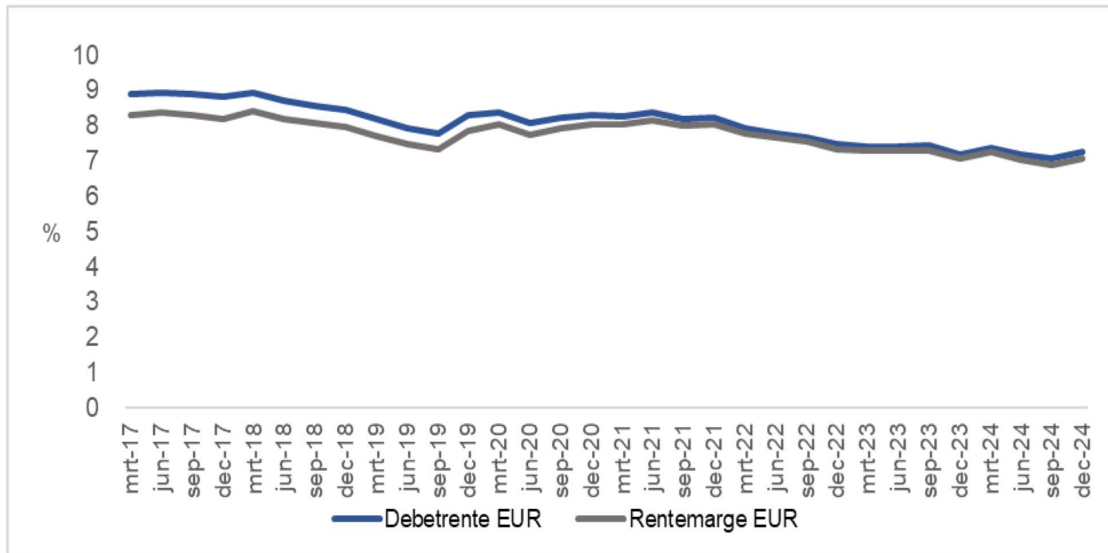
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 6
Debetrente en rentemarge banken in USD

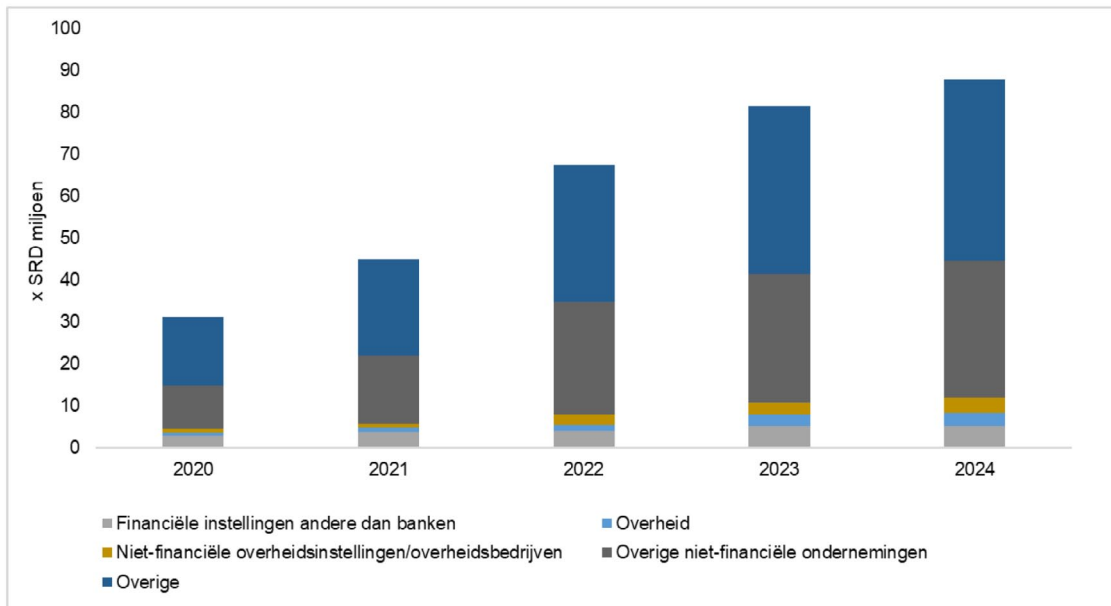
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 7
Debetrente en rentemarge banken in EUR

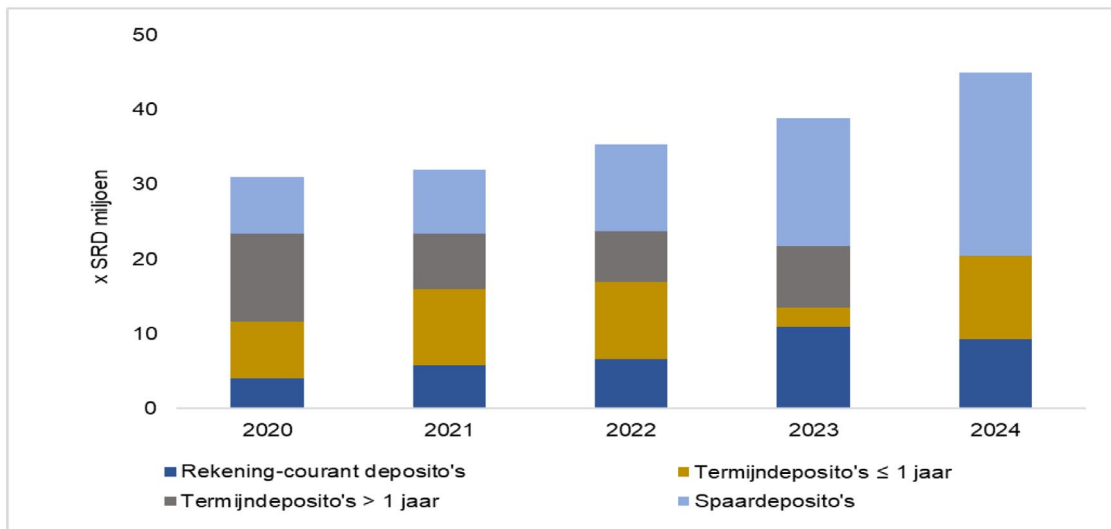
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 8
Deposito's banken naar sector

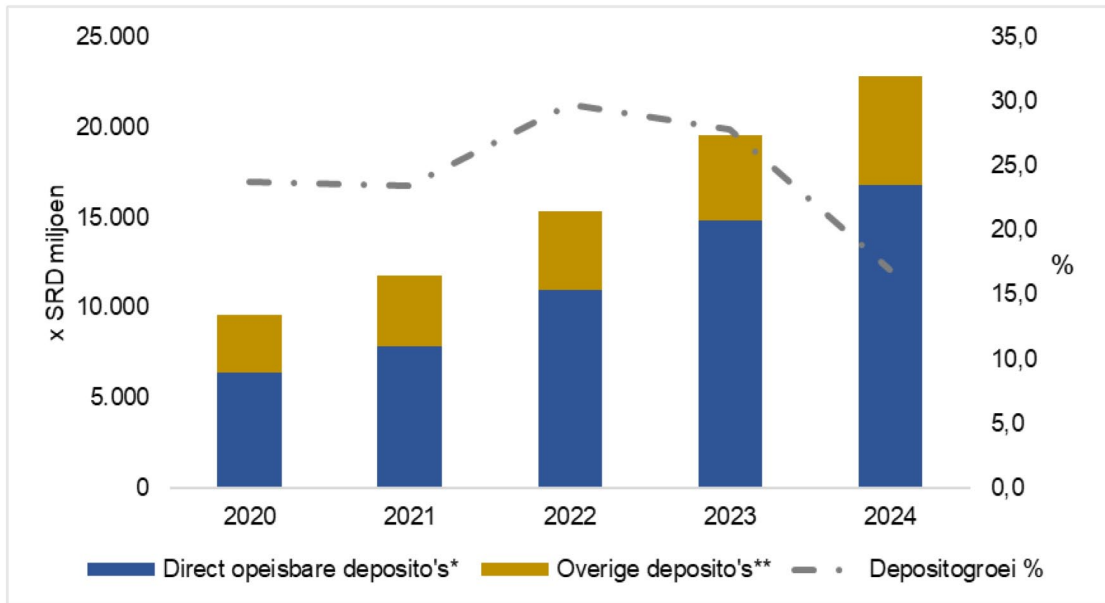
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 9
Type deposito's spaarinstellingen

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 10
SRD-deposito's banken

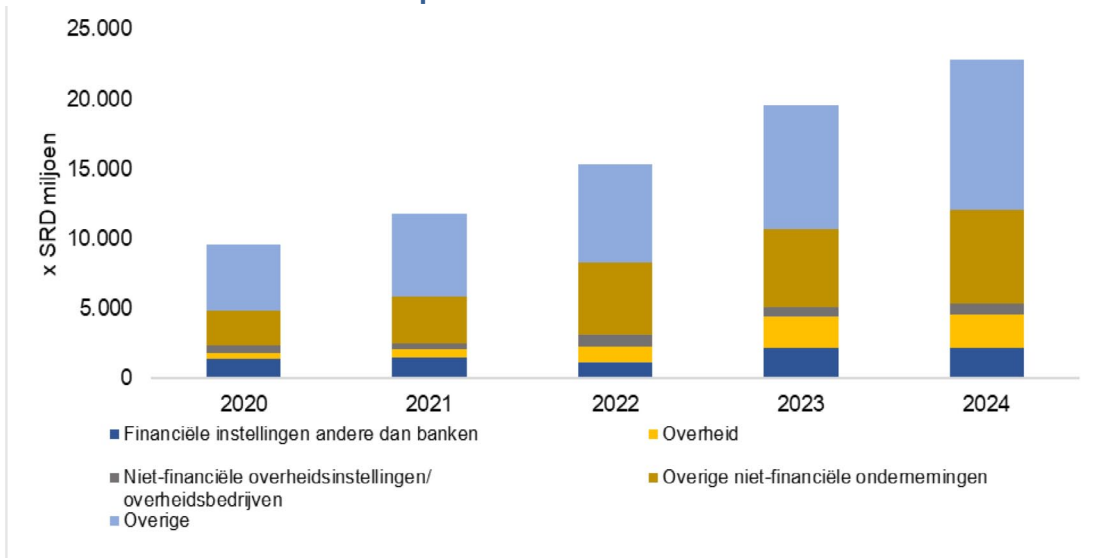

Bron: Centrale Bank van Suriname.

* Bevat korte schulden uit de maandstaat van de algemene banken.

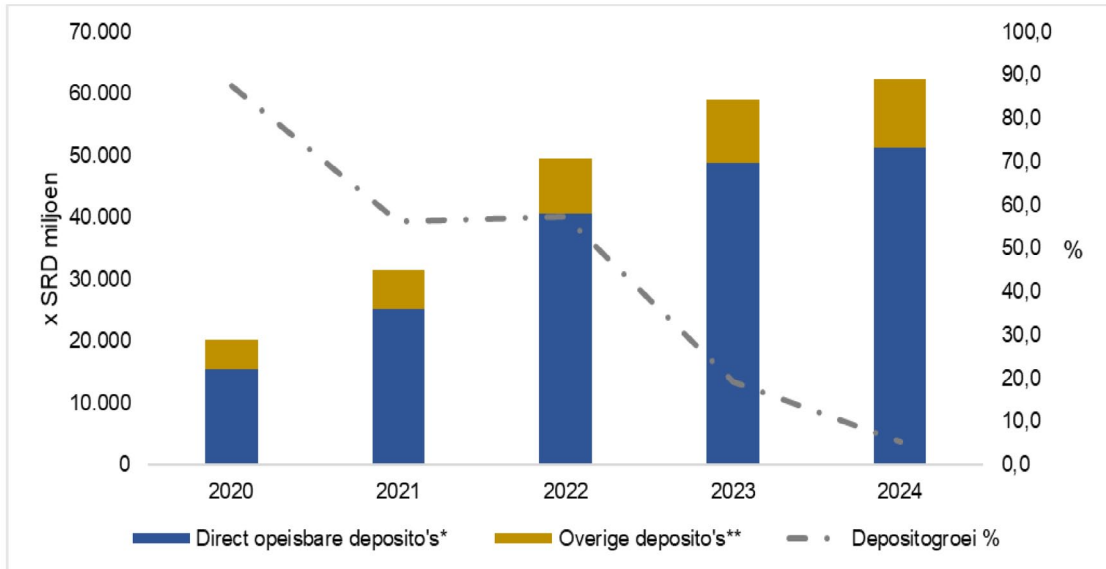
** Bevat op termijn toevertrouwde middelen uit de maandstaat van de algemene banken.

Figuur 11
SRD-deposito's banken naar sector

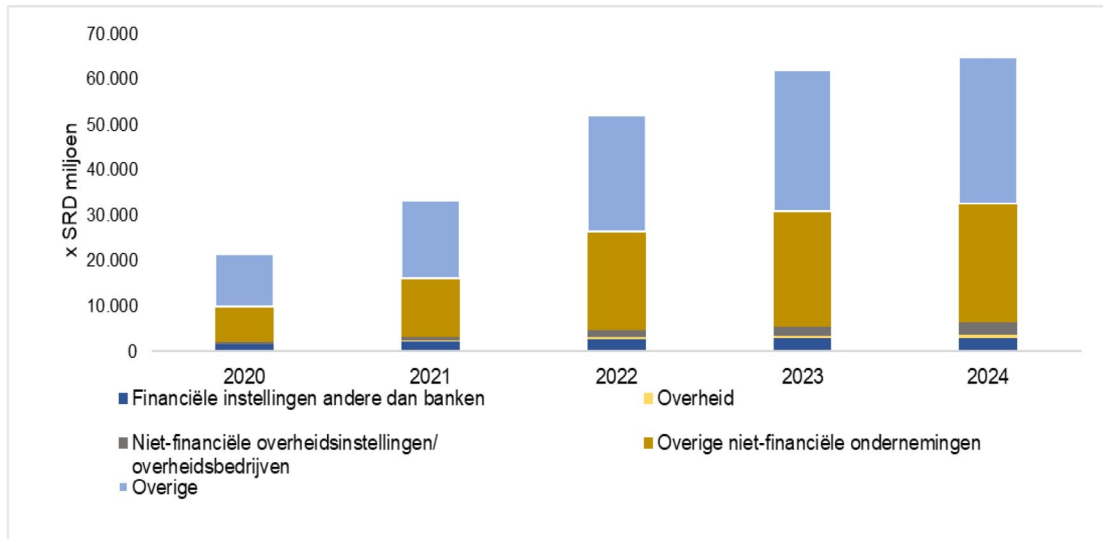
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 12
VV-deposito's banken

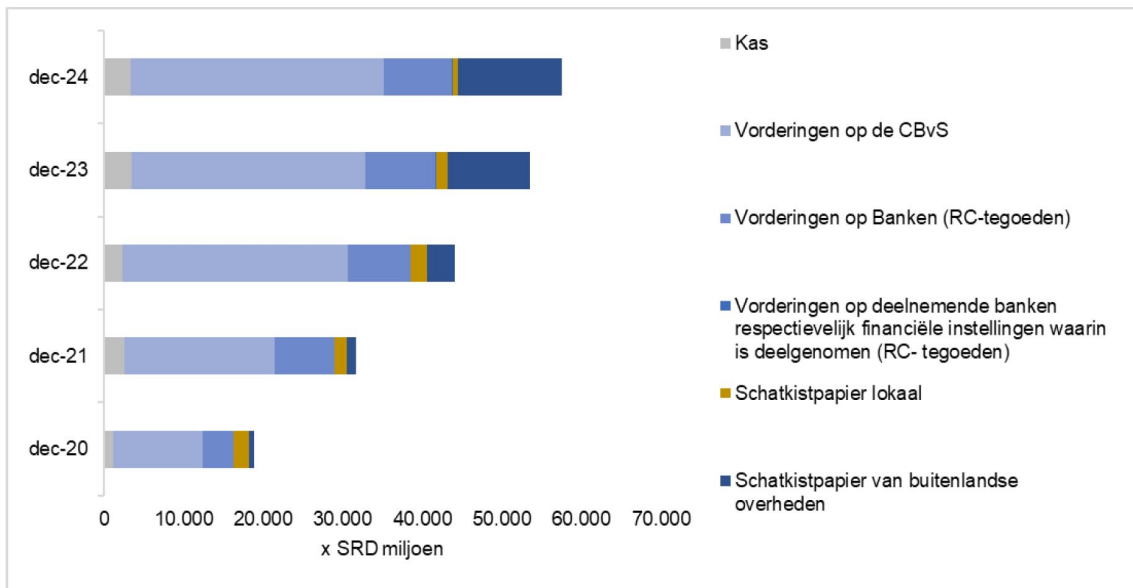
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 13
VV-deposito's banken naar sector

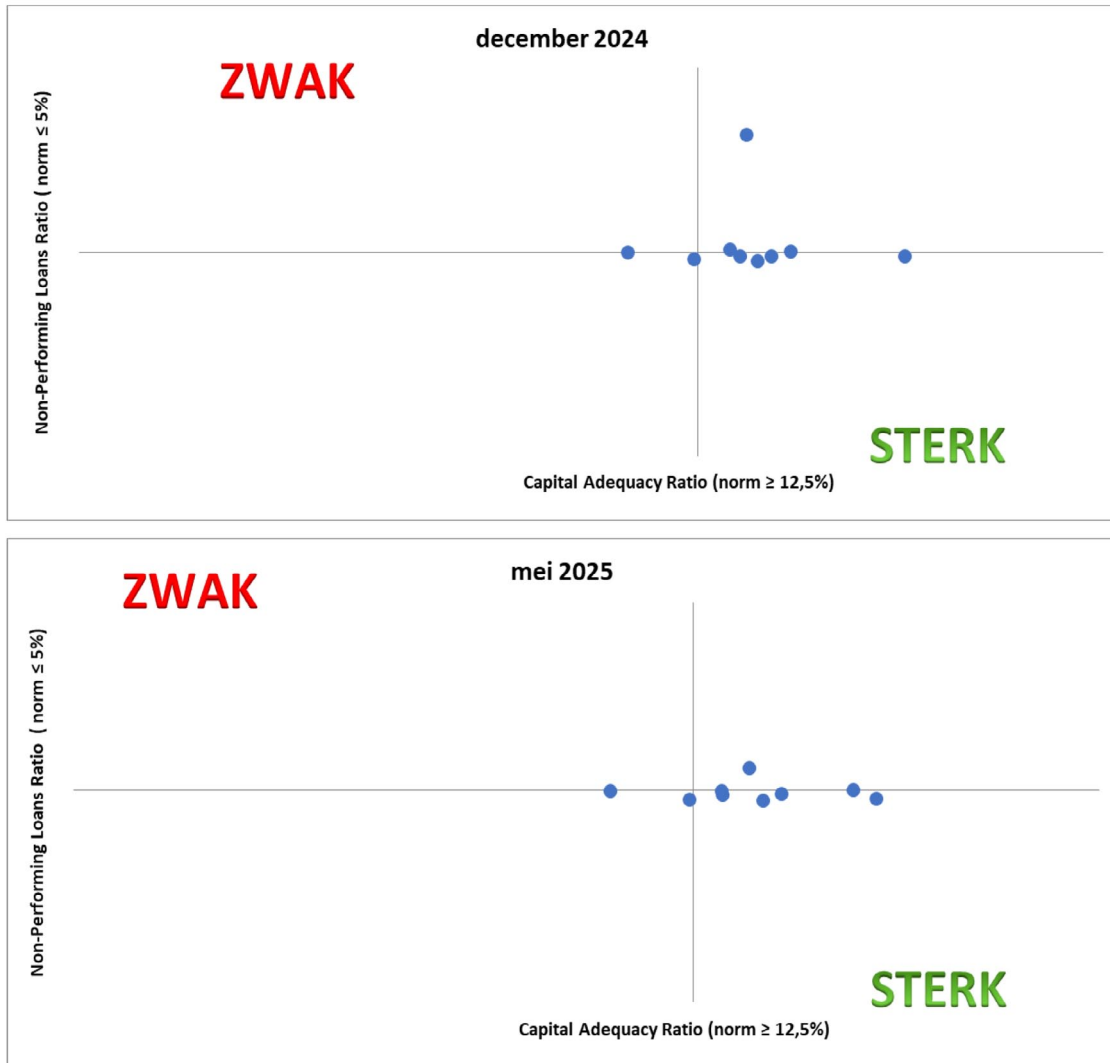
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 14
Liquide middelen banken

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 15
Robuustheid bankensysteem

Bron: Centrale Bank van Suriname.